

არქივნი

საქართველო
საგარეო ურთიერთობების
მინისტრო

№ 2 (197). 22 იანვარი - 4 თებერვალი 2010 წელი. იგივესი პერიოდი. ფასი 1,5 ლარი.

1425
2010

აქტიურობის
ფორმის
მართვადი
აფრიკადი

ანადგულ
ნაღვსი ნაღვსს
სხვა პოპულაციას...

აღვიფრან ბრძოლით
გამოსვლა, გულგაგებების
წინ დანოქებას სჯობს!..

**განაღებულ
გვირიგორიებს
იხუვ უგეგმონება
სქირღება?**

7

**აღნიღბნ
ბრკოღნი
გაგოსღლა,
გელაგაგეგაგის
წინ ღაგოგაგაგ
სგოგს...**

10

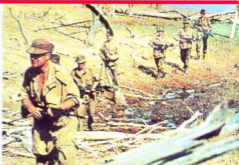

გგუგაგვი აგროღგოგები

20

SAS-ის გვიღები გაგოგრა-გასის ნავირგებგე

43

**განგეგვი
გოგვიღღან
სხინგვალის
ოგაგეღე**

38

**აოღოგნეთის
ფლოგის
გაგოგვეღი
აღვიგაღი**

31

სარჩევი

- 4 ახალი ამბები **კალიდოსკოპი**
- 6 სამშობლოს დამცველი სკოლის მერხიდან იზრდება... **კაკსკამბიკა**
- 7 განაღმულ ტერიტორიებს ისევ შემოწმება სჭირდება? **საზრობა**
- 10 ალყიდან ბრძოლით გამოსვლა, ტელეკამერების წინ დაჩოქებას სჯობს... **ბაბიკა**
- 14 კავკასიური მოვლენების მიმოხილვა... **რამირი**
- 16 საქართველოს საგარეო დახვეწვა – მითი და რეალობა **სამხსენებელი**
- 18 კიდევ ერთი წიგნი 2008 წლის ომის შესახებ **აბიბოვს რი**
- 20 მცურავი აეროდრომები **რეკონსტრუქცი**
- 26 ტუბოლევის რეაქტიული უპილოტოები **მხეკაძე**
- 31 პოლონეთის ფლოტის ქართველი აღმირალი **თანამედველი**
- 32 „ჰაერი-მინა“ ელასის მართვადი რაკეტები **სააიშიო პიპაკა**
- 38 ტანკები კორეიდან ცხინვალის ომამდე **კახუნაძე**
- 43 SAS-ის რეიდები კაბორა-ბასის ნაპირებზე **სამილი**
- 50 პალტო **„არსენალის“ იარაღის მალაჩი**
- 52 ყველაზე ძლიერი ცვიამფრქვევებს შორის

რედაქციის სვეტი

თელავის სამხისტროსა და შეიარაღებული ძალების გაერთიანებულ შტაბში დღე მტკიცებდა მისაღიღნელი. თითოეულ მათგანს, შესაბამისად, 700-მდე სამიქლაქო პირი და 700-ზე მეტი სამხედრო მუშაობს და მსახურობს. მოსალოდინელია, რომ თელავის სამხისტრო 200-მდე სამიქლაქო პირს დააბიხოს, ხელი გაერთიანებულ შტაბს კი 300-ზე მეტი სამხედრო დატოვებს.

თელავის სამხისტროს ხელმძღვანელობა შეტყობებს საკადრო პოლიტიკის გადახადისთვის ხნის და აცხადებს, რომ გამოთავისუფლებული სამხედრო შტატები გაერთიანებული შტაბიდან უშუალოდ ამ საბრძოლო დანაყოფებს გადაეცემა, რომლებსაც არ შეიძლება აცემოთური-ლვიტანტები.

ასეთი დღე საკადრო ცვლილების შესახებ მოსალოდინელია, რომ დაიხუნილებს უწილი თელავის სამხისტროს მთი უტეტს, რომ ახალი წლისთვის დაიხუნილი 21 სამხედრო სარეზერვის შტაბის უკუ აბრებს...

*ირაკლი ალადაშვილი
გიორგი შორაშვილიანი*

ყარაღლება!
გამოინერეთ „არსენალი“
და მიიღეთ შინ,
ორ კვირამი ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუეთხავად
მასალების გადაბეჭვა
აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
18.01.2009

გაზეთ „კვირის პალიტრის“
დამატება ©

რედაქციის მისამართია:
თბილისი, იოსებძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47

სარედაქციო განყოფილება:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenal@kvispalitra.com

ყურნალი გამოდის
ორ კვირამი ერთხელ
პარასკევს

საქართველოს
პარლამენტის
კავშირების
განყოფილება

Harris-მა რასიები გაყიდა

აშშ-ის არმიამ ამერიკულ კომპანია Harris-ს შეუკვეთა გადასატანი რადიოსადგურები Falcon III AN/PRC-152-C გამაძლიერებლებით, რომლებიც შეიძლება ჯავშანტრანსპორტიორ M-ATV-ზე დადგეს. კონტრაქტის ღირებულება 119 მლნ დოლარს შეადგენს.

რადიოსადგური Falcon III აღჭურვილი იქნება გამიფრვრის მოდულით და შეუძლია მიიღოს შეტყობინება როგორც საეაიციო რადიოსისტემებისგან, ასევე მიწისზედა რადიოსადგურებიდანაც. გარდა ამისა, აპარატურა თანამზებრული კავშირის სისტემებთანაც თანხვედრამაა. Falcon III-ს შეუძლია იმუშაოს -31-დან +60C-მდე ტემპერატურის პირობებში.

როგორც იუწყებოდნენ, სატყვირო მანქანების მწარმოებელმა ფირმა Oshkosh-მაც მიიღო კონტრაქტი 400 ერთეული MRAP ტიპის ნაღმებისგან გაძლიერებული დაცივის მქონე ჯავშანტრანსპორტიორ M-ATV-ს მიწოდებაზე. ასე რომ, M-ATV-ს შეკვეთების პორტფელი, რომლის ღირებულება უკვე 3,3 მლრდ დოლარს შეადგენს, 6619 ერთეულამდე გაიზარდა.

Harris-ის რადიოსადგურები კარგადი ქვეითი დანაკრებებისა და ჯავშანტექნიკის ძირითადი კავშირგაბმულობის სისტემაა

აშშ-ის არმიამ ნაღმების აღმოჩენის ლაზერული სისტემა მიიღო

ამერიკულმა კომპანია Northrop Grumman-მა აშშ-ის სამხედრო-საზღ-

ვაო ძალებს გადასცა პირველი ნაღმების აღმოჩენის ლაზერული საპაერო

სისტემა (ALMDS). ჯერჯერობით აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა სამი ALMDS-ი მიიღეს.

ნაღმების აღმოჩენის ლაზერული სისტემა შეიძლება დაეყენოს შეველმურენზე და უწყობიანია როგორც დღისით ისე ღამითაც. ALMDS-ი იყენებს იმპულსურ ლაზერულ გამოსხივებას და რამდენიმე სენსორს, რომლებიც ოპერატორს საშუალებას აძლევს, წყლის ზედაპირის საშენობი იღებინი გამოსახულება დაინახოს. სისტემის შეუქმნა მცურავი და საღებუ ნაღმების აღმოჩენა.

აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალებმა ALMDS-ს უკვე იყენებენ შეველმურენ MH-60 Black Hawk-ზე. საერაულად მომავალში შეველმურენებზე ALMDS-სთან ერთად დააყენებენ სწრაფი განაღმების სისტემას (RAMICS), რომელზეც უკვე მუშაობს კომპანია Northrop Grumman-ი. გამოცხადებული მახასიათებლები თანახმად, RAMICS-ი ALMDS-ისგან მიიღებს მონაცემებს ნაღმების ადგილმდებარეობაზე და მისი 30-მილიმეტრიანი ქვეშების შემყოფით გაანადგურებს.

პოლიტიკის რაფხუტაზმა არ გაამართლა

ამერიკელმა სამხედროებმა გამოცადეს პოლიეთილენის ჩაფხუტების ხუთი ახალი საცდელი ნიმუში. გამოცდამ ცხადყო, რომ ჩაფხუტები, რომლებიც ოთხი კომპანიის ერთობლივი ნაწარმა, ჯარისკაცს ვერც ტვეისგან და ვერც ბლაგვი საგნის დარტყმისაგან ვერ დაიცავს. შეტყი, ნიმუშისაგან ზოგიერთმა საფრთხის ვერც ერთი სახეობისგან დაცვა ვერ უზრუნველყო.

პოლიეთილენის ჩაფხუტებზე მუშაობა მიმდინარეობს აშშ-ის სახლგარეშო კორპუსის შეთავაზურობით, რომელთაც დახვეწილი აქვთ ამჟამად ხმარებაში არსებული კელარის ჩაფხუტების უფრო მსუბუქი შეცვლა. თუ დაიდრეული გვემის თანახმად, ახალ ჩაფხუტებს ჯარები 2010 წელს მიიღებენ, მაგრამ გამოცდებმა აჩვენა, რომ მიწოდება გაურკვეველი ვადით გადაისწეს.

თუკი ახალი პოლიეთილენის ჩაფხუტი დამუშავების შემდეგ მაინც გაუფლის ვეულა გამოცდას, მისი შესყიდვის მოცულობა 238,5 ათას ერთეულზე მეტს არ შეადგენს.

უნდა აღინიშნოს, რომ პოლიეთილენის დამკვეც ელემენტს უკვე იყენებენ და საკმაოდ კარგადაც ამერიკულ ჯავშან-

ვალეტებში — მათი სიმტკიცე იმის ხარჯზე მიიღწევა, რომ გამოყენებული ელემენტები სწორია. შეზღუდილი პლასტიკის ფირფიტები სიმტკიცით გაცილებით ჩამორჩება სწორს.

ამერიკელ სამხედროთა მოთხოვნით, ახალმა ჩაფხუტმა უნდა შეაჩეროს „კალაშნიკოვის“ ავტომატით ნასროლი

7,62 მმ კალიბრის ტყვია, ამ სახის საბრძოლო მასალას იფრებენ ვრაველი და აღდანილი შეამოხუები. ვარდა ამისა, ახალი ჩაფხუტი კელარის ჩაფხუტზე მსუბუქი უნდა იყოს, მაგრამ უნდა უზრუნველყოს 35%-ით მეტი დაცვა ნაშხერეგებისაგან, ასევე მსუბუქი და მცირეგაზობრიანი ცეცხლსასროლი იარაღისაგან.

აშშ-ის არმიამ უარი თქვა მონაპლის უპილოტოებზე

აშშ-ის არმიამ უარი თქვა ერთდროულად ორი პროექტის რეალიზაციაზე, რომლებიც ამომავლის საბრძოლო სისტემები (Future Combat Sys-

tems, FCS) პროგრამის ფარგლებში მიმდინარეობდა. კერძოდ, შეწყდა მუშაობა უპილოტო საფრენ აპარატ Class IV-ზე, ასევე მრავალუნეციურ

რობოტიზებულ სისტემა MULE-ზე, ორეც აპარატი აშშ-ის არმიის მომავლის საბრძოლო ოპერაციებისათვის საჭიროდ არ მიიჩნეეს.

მისისხედა ექვსობრძლიანი ჯავშან-მანქანა MULE საბრძოლო მარაგის გადასატანად, გასანადგურად და საიერიშო ოპერაციებისთვის იქმნებოდა. განიხილებოდა რობოტის სამი ვარიანტი: საბრძოლო, სატრანსპორტო და გამაღმწევი, Class IV UAV-ი კი უნდა ფოფილციო უპილოტო შეველმფრენი, რომელიც გამოიყენებოდა საბრძოლო ოპერაციებისა და დანერგვისთვის.

2009 წლის იელისში ცნობილი შეიქნა, რომ შეჩერდა მუშაობა საბრძოლო მანქანა MGV-ზეც, რომელიც ასევე პროგრამა FCS-ის ფარგლებში მუშავებოდა. აშშ-ის არმიის სპეციალისტები მუშაობას უკვე შეუდგენენ პერსპექტიულ საბრძოლო მანქანა GCV-ზე. სუარაუდოდ, მის საფუძვლად გამოიყენებენ პროექტ MGV-ს მასალებს, მაგრამ ვრავსა და აღდანიში საბრძოლო მოქმედებათა ვითარებისწინებით

საგოგროს დახვეწილი სკოლის პედაგოგნი იხრება...

ბოლო წლებში მძღუღელმა გაუთვალელმა და დაუსაბუთებელმა ვადაწვევრებებმა, რომლებსაც შედეგად კადეტთა კორპუსის გაუქმება და თავდაცვის ეროვნულ აკადემიაში სასწავლო კურსის რამდენიმე თვეზე შეძირვა შეიძლება, თითქმის მილიონად ჩამავლა ქართულ სამხედროთა წარმატებული კარიერის მომავალი...

დღეს კი საქართველოს ხელისუფლება, მათ შორის თავდაცვის უწყების ხელმძღვანელებიც, ლაპარაკობენ კადეტთა კორპუსისა და თავდაცვის ეროვნულ აკადემიაში სრულფასოვანი სასწავლო კურსის აღდგენის აუცილებლობაზე.

2005-2006 წლებში თავდაცვის სამინისტროსა და გენშტაბის ხელმძღვანელების გაუთვალელი და დაუსაბუთებელი, უფრო სწორად კი ვადაწვევების ტრული ვადაწვევების შედეგად გაუქმდა კადეტთა კორპუსი, ხოლო თავდაცვის ეროვნულ აკადემიაში სასწავლო კურსი ოთხი წლიდან რამდენიმე თვეზე შეძირდა.

კურსანტების სწავლების კურსი რამდენიმე თვეზე სტალინმაშ შეიძირა, მაგრამ მასთან მჭიდრო მსოფლიო ომი მიმდინარეობდა და საბჭოთა არმიას ახალგაზრდა ოფიცრები, როგორც საზარბაზნე ხორცი, პაერიეთი სჭირდებოდა.

არც ირაკლი ოქრუაშვილი იყო იხება სტალინი და არც ლევან ნიკოლეიშვილი — გიორგი ვუკოვი, არც საქართველოში შექმნაგებდა 2005-2006 წლებში ომი, მაგრამ მათაც „რამ-

დენიშეთიანი“, ახალგაზრდა ოფიცრები — ოცქათაურების დიდი რაოდენობა სჭირდებოდათ.

შედეგად რა შეიძლება? თითქმის კატასტროფა, რადგან 4-წლიან კურსდამთავრებულ ლეიტენანტს არ შეუძლია ოცქათის ვუკიტინანდ მართვა და რეაქციური ლეიტენანტი შეტევა და ამას? ამის მნიშვნელოვანი 2008 წლის ცინხვალის ომში მივიწყო, თუქცა, როგორც იტყვიან, ჯობს გვიან, ვიდრე არასდროს.

ამკამად ხელისუფლება გვეძიებს, რომ უკვე წელს აღდგინოს კადეტთა კორპუსი ქუთაისში, სადაც მე-10 კლასიდან გადასული მოზარდები ორი წელი გააღვირებულ სამხედრო მოზარდებს გაუთვალეს. სწავლების კურსში, რა თქმა უნდა, იქნება გველა ის საგანი, რომლებსაც მათი თანატოლები საჯარო სკოლებში გადიან.

ამ ორი წლის განმავლობაში მოზარდი მიხვდება, სწორად აირჩია თუ არა სამხედროს პროფესია და სერს თუ არა სწავლის გავრამქლება თავდაცვის ეროვნულ აკადემიაში.

თავდაცვის ეროვნულ აკადემიაში (რომელიც ფონიქალიდან გორთან, პირველი ქვეითი ბრიგადის ყოფილ ბაზაზე გადასარგდა) სწავლა რამდენიმე საფეხურიანი იქნება და იგი მოიცავს ლეიტენანტის (ბაკალავრის) მოზარდებს, კაპიტნის კურსებს (9 თვე) და სამტაბო კოლეჯს (პოლკოვნიკის დონეზე მოზარდებს).

მაგრამ, სანამ ახალგაზრდა კადეტთა კორპუსამდე და მით უმეტეს, თავ-

დაცვის ეროვნულ აკადემიაზე მოვა, მას საშუალება უნდა მიეცეს, ჯერ კიდევ საშუალო სკოლაში გაეცნოს ელექტრონულ სამხედრო ომებს, კრიზის, სამოქალაქო ომდაცვის ელექტრონულ პირველადი სამხედრო დახმარების შეთხვეუბა და ქართული არმიის სამტაბო ცეცხლსასროლი იარაღის მოხმარებას.

სამოქალაქო თავდაცვის წესების (როგორ უნდა მოიქცეს სააკრო და საარტილერიო დაბომბვების თუ დასახლებულ პუნქტებში საბრძოლო მოქმედების დროს) ცოდნის აუცილებლობა წყნმა ბოლო 20-წლიანმა მწარე რეალობამ თვარნათლევ დაგვანახა.

პირველადი სამხედრო დახმარების გაქვე ნებისმიერ მოქალაქეს უნდა შეეძლოს და თუკა ამას ჯერ კიდევ სკოლაში დაეუფლებიან არა მარტო გოგონებს, არამედ ბავშვებიც, ამის ცეცხლსასროლი იარაღის მოხმარება.

რაც შეეჭება ცეცხლსასროლი იარაღის შესწავლას სკოლის ბოლო კლასებში, ეყოქრობო, უფრო ნებაყოფლობით უნდა იყოს, რადგან ვუკვირებს დეტალებს მართლ სწავლება სკოლის მონიტორინგის დაეშვება.

ესაც სურვილი ექნება და შეისწავლის ცეცხლსასროლი იარაღს, მას მიეცემა საცეცხლე სერტიფიკატი, რომელიც გაუაღვლეებს კადეტთა კორპუსში მოხედვას, თავდაცვის ეროვნულ აკადემიაში ჩაბარებას ან სულაც მინაგან საქმეთა სამინისტროში მუშაობის დაწყებას თუ შეიარაღებულ ძალებში კონტრაქტის გაფორმებას.

არაგან მოითხოვს, მოსწავლემ სკოლაში შეისწავლოს ბრძოლის ტაქტიკა ან სტრატეგია, საემარის იქნება მხოლოდ იმ ცეცხლსასროლი იარაღის გეგმას, რომელიც ქართული არმიის შეიარაღებაშია. ასეთი იარაღის არასამოხლო, სასწავლო ნიმუშების გადაცემა არმიის სკოლებისთვის არ გაუჭირდება.

სკოლაში შეიძლება მოეწიოს ელექტრონული ტრენები, თანამედროვე კომპიუტერული ტექნოლოგიები იძლევიან ამის საშუალებას, რომ ამერიკულ ავტომატურ კარბინზე ან საბჭოთა ავტომატზე დამაგებელი დაზარული მსოფლიოების გამოყენებით ჯერ კიდევ სკოლაში გამოეზარდოს მომავალი წუბნები.

ირაკლი ალადაშვილი

განაღმულ ფაქტორიკიას

ისევ გაერთიანება სჭირდება?

შიდა ქართლში საბრძოლო მოქმედებების ყოფილ ზონაში მოყოლილი ბალები დაუმუშავებელი კიდევ დიდხანს დარჩება...

ავიჭტოს ომმა ფეთქებადსაშიშო საგნებით დაბინძურებული შიდა ქართლის მრავალი სოფლის საკარმიდამო ნაკვეთი თუ ბაღი დაგვიტოვა, რუსი ოკუპანტების გასვლისთანავე ასეთ ადგილებში კუბან-იტარული განადამის პროცესს დაიწყეს, რომელმაც საქართველოს თავდაცვისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამის ქვედანაყოფებთან ერთად საერთაშორისო ორგანიზაციებს — ნორვეგიული ზღვების დაცვების (NPA), ბრაზილ-ამერიკული The Halo Trust-ის, აგრეთვე ესტონური, შოტლანდიური და სლოვაკური ორგანიზაციების განადამ-ელები მონაწილეობდნენ.

ესტონელებმა, შოტლანდიელებმა და სლოვაკებმა თვითონ პატარა პროგრამები ადრე დაასრულეს და საქართველო დატოვეს.

დაიფინანსების მხრივ ბევრად მეტი მოცულობის სამუშაოების შესრულება The Halo Trust-ს უკონდა დაკისრებული და ეს ორგანიზაცია 2009 წლის ბოლომდე შიდა ქართლის სოფლებში მუშაობდა.

ფეთქებადსაშიშო საგნებისაგან გასუფთავებული ნაკვეთები ადგილობრივ მოსახლეობას, სოფლის რწმუნებულსა და თავდაცვის სამინისტროს წარმომადგენლებს საზებო ვიზიტებში გაეაქცე-მა, მაგრამ განადამული ტერაქტორია რამდენად უსაფრთხოა და პასუხისმ-კმანტარული განადამის შეფასების ერთი სტანდარტს — გამწვანდ მისის ნაკვეთი დეტექტორის რეაგირებასათვის არც ერთი წყარო არ უნდა დარწმუნ. ეს კითხვა შიდა ქართლის სოფლებსათვის კე-დონებურად ღიად რჩება.

განადამული ტერაქტორიის შემოწმე-ბა-გა-ცენტრირდება სამუშაო პროცესისა

და შემწე-წმელებისაგან სათანადო ცოდნა-გამოცდილებას მოითხოვს, რომელსაც გლეხს, სოფლის რწმუნებულსა თუ თავ-დაცვის სამინისტროს მაღალჩინოსანს ვერ მოსთხოვ.

ამ საკითხზე, ალბათ, სპეციალურმა კომისიამ უნდა იმუშაოს, რომელიც შეას-წავლის ადგილობრივი ფეთქებადსაშიშო საგნებისა და განადამების პროცესის ამსახველ ფორმისადას, მოახდენს ტერაქტორიის შემწმეებას და განადამ-ელებებისაგან მხოლოდ ამის შემდეგ ჩაიბარებს.

ამის აუცილებლობა დღეს გან-საკუთრებით საჭიროა იმის გათვალ-ისწინებით, რომ განადამულ და მოსახ-ლეობისათვის გადაცემულ ნაკვეთებში ფეთქებადსაშიშო საგნები კვლავინდე-ბურად „აშობის“ და ამის შესახებ ადგი-ლობრივები თავად ლაბარაკობენ.

სოფელი მეღერეთის ცხინვალთან ძალიან ახლოს მდებარეობს და მრეი-ლიანდგვექც იხ სხვადასხვა სამუშაოები არაუფორმის დაიბაზა.

10 დეკემბერს The Halo Trust-მა სოფელ მეღერეთის ფეთქებადსაშიშო საგნებისაგან გასუფთავებულ 5 ჰექტარს მისის ნაკვეთი ადგილობრივი თვითმ-მართეულობის წარმომადგენლებს თეი-ციალურად გადასცა.

მუშაობის დროს ორგანიზაციის გან-ნადამელებმა 279 კაცური ელემენტი და 3 სხვა ფეთქებადსაშიშო საგანი იპოვეს და გასუფთვეს, მაგრამ აუცილებს სა-ფრთხე ისე შენარწმუნებულა.

მეღერეთისში ილია ელიშვიტაშვი-ლა თვითნებური ოთხ კაცური ელემენტი მას შემდეგ იპოვა, რაც განადამ-ელებმა მისი კარმიდამო გასუფთავებუ-ღად გამოაცხადეს.

სოფლის მცხერებები ცირა ოღარანია: „ჩემი ეზოს შესასვლელთან 7 კაცტური ელემენტი აუეთქდა, მაგრამ 1500 კვადრატული მეტრი წემა ბაღი არეინ შეამწემა“.

როგორც წესი, ადგილობრივი ფეთქე-ბაღი საგანი და განსაკუთრებით კაცტური ელემენტი, 600 მ რადიუსის აუცილებულ შემოწმებას მოითხოვს.

ამ ქვეშარიტების ხისწორებს ისიც ადასტურებს, რომ ქალბატონ ცირას მოპირდაპირედ რომინწონ მოსამეილის ბაღი, სადაც განადამელებმა 2 კაც-ტური ელემენტი იპოვეს.

მეღერეთისში **ზაზა მათსურამე**: — სახლთან ერთი კაცტური ელემენტი ე-პოვე და უცხოელ განადამელებს ეუთხ-არი. ელემენტი განადამედა და თან გამ-აფრთხილეს, რომ ეზოში ბავშვები სათა-მამოდ არ გამოიშევა. ზუთი დღის შემდეგ იმ ადგილიდან 15-20 მეტრში კიდევ ერთი კაცტური ეპოვე და ამის შემდეგაც წემა ეზო-ნაკვეთის შემოწმებით თეი არეინ შეამწემა.

ზაზა ბაღებში სამუშაოდ გადის და ძალიან დიდი აღბათობაა, რომ ბარეის დროს რაღაცას გადავიკროს. კარგი თქე-ბოდა, The Halo Trust-ს განადამელებად წემა სოფლებში აყვანა. მეც ვარნი სანსახურის დროს განადამელების პრო-ფესია შევისწავლე და საქმეს უცხო აღ-ამაინებზე მეტი პასუხისმგებლობით მივეკიდებოდი.

ყოფილ განადამელები **შოთა**: — არ კვიცი, რა თეო მძეხეი, მაგრამ მუშაობის დროს The Halo Trust-ის წარმომადგენ-ლები მუდამედ გააქცარებდნენ, როცა დეტექტორის ნებისმიერი საგნალი გად-ამწმეებას მოითხოვს. ამისათვის საჭე-

თემურ ინაურმა ბაღის ერთი ნაწილი დაძვრა, მაგრამ მეორე ნაწილის დაბარვისაგან თავს იკავებს

რთა სეზონის წერის გარშემო 10-15 სანტიმეტრის რადიუსით მიწის ფენა ფრთხილად მოიხსნას.

ემუსობდით ლიონის ბარბოთი, თუცა ამ დროს აუცილებლად ხის არ პლასტმასის სპეციალური ინსტრუმენტებითა სპეორი.

ყოველიმდით დილის 4 საათზე გასვლა 6 საათზე იწყებოდა და 7 საათიდან ფოტებადსაშიში საგნების ძებნას იწყებდით. ყოველ ერთი საათში 10-წუთიანი და დღეში ერთი 20-წუთიანი შესვენება გვემდებოდა. სამუშაო დღე 16 საათზე მთავრდებოდა.

დღით არც სამედიცინო შემოწმება გვკრებდნენ. მუდმივი საფრთხის წინაშე მყოფ ადამიანებზე არც დაზღვევა ვრკვედებოდა. სამუშაო რეჟიმის დარღვევას კი ჯარიმები მოსვენებოდა, რომელიც ზეწას ანაზღაურებაზე აიხსებოდა.

ყოველდღე ფოტებადსაშიში საგნების საძებნელად 300 კაცო გადიოდა და მათ შორის 65 წლის მოზრეებიც იყვნენ. სამკვირამო „მოშხადებულ“ ადამიანებს ნაღვს იკვილებზე აგზავნიდნენ.

სამუშაოდ ექვსკაციან ჯგუფებად გავდიოდით და ფოტებადსაშიში საგნის პოვნის შემთხვევაში ინფორმაციას ლიდერს ვაწვდიდით. ის კი, თავის მხრზე, სუპერვაიზერს (4 ჯგუფის უფროსი) მოახსენებდა.

ყოველად შემთხვევები, როცა ერთი ადგილზე დაგროვილი ფოტებადსაშიში საგნების გატანამ რამდენიმე დღით დაიკვირნა და ვიღაცამ გასაფრთხილებელი ფარ-

ფიტები წარწერილი „ფრთხილად ნაღმა“ და ასაფრთხილებლად გამაზღვრული კასეტური ელემენტები ჯარიმში ჩასაბარებლად წადი.

რამდენჯერმე ადგილობრივებმა ნაკვირვასა და ბაღების შემოწმება ვითხოვეს, მაგრამ უარი მივიღეს. თუ ადგილი რუკაზე დაბინძურებულად არ არის მონიშნული, მაშინ ის შემოწმების გარეშე დარჩება.

ქართული შესაწერე პროფესორანლები ერთხმად ამბობენ, რომ კუმინატარული განაღმების სპეციალისტის მოსამზადებელი კურსი ხუელ მცირე 8 კვირას შაინც მოიცავს, ხოლო მსურველი ძილვე ტესტირებითა პირორული თვისებების, ფანმრთილობისა და ფსიქოლოგიური პორტრეტის აუცილებელი გითვალისწინებით ხვდება.

შუშაობის დროს ფსიქოლოგიური დატვირთვა და პასუხისმგებლობა იძულებდა დიდა, რომ სამუშაო დრო სამ საათს არ უნდა აღემატებოდა.

ასევე დაუშვებელია ადგილობრივი მოსახლეობის თხოვნის იგნორირება, ხოლო ამ დროს არგუმენტად რუკების მიყენა უნაძესისმგებლობა.

დაბინძურებული ადგილების რუკები თვდაცივს სამინისტრომ მოამზადა და ამერიკულ ორგანიზაცია „საინფორმაციო მრეწველმრთისა და განაღმების პროგრამის“ (IMMAP) გადასცა, რომელსაც კუმინატარული განაღმების საერთაშორისო ორგანიზაციების მუშაობის კოორდინაციას და განაღმების ხარისხის შემოწმების კონტროლი ქონდა დაუკლებული. მულერკეისის მაგალითზე კარგად ჩანს,

რომ კონტროლის სისტემა მჭიდროდ შეწყობილი უნდა იყოს, არ შეუძლებელია კონტროლი მალურ ხასიათს ატარებდა.

არსებული სტატისტიკითა გამაზღვრული ველები ყველაზე ხშირად კასეტურ ელემენტებს პოვლობენ. რუკები მაქსიმალურად ცდილობდნენ ქართული არმიის ცოცხალი ძაღის განაღმურებას და ამისთვის კასეტური ელემენტებით დატვირთული საბრძოლო საშუალებების იყენებდნენ.

ერთ შემთხვევაში ეს იყო БКФ-АО 2,5PT ტიპის მსხვერვალი პომპების ბლოკებით დატვირთილ PEK-500 და PEK-250 ტიპის ავიაპომპები, ხოლო მეორეში კი — ზაღბური ცეცხლის რეაქტიული სისტემა „ურაგანის“ ტყრევა.

ეს უკანასკნელი ერთდროულად 220 მმ-იან 16 არცეტას გაისერის და თითოეულის ქობანი 9H210 ტიპის 30 კასეტურ ელემენტს შეიცავს. აფეთქების დროს ყოველი ელემენტი 6 მეტრის რადიუსით 370 ლიონის ნამსხვრევს მოზოფუნტავს.

„ურაგანის“ ერთი სრული ზაღმა 480 კასეტურ ელემენტს გაისერის, რომლის დაახლოებით 35% ანუ 170 კასეტური ელემენტი არ ფეთქებდა და ადამიანებისათვის საფრთხეს წარმოადგენს.

ნებისმიერი ფოტებადსაშიში საგნის და მათ შორის კასეტური ელემენტების დაძვრა დაუშვებელია და ადგილზე უნდა განაღმდებოდა. ასეთია საერთაშორისო მოთხოვნები.

შედეგ საბაშეილი: — სოფელ დღემი იყო შემთხვევა, როცა 26 კასეტური ელემენტი ერთად ააფეთქეს. ამ დროს სუბიექტითა შესაძლებელია, რომელიმე არ

კასეტური ელემენტებითა მოსახლეობისათვის ისევე საფრთხეს წარმოადგენს

აუცილებელია და აუცილებელია ტალღამ სულ სხვა ადგილზე გადაადგოს. ფეხების ბალებში „ურგანის“ სისტემის 16 კასეტის ერთად ლიკვიდაცია მოვახდინოთ, რაც ასევე დაუშვებელია.

ფეხების ბალებში საგნებს ვეპატებინებოდნენ გზებზე, ლიხვის ნაპირზე, სადაც შედაპირი მჟარა და აუცილებელი არაფერი დარჩება, ხოლო ბალებსა და ნაკვეთებს, სადაც ნიადაგი რბილია და მინაზი ჩასვლის ალბათობა ბევრად მტრია, არცთუ იშვიათად შეუქმნებელს ვერცხვადი.

გამოსავლია 500, 250 და 100 კილოგრამიანი საფრთხილი ბომბები, რომლებსაც უცხოური გამწვანებული ორგანიზაციები შეგნებულად არ ეკარებიან.

სოფელ დიკოს მამულად ვიცი, რომ 3-4 აუცილებელი საფრთხილი ბომბი დღესაც დარჩენილია, კარაგომში ჩვენმა სამხედრო გამწვანებლებმა 500 კილოგრამიანი საფრთხილი ბომბი ააფეთქეს, ხოლო მჭარე მხარეს კი უცხოელებმა 250 კილოგრამიანი საფრთხილი ბომბები გასაუფრთხელად ჩვენს შესანერგებს დაუტოვეს.

ჩვენ სამხედრო მესანერგებს უცხოელი გამწვანებლები ზნორად შეგროვილი ფეხების ბალებში საგნების ანაფეთქებლად ექსპლენდნენ.

კულუნიდებურად ხელუხლებლად მტრები, კარბი, არბო, დიკოს ხეის მხედრები, ურჩიანი გვერდიანი მინერები, ნიქოზის ხედა მხარე, ფეხების ბალები, ნიქოზისა და ფეხების მამულბარე ტერიტორიებზე და სხვ.

ქვეთმანინადადმდევი ნადმების ამკრძალვეი საქრთმორისო კომპანია Landmine Monitor-ის 2009 წლის ანგარიშით საქრთმორისო განმადმეთი სამუშაოები 2008 წლის სხედასხეა ქვეყანამ და საქრთმორისო ორგანიზაციამ 8 მილიონ 705 ათას 885 დოლარიანი დაფინანსისა, რომლის დიდი ნაწილი 75,8% The Halo Trust-ში მიიღო. ეს თანხა 2008 წლის რამდენიმე პროგრამის დაფინანსებასა და 631 კასეტური ელემენტისა და 94 სხვა ფეხები ბალები საგნის გაუქმებისა მოხმარდა.

არასრული მონაცემებით გაიღო წლის ბოლომდე The Halo Trust-ის სულ 3400 ჰექტარი მანა გაასუფთავა. განმადგურებულა 1700 კასეტური ელემენტი და 2 ათასზე მეტი სხვა ფეხები ბალები საგანი.

2008 წლის აგვისტოდან 2009 წლის სექტემბრის ბოლომდე შიდა ქართლში პუშინიტარული განმადმეთი სამუშაოები თაუცილებელი სამინისტროს ცალკეული საინჟინრო ბატალიონის ამტაციის სამსახურის გუგულებმა პოლიკონიკი უთო ფლიციასა და მპორ გენადი ჩადრუელის მეთაურობით ჩატარეს.

2010 წლის II იანვარს სოფელ მელდერკისში განმადგურებული კასეტური ელემენტის ნარჩენები

დაახლოებით 6-7 გეგუად დაყოფულმა 30-40 გამწვანებულმა 1900 კასეტური ელემენტი განმადგურეს, სადაინაც 500-მდე მარტო მეთაურებმა გამოიტანეს და ხელუხლებლად თეთიანი პირადი მგვალეთი უქურეს. გარდა ამისა, განმადგურებულა ტანკსანინადადმდევი ხელის უქმარ-სატიორისი PPII-7-ის საბრძოლო მგვარ-მაროიბოში მუფი 700 გასროლა, 600 PPII-7-ის აუცილებელი ამფიკი, 1500 ხელუქმარა, 16 ცალი 500-კილოგრამიანი საფრთხილი ბომბი და 12 ცალი 250-კილოგრამიანი საფრთხილი ბომბი. მარტო სრტანტმა ელვარდ ელემენტი 232 კასეტური ელემენტი გააქურეს.

მელდერკისელებს იმდენად ბევრი ფეხები ბალებში საგანი აუცი ნანახი, რომ იყენ ასეთ მეთხიბეზიანი როგორ მოიქცენ და ეს მობარინ.

საქართველოს ნაღმსანინადადმდევი ცენტრის ხელმძღვანელ გიორგი ლეკვიელის აზრით, თვდაციეს სამინისტროს მანაზე უნდა აღდგეს საინჟინრო სამმაროილი და მას დაეველებს საქრთმორისო თუ ეროვნული გამწვანებული ორგანიზაციების მუშაობის კოორდინაცია. სამმაროილის მანაზე უნდა დაფუნდეს ეროვნული პუშინიტარული განმადმეთი ცენტრი, სადაც იმუქავებენ ეროვნული თუ საქრთმორისო პუშინიტარული განმადმეთი ორგანიზაციების, შინაგან საქმეთა და ჯანმრთელობის დეციეს სამინისტროს წარმომადგურებლები. გჭმუნდილი ტერიტორიები კი ხახელმწიფიო კომისიამ უნდა ჩაიბაროს და ხარისხზეც პასუხისმგებლი ის იქნება.

P.S. სტატია დასაბუთლად გამწვანებული იყო, როცა მელდერკისში კალეე ერთი აუცილებელი კასეტური ელემენტი ამფიკის.

თემურ ინაური: — 10 ანვარს ბაღს ემარეული, როცა საღამოს ხეთი საათო საათის მინის ბეღის ქვეშ 5-10 სანტიმეტრის სიღრმეში თეთრმარანი კასეტური ელემენტი ამფიკა.

ადრეული შემდგომზე წემს ბაღში უცხოელს გამწვანებულმა იმუქმეს და ისე წიედნენ, ვრავარი ნახეს, როცა მე ერთი კასეტური ელემენტი, ამის შემდეგ მერო მრავადა გამოეზურეს, რომლებსაც არ კასეტურს მავნეს.

დეკემბრში ნაკვეთის ფეხები ბალებში ქალღმებელი ვახუფიანების შესახებ ქალღმებელი ხელი მთუქურე და დარწმუნებულა ვიყავი, რომ ბაღი უსაფრთხო იქნებოდა. ბაღის შემხმუნებულა, არავა ხასოფლო-ხამუქურეო სამუშაოები კარნა მომდგარა.

მელდერკისელი თემურ ინაურის ნახეთი კასეტური ელემენტი II ანვარს პოლიციელებმა მიღებულა ნორმების დარღვევით განმადგურეს — კასეტური ელემენტს ზემოდან ქეთით სხეც ტომარესი არ დააფარეს და ლითონის დამწვანებული ელემენტებით აფეცი დაამინტერესეს, რთაც გამწვანებულს სამომელო სხეც გაუთრეულეს.

14 ანვარს სამუქარო შემხმუნევი სოფელ კორობოში მოხდა, სადაც ნაღმის აუცილებელი სამი ადამიანის სეციე ხლე ემხმუნებულა.

თემურ ჩარანიძე

აღვიღან ბრძოლით გაემსვლა, მელაქაპერებოს წინ დაჩოქებას სჯობს...

ოფიცის სამხედრო ტრანქეტაჟი

FORTES FORTUNA ADJUVANT (ლათ. ბედი მამაცთ სწყალობს) ანუ ალყაში ბრძოლა და ალყის გარღვევა

„მებრძოლს შეტაკებაში გადაარჩენს ძალა, მაგრამ გამარჯვებას მოუტანს ძლიერი სული“

ჩინური სამხედრო ტრანქეტაჟი
„სამა ფა“ ძე. წ. IV ს.

ამჯერად ეისაუბრებთ ისეთ უჩვეულებს პირობებში წარმოებულ საომარ მოქმედებებზე, როგორიცაა ალყაში ბრძოლა და ალყის გარღვევა. მსოფლიო ომების ისტორიაში მრავლად მოიპოვება მაგალითი, როდესაც ალყაში ბრძოლისათვის მოუზადებელი ძალები სრულ კატასტროფას განიცდიდნენ, ხოლო მათ ვისაც საამისო უნარი, ნებისყოფა და გამბედაობა ჰქონდა, წარმატებით განახორციელებდნენ ალყაში თავდაცვით მოქმედებებს, გარღვევდნენ ალყას და მტერს დიდი მატერიალური და მორალური ზარალი მიადევნეს.

აუხასოისა და ცხინვლის რეგიონი სამხედრო კონფლიქტებში მრავლად მოიპოვება ამ ტიპის როგორც წარმატებული, ასევე უშედეგო სამხედრო ოპერ-

აციების მაგალითები, მაგრამ უპირაინი იქნება მათ განაღობებას სხვა სტატია მიუძღვნას. ამჯერად განვიხილოთ ორ ეპისოდს: პირველი ბრძოლებში გამომართობილი რეგულარული ოპერატიული გაერთიანების მიერ ტაქტიკის წესების სრული დაცვის, ხოლო მეორე კი ირეგულარული, მაგრამ გაბეჯული, აგრესიული, მოტივირებული და მოზრუნებული მებრძოლებით დაკომპლექტებული რაზმის მოქმედების მშვენიერი მაგალითია.

დღეს საბჭოთა სამხედრო წესებები აღარ იხმარება, ქართლის შემოუყვება კი არ დასრულებულა, ხოლო ამერიკულ სავლელ წესებებში (მაგ. FM 3-90) დეტალურად არ განიხილება ალყის პირობებში მოქმედება. ამჯერად დროს, საქართველოს მთავრობანი ომის თეატრში, როდესაც ჩვენი მთავარი მჭინააღმდეგე თავისი საბრძოლო კონცეფციებიდან გამომდინარე შეცდება მასობრივი ჯ/სატანკო ძალების კონცენტრირებული დარტყმებით გაარღვიოს ჩვენი თავდაცვა, დაარტყვას ფლანგებს, გვიდეს ზურგში, მოაქციოს

ალყაში წინააღმდეგობის დარჩენილი კრები და მეორე ემსლონებით გაანადგუროს ისინი, უდრესად აქტუალური ხდება ფარებისა და შტაბების აღნიშნული საომარი პირობებისთვის მოზადება. შესაბამისად, მიზანშეწონილად მიგაკანია, მკითხველს გაეუზიაროთ ალყაში ბრძოლისა და ალყის გარღვევის ზოგადი ტაქტიკური ხერხები და ის შეიფიქროს, რომლებიც საჯარისო წესებებში ხშირად არ გვეხდება.

დაუიწყოთ შემდეგი მაგალითით. 1944 წლის იანვარში სოფელ კორსთან, გენერლების: ვატუტინისა და კონფის უკრაინის პირველი და მეორე ფრონტების მოულოდნელი დარტყმის შედეგად, გერმანელთა არმიის ჯგუფ „სამხრეთის“ ექვსი დღისა ალყაში მოქცა. გერმანელები კიდევ ერთხელ დადგნენ „მეორე სტალინგრადის“ საფრთხის წინაშე. ამ პერიოდში საარმიო ჯგუფს სარდლობდა ერის ფონ მანშტაინი, რომელმაც სასწრაფოდ გადააჯგუფა საარმიო ჯგუფი ალყაში მოქცეულების დასახმარებლად. მათი მომხარაგება და დაჭრილთა გამოფვანა მხოლოდ პერიოდს ხერხდებოდა, რაკ მალე ამინდისა და საბჭოთა ავიაციის ბატონობის გამო შეუძლებელი შეიქმნა. დარჩა ერთი გამოსავალი — ალყის გარღვევა. პიტერის ბრძანების მიუხედავად, რომლის თანახმად ყველას უხს-

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

ლის უკანასკნელ წვეთამდე უნდა ებრძოლა, მინიმუმამდე მიიღო გადარჩევადლება და 16 თვეს ეყვლებოდა დაშვს ალუპაში მყოფი თავან ვეფლავი ძლიერი შურაჭრით, SS-ის „კიკინგის“ მჭინავეობით გერმანელებმა შეძლეს საბჭოელთა აღების გარდაცვა და მათი დამხმარე მებრძოლ სატროპო დივიზიებისა შეერთება.

ალუპაში ბრძოლა

ბრიგადის (ბატალიონის) ალუპაში მოქცევა ვეფლავზე ხშირად თვდაცვაითი ოპერაციების ან უკანდახვევითი ქმედებების დროს მონაწილეობის კარგი ძალების მოგვრების დროს ხდება. საკართველოსთვის მსგავსი გარემოებები განსაკუთრებით ხშირი იქნება მარინალადგვის რეურსებისა და ოპერაციის მთავორიანი თვარების პირობებში, როდესაც თვდაცვის ხშირ შემთხვევაში გერული ხასიათი ექნება. ასევე მათ, როდესაც უკან დახვევისას დევნის ტემპი უფრო მაღალია, ვიდრე უკან დახვევისა. ამასთან, ალუპაში შესაძლებელია მოხდეს როგორც არიერგადი, ასევე ძირითადი ძალებიც. ცალკეულ შემთხვევაში, ალუპაში შეიძლება მოხდეს შეტევაში მყოფი, ოკუპის ოს მონაწილეობა ძირითად ძალებს. არსებული მთავარი მონაწილეობის წესდებებისა და საბრძოლო კონცეფციების გათვალისწინებით აღვის საბოლოო შეჯერის მიზნით, დიდი აღზობითი ხდება საკავრო და საზღვაო დეხანტების გადმოსხმა, საკავრო-სავაგრო ძალების გამოყენება, გარემოს დისტანციური დანადგვა.

აღვის თვიდან აცილების მიზნით მეთავრება უნდა:

- * გაძლიეროს დახვერა, უღანგების, ზურგის და მთვანების უხრუხელოოყა;
- * გადაჯგუფოს ძალები და საშუალებები ტანკსაში მამართლებებზე, შექმნას რუხრუხი;
- * დანადგმის მნიშვნელოვანი მისახველები და მთაყმის საინჟინრო წინააღობები;
- * საცეცხლე საშუალებების აქტიური ზემოქმედებითა და კმეტრებით აღკვეთის შემოვლის მცდელობა;
- * შეინარჩუნოს კავშირი მესობლებსა და ზემდგომ მეთავრთან.

ალუპაში ბრძოლა, ფაქტობრივად, წარმოადგენს თვდაცვაითი ქმედებებს ომ პირობებში, როდესაც მონაწილეობა მიყოფილა ერთდროულად ფრონტზე, უღანგებასა და ზურგში.

ბრიგადა (ბატალიონი) იცავს რაიონს, რომელიც დაახლოებით შეესაბამება ან ოდნავ მეტრება მისი თვდაცვის მონაკვეთის ზომების; ანუ ბრიგადისათვის — 10-15 კმ ფრონტითა და 10-12 კმ სიღრმით, ბატალიონისთვის — 5 კმ-მდე ფრონტითა და 2-3 კმ-მდე სიღრმით.

ალუპაში წარმატების მიღწევისთვის აუცილებელია:

- * წრიული თვდაცვის მოწეობა;
- * დამატებითი დახვერვის ორგანიზება;
- * ძლიერი მობილური რუხრუხების შექმნა ან აღდგენა, მათი რამდენიმე რაიონში გაინაგება;
- * ტანკსაშიში მამართლებების გაძლიერება ტ/საწინააღმდეგო ხისტემებით;
- * თვდაცვის პირელი ემელონების უღანგების ცეცხლითა და საინჟინრო წინააღობებით დამატებითი გაძლიერება;
- * მართვის პუნქტებისა და ზურგის საიდუმლო დაცვის ორგანიზება;
- * აქტიური და აგრესიული კ/ეწირი შემობი მონაწილეობის შემოქრალი „სოლუსი“ და გადმოსხმული დეხანტების განადგურება.

თვდაცვის წრიული ფრონტის დიდი გადაჭედილობა და რამდენიმე საშიში მამართლებების არსებობის — ერთი მხრე, ძალებისა და საშუალებების სიმცირის პირობებში მანქრისთვის ხელშემწყობი შიდასაოპერაციო ზანების არსებობის — მეორე მხრე, თვდაცვის ძალები იმგვარად უნდა იქნეს ორგანიზებული, რომ შემოვლის უმოკლეს ვადებში ნებისმიერი მამართლებების გაძლიერება. ამ პირობების სავსებით აკმაყოფილებს ბრიგადის მოწეობა ერთ ემელონად, ძლიერი რუხრუხების გამოყოფით.

ბატალიონი, რომელიც ახორციელებს თვდაცვის ბრიგადის (ბრიგადის ტანკსაშიური ჯგუფის) შემადგენლობაში, მთავარ მამართლებებზე თვდაცვის ორ ემელონად აყვობის, ხსვა მამართლებებზე — ერთ ემელონად. ბატალიონი, რომელიც ალუპაში დამოუკიდებლად იბრძვის, ეჭობა ერთ ემელონად, ძლიერი რუხრუხის გამოყოფით (არანაკლებ ორი იცველის შემადგენლობით).

ალუპაში მოხვედრილი ძალების მთელი არტილერიის უდიდესი ნაწილი მინამწირობაში გამოყენებულ იქნეს ცენტრალიზებულად. ბრიგადამა აუცილებელია ჩამოყალიბდეს ორი, ხოლო

ბატალიონში ერთი ტ/საწინააღმდეგო რუხრუხი და მოძრავი განმარტების ჯგუფი.

მოქმედების კოორდინირებისა და ერთობლივი ძალებისხვევის ორგანიზების მიზნით, ალუპაში მყოფი და აღვის გარეთ დარჩენილ ძალებს შორის შედგები კავშირი უნდა იყოს.

ალუპაში მოხვედრილი ძალების მონარაგება ადვალობრივი მარაგებითა და საეწირით ხდება.

ლოგისტიკის ქვედანაყოფები და ძალები ერთიანდებთან რაქტიკურ ჯგუფებად და ასევე მონაწილეობენ საერთო-თვდაცვაითი მოქმედებებში. მათი განლაგების რაიონები ეჭობა საერთო თვდაცვის ხისტემაში შემავალ საკრდურ პუნქტებად.

საბრძოლო მარაგების დაზოგვის მიზნით უპირატესობა ენიჭება პირდაპირი დამხმარების ცეცხლის წარმოებას, როგორც უფრო ეკონომურსა და შედეგის.

იმ შემთხვევაში, თუკი მონაწილედევე მოახერხებს წრიული თვდაცვის სიღრმეში შეჭრას და დაცვაში მყოფი ძალების დაცვადგებას, ალუპაში მყოფი ძალებს შეიძლება ყველა არსებული ძალებით უნდა ეცადოს შემოქრალი მონაწილეობის განადგურება და დაცვის ხისტემის ერთიანობის აღდგენა.

ალუპის ბატალიონი

გარემოებიდან გამოდინავა, აღვის გარდაცვა და გამოხელა შესაძლებელია მთელი ძალებით ან მეტრერიც ზოვანი ჯგუფების ექსეფლტრაციით. ეს უკანასკნელი გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი ამოწურულია ალუპაში მყოფი გარედან დახმარების ყველა შესაძლებელია, ხოლო ალუპაში მყოფი ძალები მთავარი ორგანიზებული წინააღმდეგობის გარეე.

აღვის გარდაცვა, როგორც წესი, ხდება ზემდგომ მეთავრის ბრძანების შესაბამისად. იმ უკადრებს შემთხვევაში, როდესაც კავშირი დაკარგულია ალუპაში მოქცეულ და მის გარეთ მყოფ ძალებს შორის, აღვის გარდაცვევის გადაწყვეტილებას იღებს ალუპაში მყოფი უშუალო მეთავრი. ნებისმიერ შემთხვევაში, თუკი ამის საშუალება არსებობს, დაუმეებელია გარდაცვის ხელშემწყობი მომჭრის ხელდინ გამეება.

ალუპიდან გამოხვევის ექვტორი ყოველთვის არ ემთხვევა საკუთარი მთავარი ძალების განლაგებაზე უმოკლეს მანძილს. ხშირად ამ მამართლების პერანკედელადგულად გამოდგები, მთუ

1944 წლის იანვარი: ილიაში მოქცეული ვერმახტის ჯარისკაცები დანებების არ აპირებენ...

ლონდონის გამო, წარმატების უფრო მეტი შანსი აქვს. ამასთან, მოულოდნელობასა და ვერადღების გადამტან მოქმედებას უბრტეს შემთხვევაში უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვიდრე მრწინააღმდეგის რიცხოზობრივი უპირატესობას, ადგილმდებარეობას ან საკუთარი მთავარი ძალების სახელეფს.

გარღვევის დროისა და ადგილის სწორი განსაზღვრისთვის მეთაურმა უნდა განსაზღვროს, თუ რა დრო სჭირდება გარღვევის მოსამზადებლად, როდის უნდა დაიწვოს შეტევა, დღე-ღამის რა დრო და დარტყმის რა მიმართულებაა შესასრული, სად შეიძლება ელოდოს მტრის შედგარ წინააღმდეგობას და სად არის მისი დაცვის უსუსტესი მონაკვეთი, რა ძალები შეივსავოს აენგარდში, რა ძალები არიერგარდში.

გარღვევა უნდა განხორციელდეს გვერდობითად. ამისთვის, ალგამი მოზღვრის პირველი წუთებიდანვე მეთაური და შტაბი უნდა ხრუნელურ გარღვევისთვის საჭირო საბრძოლო მასალასა და საწვავის საგანგებო მარაგების შექმნაზე. მის ხელი არსებული ძალებიდან, გარე ფორტზე მოქმედ საკუთარ ძალებზემდე არსებული მანძილიდან და მრწინააღმდეგის შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, მარაგები უნდა შეესაბამებოდეს შესასრულებელ ამოცანას. მეთაურის გადაწყვეტილებით ნადგურდება ის ტექნიკა და საბრძოლო მასალა, რომელიც არ ექვემდებარება ფაქტობრივად.

იმ შემთხვევაში, თუკი სატრანსპორტო ტექნიკა გამოხულია მწვობრიდან, იქმნება დაჭრილების გადაშვანი ქვედანაყოფები, ძირითადად, არასაბრძოლო შემადგენლობიდან.

გარღვევის მომზადებაზე პასუხისმგებელი ოფიცერთა ჯგუფი იღებს ყველა ზომას, რათა საიდუმლოდ იქნეს დაცული ალფის გარღვევის გეგმა. ნაწილებისა და ქვედანაყოფების არსებული ბრძანებები და საიდუმლო დოკუმენტები მოწმდება და ნადგურდება.

გარღვევის წინააღმდეგ უზრუნველყოფის ყველა საშუალება ნაწილებმა ქვედანაყოფებში, რათა დაიბნულდნენ შეტევის ბრძოლა შევსების გარეშე.

ალფის გარღვევის წინ უნდა უსრტყდეს მრწინააღმდეგის შეცდომიანი შესავანი ქმედებები საპირისპირო მიმართულებებზე, ცრუმანქრები ან ადგილობრივი ცრუმტყვები. ამასვე ემსახურება ცერუადიოგადაცემები და რადიოთამაშები.

გარღვევაში მიმავალი ძალების სა-

ბრძოლო წყობა არსებული ტრანსპორტისა და მრწინააღმდეგე საწვავებიდან გამომდინარე, შეიძლება შედგეს რეზერვუმი რტყმელი დაჯგუფებისგან (გარღვევის რაზმი, წარმატების განვითარების ქვედანაყოფები, მთავარი ძალები და რეზერვი), არასაბრძოლო ქვედანაყოფებისა და დაფარვის ძალებიდან (მათ შორის დემონსტრირებისა და მრწინააღმდეგის შეცდომიანი შევსების ჯგუფებისგან).

დამრტყმელ დაჯგუფებაში შედიან ყველაზე ბრძოლისუნარიანი ქვედანაყოფები და ნაწილები. შეხადლებლობის მიხედვით ის მრტყელი ხასიათისაა. მის მეთაურად ინიშნება ყველაზე გაბეჯული და საბრძოლო ოფიცერი. განაღმკლებლი ასევე აუცილებლად უნდა შეიღონენ მრწინავე ქვედანაყოფებში. ალგამი მოქცეული ბრძოლადან ამ მიზნის შესარტყლად გაშიყოფა გაძლიერებული საბატალიონო ტაქტიკური ჯგუფი, ხოლო ბატალიონიდან — გაძლიერებული ასეული.

არასაბრძოლო ქვედანაყოფებში შედიან დაჭრილები, კვაბულებისა და ლოკისტიკის ქვედანაყოფები, ასევე შტაბები (საბრძოლო ქვედანაყოფების გარდა). ეს დაჯგუფება შესაძლებელია გადაადგილდებოდეს მთავარ ძალებთან ერთად, ან რტყრება და მთავარ ძალების შორის.

არიერგარდი (დაფარვის ძალები) შეადგენს მრტყელ ქვედანაყოფებს, გაძლიერებულ ტ/წინააღმდეგე საშუალებებით, შესანტყრებით (დანაღმვის საშუალებებით). მობილურიობისთვის აუცილებელი ტექნიკური საშუალებებით ხასოგადოდ, არიერგარდის საბრძოლო მოქმედებები თითქმის იდენ-

1996 წლის იანვარი: ჩეჩენი სახელე მეთაურის საღმან რადუევის რაზმი სოფელ პერგომისკოში რუხი ფედაკალების, ალფა დამით გაარღვიო...

ტურია უკან დახვევის შედეგების შეთანხმების (რაზუღაყ ერკლად ვისაუბრეთ ევროპულ კარნავალის“ 2010 წლის №1-ში).

შეთაური, როგორც წესი, იმოქმედებს ისეთ პოზიციებზე, საიდანაც შეძლებს არასაბრძოლო ქვედანაყოფების გამოხეობისა და არაერგარდის საბრძოლო მოქმედებების მართვას. პრაქტიკული მოსაზრებების გარდა, ამ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ დაერგარდულ ბრძოლებში სამხედრო მებრძოლებმა თავი მატოვებულად არ იგრძნონ.

აღვიდან დამით გამოხვლისას, სასურველი არ არის საარტილერიო მოშვება. დღისით პირიქით, მას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება.

აღვიდან ექსპლტრაცია შეიერეგუვებთ ხდება, თან უკიდრერეს შემთხვევაში, მხოლოდ მაშინ, როდესაც მიული ძალებთ გარდევნა ვერ მოხერხდება და მისი გამწვრებისთვის რესურსები არასაკმარისია. ამ შემთხვევაში შეთანხმებულ ბრძინების, ჩამოვალბმდეს 10-15-კაციანი ჯგუფები და აღვიდან დამოუკიდებლად გვიდნენ. ჯგუფების, თავის მხრივ, იყოფან 3-5-კაციანი ქვეჯგუფად, რომლებიც ხელგადობის უნებთ პირობებისა და რელიეფის გამეფენებით ცდილობენ მონინალიდმდვის ბლოკინალივებებს შორის გაფორმებს. მიული ძალებით გარდევნიხან განსხვავებით, ექსპლტრაცია ხდება ექსცენტრული მიმართულებით, რითაც მიწინააღმდეგის ბალისტიკა ექსპლტრაცია. ფაქტ ამ ჯგუფებზე ნაწილდება ხული არსებული რუკები, საზარათის შემთხვევაში, შხადდება ადვილდებარობის სქემები თავმოყრის რამდინამე წერტილის მინიმუმით დაჭრების, რომლითაც არ შეუძლიათ გადაადგილება, ურავდებთ სურსათ-სანოფრე და სამალევებში ვადააქველა. შესაძლებლობის ფრტლებში, სასურველია მათი ვადაცქემა ადვილობრთვი მოსახლერობისთვის.

აღვის გარდევას მნიშვნელოვნწინილად ათილებს აღვის გარეთ დარწინილ ძალების მიერ დებლობრების ოპერაციები, რაც თავისთავად საკმაოდ როულ ქმედებებს განეკუთვნება, მოითხოვს უქცარეს ჭოარდინირებასა და მომხალებას.

დაეუბრუნდეთ საბრძოლო მადგელობებს და დერწინდობთ, რომ უკიდრერესად უმთელი მდგომარეობიდანაც ქეშაძლებულია თავის დაღწევა:

1995 წლის 9 იანვრის ეხილარის სამხედრო აეროლორში და რუსეთის მინისტრი ჯარების ბატალიონის

სამხედრო ქალაქზე ჩატარებული წარმატებული რეისის შემდეგ წინაი ხაველ მათურ რადევუის 350-კაციანი საზმა ასადად მძველსა და ტვევებთან ერთად გამაგრა დაღესტანში, დასახლებულ პუნქტ პერეომაისკიმში, რომელშიც წინასწარ იყო ჩატარებული საინფინრი სამუშაოები.

ფედერალურმა ძალებმა სამძავე აღვა შემოარტყეს დასახლებულ პუნქტს მუხუბუ ცეცხლსასროლი იარაღით და ნაღაფური 82 მმ ნაღმსატორციუნებით შეიარაღებულ რაზმელებს დაუხირსიზრდა დაეკრუება, რომელშიც შედიოდა 2500-ზე მეტი სამხედრო მოსამსახურე, 32 საარტილერიო დანადგარი და ნაღმსატორცი, 16 ცეცხლსატორცი, 10 დაზვის ეუმბარსატორცი, 3 „კრადის“ დანადგარი, 54 ქუითია საბრძოლო მანქანა, 22 ჯ/ტრანსპორტიორი, 4 ჯ/ნაღმსატორცი მანქანა, რამდენიმე ტანკი და საბრძოლო შეუქლებური.

15-დან 17 იანვრამდე საარტილერიო მომხაძებებისა და სასაერო დარტემების შემდეგ, ფედერალების სპეცდანიწუნლების ნაწილებმა: „ვიტაბოშა“, „სობოშა“, „გრუ“-ს სპერანბმა რამდენჯერვე შეუტყეს ბოვეცებს, მაგრამ დიდი დანაკისის ფახად თავდაცვის ორი ხაზიდან მხოლოდ პირველის დაკეება შესძლეს.

პერეომაისკის მოიერიშეთა პირველ ეწლებში იყვნენ რუსეთის სპეცდანიწუნლების ელიტური რაზმები: „ვიტაბი“, „რუსი“ და ა.შ..

აღვიამო მოვფებს გამოვლიათ საბრძოლო მასალა და 17 იანვრის დამით აღვის გარეთ მიყო ბოვეცებთან ჭოარდინიით აღვა რამდინამე მონაკვეთზე ვაარდლებს. როული მეტეოპირობების წყალობით მებრძოლებმა ფარულ მო-

ახლების მიზნით ფეხზეც კი გახადეს და ისე მივიდნენ ფედერალების ბლოკსაგეუმარეობთან 15-20 მ მანძილზე, რის შემდეგაც ინტენსიური ცეცხლი გახსნეს და გაბეღული იერიშით შეძლეს აღვის გარდევნა, ნაწილმა — ნაველია ნაწილმა — ფეხით ნავიობსაძენის გავლით გადაკეთა მდ. თურჯი და სამშეიღობის გავიდა, თან 15 მძველიც გაიფოლეს!

ფედერალების დანაკარგი 30-მდე დაღუქულს, 95 დაჭრის და თავისიანებისად დაზოცულ 11 მძველს შეადგენდა. ამ შეტაკებებში დაიჭრა 58-ე არმიის დაზვერვის უფროსიც.

ოპერატიული ტელირება და ტაქტიკა გვერდზე რომ ვაღველით, მაგარი, რაც ამ ორ მძველით აერთიანებს, არის ის, რომ ბრძოლას ვოველითის აქებს აზრი! საუფეთხო შემთხვევაში, მეტრის ჩაბარებულის და ტელეკამერების წინ დარწილის აბუნად ავდებებს, პირუტყვიით მოპრობას, საჭერობილში შეულის ტოით ან ქლექით ვოველდე სიკვლის მოლოდინს, წლითთ „წითელი ჯერის“ გამულუქებული ჩინოუნეკების იმედად ვოფნას, ბოლო უარეს შემთხვევაში, შენეფ ვაითზრად ორბის პირას დატერტას, ნამწველად სვიობა 200-300 ნაბიჯის იარაღით ტელით იერიშით ვადარბენა. ვადარწინის მზიცი არანაკლებია, ვიდრე პირველ შემთხვევაში! რა თქმა უნდა, ვვლას აქებს თავისი აზრის ქრისს ვოველთა, შესამაშხად, ის, ვიერე განსხვავებულად ფიქრობს, მებრძოლის პროფესიას არ უნდა ორწვედს.

მეხტანენ კაპანანძე

ბრევიდის გერერალი, ვენერალური შტაბის ვოფალი უფროსი

კავკასიური მოვლენა

აზერბაიჯანის არმიის საკუთარი წარმოების ნაღმსატყორცნებზე ტაძისელის გეტშია

აზერბაიჯანი

● თვდაცვითი მრეწველობის სამინისტრო ორმაგი დანიშნულების უნივერსალური ნაღმსატყორცნების წარმოების დაწყებას აპირებს. ამჟამად ათვისებულა პატარა და საშუალო კალიბრის ნაღმსატყორცნების წარმოება, ხოლო უახლოეს მომავალში 120 მმ-იანი და კიდევ უფრო დიდი კალიბრის ორმაგი დანიშნულების ნაღმსატყორცნების დამზადება არის გადამწყვეტილი. ასეთი სისტემები ნაღმებთან ერთად კუმულაციურ ჭურჭებსაც ისვრის. აზერბაიჯანის არმიის შეიარაღებაში რუსული წარმოების 120 მმ-იანი 2E16 HOHA-C სისტემა აქვს, რომელშიც ნაღმსატყორცნისა და პაუნიცის თვისებებია შეწყობილი.

● დეკემბრის ბოლოს აზერბაიჯანის ტერიტორიის განაღმვის ეროვნული სააგენტოს (ANAMA) დელეგაცია ავღანეთს ესტუმრა. აზერბაიჯანელმა სპეციალისტებმა ავღანეთის თვდაცვის სამინისტროს განაღმვის დეპარტამენტს განაღმვით სამუშაოთა ორგანიზაციასთან, განაღმვის ხარისხსა და სხვა საკითხებთან დაკავშირებით რეკომენდაციები გაუწიეს. 2010 წელს აზერბაიჯანში ავღანელი გამაღმველები სპეციალურ ტრენინგს გაევიან.

● ავღანეთის აღმოსავლეთ პროვინცია ზოსტაში ავღანეთის ეროვნული უშიშროების სამსახურის თინაშრომ-

ლებმა „ალ-ქაიდის“ წევრი, აზერბაიჯანის მოქალაქე დააკავეს. ის ავღანეთში პაკისტანიდან მოხედა, სადაც ბოეიცოთა ბანაკი მომზადება გაიარა.

● ANAMA-ს ინფორმაციით, გასულ 2009 წელს ნაღმებისა და სხვა აუფეთქებელი საბრძოლო მასალებისაგან 3 მილიონ 582 ათას 751 კმ ტერიტორია გასუფთავდა. განაღმვებულა 45524 ნაღმი და სხვადასხვა აუფეთქებული საბრძოლო მასალა. განაღმვით ოპერაციებში 425 სპეციალისტი, დამხმარე პერსონალი 115 კაცი, 6 მექანიკური გამაღმველი მანქანა და 30 ნაღმმებნი ძალი მონაწილეობდა. დე-

კემბერში ნაღმებზე აფეთქების 18 შემთხვევა აღინიშნა და 4 კაცი დაიღუპა. სულ ANAMA-მ ფეთქებადსაშიში საგნებისაგან ქვეყნის ტერიტორიის 121 მილიონ 903 ათას 509 კმ გაასუფთავა და 576311 ფეთქებადსაშიში საგანი გაანადგურა.

სომხეთი

● „სომხეთის შეზღუდული ძალები შხად არის ნებისმიერი ამოცანა შესასრულებლს და სამხედრო აგრესიის ნებისმიერი მცდელობა აღკვეთოს“, — განაცხადა თვდაცვის მინისტრმა სვირან ოგანიანმა 6 იანვარს პრეზიდენტ სერჯ სარქისიანთან თათბირის დროს.

● რუსეთის ფედერალური უშიშროების სამსახურის სასაზღვრო სამმართველოს არმედიის სასაზღვრო რაზმში სომხეთის მოქალაქეთა ფიცის მადების საზეიმო ცერემონიალი შედგა. სამხედრო მოსამსახურეებმა ფიცო დადეს სომხეთის რესპუბლიკის ერთგულებზე და რუსეთის ფედერაციის წინაშე საზეიმო ვალდებულებები აიღეს. 1992 წლის რუსეთ-სომხეთის შეთანხმების შესაბამისად, სომხეთ-თურქეთისა და სომხეთ-ირანის საზღვრებზე რუსეთის სასაზღვრო ჯარების 58 სასაზღვრო საგუშაგო მოქმედებს, სადაც სომხეთის მოქალაქეები მსახურობენ.

● სომხეთის თვდაცვის მინისტრი სვირან ოგანიანი 13 იანვარს მოსკოვში რუსეთის თვდაცვის მინისტრ ანატო-

სომხეთის საზღვრებს იხვე რუსეთის სასაზღვრო სამსახური იცავს

მიმოიღვა...

ლი სერდუკოვის შეხვდა. მხარეებმა განიხილეს სამხედრო და სამხედრო-ტექნიკური თანამშრომლობა და რეგიონული უსაფრთხოების პრობლემები, აგრეთვე, რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს უმაღლეს სასწავლებლებში სიმჭ სამხედრო მოსამსახურეთა მიმზადების საკითხი.

● ავღანეთში ISAF-ის სამხედრო ოპერაციაში მონაწილეობისათვის სომეხი მშვიდობისმყოფელები 9 იანვარს ერევნიდან სამკვირავი მოსამზადებელი კურსის გასულულად გერმანიაში გაუგზავნინეს. კონტინგენტის უმაღლესობაში შედის: ქვეითი ოცეული, ერთი ოფიცერი-ექვსი და სამი შტაბის ოფიცერი. სომხური ქვედანაყოფი ავღანეთში სამსახურს თებერვალში დაიწყებს. იქნება გერმანული კონტინგენტის შემადგენლობაში, რომელიც ჩრდილოეთის რეგიონში სარდლობის დაქვემდებარებაშია და ქალაქ უუნდუზის აეროპორტს დაიცავს. პირადი შემადგენლობა ექვს თვეში ერთხელ შეიცვლება.

ჩრდილო კავკასია

● ახალი 2010 წელი ჩრდილო კავკასიაში ტერაქტების ახალი ტალღით აღინიშნა. რუსეთის პრეზიდენტმა დმიტრი მედვედევმა შინაგან საქმეთა მინისტრ რამზი ნურგალიევისა და ფედერალური უშიშროების სამსახურის უფროს ალექსანდრ ბერტინოვის ერთობაზე კონტროლის გამაძვირება მოთხოვა.

● რუსეთის შინაგან საქმეთა მინისტრმა რამზი ნურგალიევიმ თათბირზე განაცხადა, რომ 2009 წელს დაღესტანში 110 ბანდიტი და მისი ხელმძღვანელები დაკადა, ხოლო ბანდიტურა იატაკ-ქვეშეთის 153 წარმომადგენელი განადგურდა. ამოღებულია ცეცხლსასროლი იარაღისა და ზღლის ექვშარსატკორცილის 300 ერთეული, დაახლოებით 500 ხელეუშარა და ჭურჭი, 65 თეთინაკეთი ამფიფუტბელი მიწობილობა. მინისტრმა შუამოაბა დაედებითად შეაფასა და აღნიშნა, რომ ბოფიციბთან ბრძოლებაში 58 მილიციელი დაიღუბა და 135 დაიჭრა, ხოლო 56 თანამშრომელი დაინკალიდა. 2009 წელს 38 მილიციელმა სახელმწიფო ჯილდოები მიიღო, ხოლო დაღესტნის ყოფილი შინაგან საქმეთა

ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის ყოფილი სარდალი გენერალ-პოლკოვნიკი სერგეი შიკაროვი

მინისტრი ადილგირეი შამიძე დატვირთვი რუსეთის გმირი გახდა. ტაღესტნელი მინისტრი 2009 წლის 5 თვის მახაჰკელაში საბანკრო დარბაზის მახლობლად მოკლეს და მკვლელებმა სპეცდანიშნულების იარაღი — აუტომატი Val-ი და სნაიპერული შაშხანა Винторез-ი გამოიყენეს.

● რუსეთის თავდაცვის მინისტრის პრესსამსახურის ოფიცელურად დაადასტურა, რომ ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის სარდალი, გენერალ-პოლკოვნიკი სერგეი შიკაროვი ასაკი

გამო თადარიგში გვიდა და მისი ადგილი გენერალ-ლეიტენანტმა ალექსანდრ გალკინმა დაიკავა. გენერალი შიკაროვი 2008 წლის აგვისტოში საქართველოში ცხინვალის რეგიონში შესიჭრულ რუსულ ვარებს შუაგარბობდა და ამისათვის პრეზიდენტმა დმიტრი მედვედევმა წინდა გიორგის ორდენი №1 გადასცა. უახლოეს მომავალში მისალიონდებლია 58-ე არმიის სარდლის, გენერალ-ლეიტენანტ სარტოლი სრულიოვის შეცვლა, რომელმაც აგვისტოს ომში თავი იმით „გამოიხინა“, რომ ბატალიონს გამოჰყვა, ცხინვალის მახლობლად ჩასაფრებაში მოჰყვა და დაიჭრა, მაგრამ პრეზიდენტმა დმიტრი მედვედევმა გული არ დასწყვიტა და მისი გმირობა „ღირსების“ ორდენით დააფასა.

აფხაზეთი

● სეპარატისტული ხელისუფლების პარლამენტმა რუსეთის ფედერალური უშიშროების სამსახურის სასახლურ სამსახურს უფლება მისცა და გამოსაყენებლად გადასცა გალის რაიონის სოფელ თაგილბონში 0095 ჰექტარი მიწის ნაკვეთი, ხილო გულიოფის რაიონის სოფელ დრანდაში კი — 2,25 ჰექტარი.

● 11-13 იანვარს სეპარატისტული აფხაზეთის შეარადლებულმა ძალებმა წელს პირველი სამტაბო-სამეითაურო სწავლებები ჩაატარა, რომლის დროსაც მოულოდნელი თავდასხმის შემთხვევაში ქვედანაყოფების შხადლოფნა შუმჩინდა. სწავლებებს გენერალური შტაბის უფროსის მოვალეობის შემსრულებელი, პოლკოვნიკი ალექსანდრ ანტიპოვი ხელმძღვანელობდა.

აფხაზი სეპარატისტების შეიარაღებული ფორმირებები მუდმივად ომისათვის ემზადებიან

საქართველოს საგარეო დაზვერვა

მიით და ხეაღობა

გერბელება, დასწესიხი თხ.
„არსნალი“ №16-25

1922 წლიდან საქართველოს კავშირის, მათ შორის, საქართველოს „ჩეკას“ მიერ მოხდის სანდორგორეო გავლელი ემიგრანტების ორგანიზაციებსა და წრეებში შედრე და მათი დამლა იყო. ამასთან, საქართველო კავშირში საიდრელო დეფლექტი გავლეზენილი ემიგრანტებს უცხოეთში არსებული ემიგრანტული წრეებიდან მდებრეული ინფორმაციის საფუტეზენი სახდრის გადმოცევისთანავე ასატრეობდნენ.

20-იანი წლების ბოლოსთვის, ისედაც პრედა პოლიტრეკერ პარტიადა გახლელი ქართველი ემიგრანტი, „ჩეკა-გერბელება“ მონღოებით აბრეულ მდეს დეფლექსა, სადაც თავი-ბილოს გერბელება უცე მუქელებრეული იყო. ბოლშევიკური ხელისუფლებსა ემიგრანტებს ქვეყნის მონღაღრეებს ეახლა და ყველანიანად ცდილობდა გამტრეხელი და ატრეხო ქართველი ემიგრანტების გადმოცეობას. თუ ეს არ გამოცეხებოდა, მამხი „ჩეკა“ უცხო „აქტრეორ“ ღონისძიებებსაც; კომპრომეტირებას, მონტაკეებასა და აქართველში ხამოცეებას და დეფლექსა-დაცეებას ეო მონღაღრედა. ამის მდგალოთა ცრეხად გერბელება მანხაიშეულის ისტორია. „ჩეკას“ კომპრომეტება გერბელება მანხაიშეულზე.

1921 წლის მარტში, როდესაც თურქებმა ბათუმს დაიკავეს, ქართველმა ბოლშევიკებმა მანხაიშეულის სიხოეს დახმარება. „დედას დიდლიმარტმა“ სერგო ორგერი კიძიმე უონხა გერბელება მანხაიშეულს: „გერბელება გერბელება, შენ გაბრეუხდრეული ხარ კანონგერბელება და ნებისმდრის მუქელება შენი დახერგება. ამტრეობ გადმოდა წრეს მარტს“. გერბელებას ბათუმი არ დააყოცა: „მე არც მენშევიკი და არც ბოლშევიკი გერბელება ვარ მე ქართველი გერბელება ვარ“.

მანხაიშეულმა დატრეხილ ქართულ საგარეისო ნაწილებს თავი მოუყარა და თურქებს სულ კედილთ ქვა აბრეოლინა. ის აქტრეორად მონაწილეობდა საქართველოს სსრ-ის შეარბადრეული ძალების ნამოცეობებაში, თუმცა კომუნისტები ამდეს ვის უყარებდნენ, მანხაიშეულისთვის რომ დეფლექსადაცეება? 1921 წლის 6 ოქტომბრის ის დედასატრეობებს და სახდრეების უმადლეუბი ხომა — დახერგება მუსეკაუს, მდგრამ ორი

წლის შემდეგ გაათიფიურელეს. 1923 წლის განთხეულზე იგი ცლეუ დაატრეობრეს და ცლეუ სხდელილთ დასეა მუსეკაუს, ორი წლის შემდეგ კი ირანში გადასახლეს, საიდანაც მანხაიშეული საფრანგეთში გადრედა. ქართული ემიგრაციის წარმომადგენლებმა გერბელება 1. 000 ფრანკი გადასცეს და ხელფასად ყოველითურად 500 ფრანკი დაწინაშეს.

თუმცა საქართველოს ჩეკამ არც იქ მოსეხდა. საფრანგეთში მცხოვრები ემიგრანტული წრეების უთიფიადმარბსერეობისა და გზელების მონხი „ჩეკამ“ გერბელება ხმა, თითქოს მანხაიშეულმა საქართველოზენილებს აცნობა 1924 წლის აგვისტოს აგვისტოს დეფლექსი. ამდროითრეულმა გერბელებმა 1925 წლის იანვარში სოე გორბიანის წრელი გერბელება:

„საქართველოს დემოკრატიული მთავრობის თებელომარტს ბან სოე გორბიანის.“

ახლი საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის წარმომადგენლების წერებს უცხოეთში.

საქართველოს შეარბადრეულ ძალოთა ყოველი მთავარმარბლის გერბელება მანხაიშეულის

განცხადება

წეს სტამბოლში ცოფრის დროს 1924 წ ოქტომბრის და ნოემბრში, სადაც თქვნი განკარგელებით ვიყავი გავსწავნილი, საქართველოს მთავრობის წარმომადგენელმა ბ-მა კ. გერბელებათმე მაცნობა, რომ საქართველოში გერბელება ხმა, თითქოს მე გადატეცეს ბოლშევიკებისათვის გვესა შეარბადრეული აგვისტოსა და ეს გერბელება ყოველითვის მძებრით დამტრეხებისა. ამ ხმეების გერბელება დადასტრეებს საქართველოზენი გადმოცელებსაც და ამ სახადრეულს აბრეობდნენ სოეცოფრის უცე მარბხში. მე არავითარ ყრადლექსას არ მდებრეული, რომ ეს ხმეები მარტო აქ პარბიში რეცელებოლეს, რადგანაც აქ ყველასთვის ცხდადა პროფიკაციული ხასათი ამ ხმეებისა; მდგრამ სულ სხვა მდგომარეობაა საქართველოში: იქ იმყოფება ჩეხი ოვანია, ნათესარი და ნაცრობები და ადრელოთ წარმოსადგენია, რა უსამდრეო და მძებრე წრეები უნდა გავიცოცხრე წრეს კოლ-შეუბოდა, თუ მამა მათი დიდატების შესახებ გავცეს რამე და ეს იმ დროს, როდესაც მამა იმისთვის სამხიბლის სამსხერს მესწრნა რაც ძალი შესწედა და ქლაც უცხოეთში მარტო იმ ფიქრებით სულდგმეობოდა, რომ რაიმე

ბეტეი ილიდიშვილი

საქართველოს საგარეო დაზვერვა

საქართველოს საგარეო დაზვერვა და შპონინგი

3

- სერგო კობახიძე და სხვა მკვლევარები კონფიდენციალურად ან პოლიტიკურ სტრატეგიას?
- ქვეყნის საგარეოს ცენტრალური საინფორმაციო
- „კონფიდენციალური“ თუ „შპონინგი“?
- საგარეო დაზვერვის მეთოდების მართვითი უწყობა
- სადა იმ მძებრე კომპრომეტება უცევი საგარეოზენი
- სადა ცნობა ვიდეო-ფაქტებსა — მტრების შესახებ თუ საგარეოს მტრების შესახებ?
- კარგ მეთოდებსა უცევი, ამინდობა სანაწილოთა მტრებსა?
- „მუსკოლი“?
- ამინდობა ვიდეო-ფაქტებსა
- დედა, სოფრეობა და სერვისის მტრებსა
- ჩეკა-გერბელება და სერვისის მტრებსა?
- ჩეკა-გერბელება და სერვისის მტრებსა

ნიკითხეთ ნიგნის გაღავიუბი
 ან ღარკაიეთ 38-26-73; 38-26-74
 და მიიღეთ ნიგნი სახლო, ჟანსეაგნის გარევი
 www.elva.ge

საბრძოლო
კადრი

საზოგო ნათესაველი

ქართველი წესისების პირველი თარიღი, ძირითადად, ძალზე ახალგაზრდა და გამოუცდილი იყო. ვრცელკარი საქველური განათლების გარეშე საზღვარგარეთ სადამსჯელი მისიით გამოქვეყნდა, ბუნებრივად, დიდ რისკთან იყო დაკავშირებული. ხშირად გადამწყვეტი ახალგაზრდა წესისების ქართველ ემიგრანტებთან ნათესაური კავშირებიც გამოხდა.

1925 წელს პარიაში საქართველოს „მეკას“ დაფუძნების გიორგი გვეგელა ჩვეულებრივ ძალზე სტრინოზული იყო: „სწავლის გავრცელება“. გვეგელამ პირადად ლურჯი სტრინოზის მადლი დაფუძნდა ქართულ ემიგრაციაში, უპირველესად ვრცელმათორების წევრების დაახლოებისა დამთავრების თვალთვალის დაწყების შესახებ ცნობილია, რომ გვეგელა ნათესაველ ეკუთვნოდა თვალსაჩინო პოლიტიკურ მოღვაწეს, საქართველოს ეროვნულ დემოკრატიულ პარტიის ერთ-ერთი ფუძესდამს. და უკველუ ითვებდნენ სპირიტუალურ კლასს, რომელიც 1923 წლიდან ვერცხვამა იყო საფრთველში. სწორედ გარემოება გადწყვიტა გვეგელას პერსონალი „მეკას“ დასტრუქება.

20 წელზე მეტხანს გავრცელდა გიორგი გვეგელას სადამსჯელი მისი და 194 წელს, როდესაც ემიგრანტულ წრეებში გვეგელას ექვითი დაიწყო წერება, სამართი საკითხი დახვრების ხელშეწყობის მიზნით საქართველოში დაბრუნებულა. სამი წლის შემდეგ, 21 აპრილს „საქმის“ გამო გვეგელა დააპატიმრეს, როგორც „საფრთველში მცხოვრები ქართველ ემიგრანტ-კონტრეფულეკაციონების“ ავტორი.

ბესიკ ალადაშვილი

ესტრუქტურა ეროვნულ უსაფრთხოების საკითხებში უმთავრესად გადაწყვეტილი პოლიტიკური

საქართველოს
სტრუქტურა
პიპლინოტიკა

თქვენი კ. ანდელაია, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ფრანსიზა და ეკონომიკური განვითარების მინისტრი.

გერმანული მანქანაშენი სახეობა არ დაკმაყოფილდა და ამიტომ პარიაში გამოშვებულ გემები „სამშობლოს“ რედაქტორ სპირიტუალურ კლასს შემდეგი წერილით მიმართა:

„მოქალაქე რედაქტორი!

გოსოვი ადგილი მისცეი თქვენ გემოში იმ დოკუმენტებს, რომელიც ეწება საქართველოში მომხდარი ავანტურების დროს ჩემზე გერმანულულ ხმებს. პირველი დოკუმენტია წარმომადგენლის მიმართ თვის ბ. ნოე ჟორდანიას მთავრობის მიმართ და მეორე — პასუხს მასზე. უნიდან დღემდე მე დაკმაყოფილება ვერ მივიღე თქმ მერ აღიარებ საკითხზე, და უნიდან აღარ მინდა, რომ ჩემს სახელს გამოეყენებოდა თქმის საქართველოში სხვა და სხვა პარტიების პოლიტიკური კომისიაციების, შერის, შერის, რომ ერთხელ და სამუდამოთ ბოლო მივიღო ამის პრესის საშუალებით უსიძინისო პროეკაციით მიმართა ჩემს მიმართ ის ფაქტი, რომ ავანტურების დაწყების შემდეგ ვერცხვამა მხა, ვითომც მანქანაშენი დატერაიული აბაჯილი გვეგელა დგას ხობისთან და ვლის დროს, რომ ვაღიერივლ და მაილის მინარეობა ავანტურაში, და როცა ავანტურა დამსრუტხდა — ჩემზე სახელით მიიხდამეს თვის დახმარა — გერმანულს მანქანაშენისა გასეკა პარიაში ავანტურის გვეგა ბოლშევიკებსა და ამიტომ დემარქხდით!.

ვთხოვ ქართულ პარიაში დანარჩენ გემოებს გადამეჭონ ეს წერილი და დოკუმენტები.

გერმანული გიორგი ფინეს მე მანქანაშენი
4 ოქტომბერი 1925წ.

ამ ისტორიაში „მეკას ფუძეს“ შირინდარეკ კარედ ჩანს. ემიგრანტულ წრეებში კომპრომეტრებული გიორგი მანქანაშენი ითვლებოდა გახდა 1925 წელს პარიაში საბჭოთა კავშირის საელჩოში საქართველოში დასაბრუნებლად შუამდგომლობა ვთხოვა. ის იმეც წერის სამშობლოში დაბრუნდა, მაგრამ არ დაბრუნეს სამსახურში, არ დაინაშენეს პერსონალი. უსახსროდ დარჩენილი დასახლდა მშობლიურ სოფელ სახორეოში, ჩამოშორდა პოლიტიკურ საქმიანობას და სოფლის მეურნეობას მიჰყო ხელი.

საქართველოს „მეკას“ 1937 წლის მასობრივი ტერორის დროს მანქანაშენი უფროსი ვაჟი — ერობის ერთად დააპატიმრეს და გასაპრილების გარეშე ორჯერ დახვრატეს. მისი საფლავის ადგილსამყოფელიც კი უცნობია.

დაქმნის მას ამ განსაცდელში. მე ვთქვი, რომ ბაზა ვერცხვამდე საქართველოში სწორედ პარიაში იქნებოდა, რომ იყავი მაღლებიდა სათანადო ზომების ჩემი კეთილი სახელის ეროვნული პარტიის დასაცავით უკვე ორი კვარა მდის ჩემს პარიაში დაბრუნების შემდეგ, მაგრამ თქვენ არც კი ცნობით საქართველოში ან სრულიად ან სრულიად რომ მოგვეცათ ჩემთვის ეს დაკმაყოფილება. ამიტომ, ქვლა თვითვე უხვები იძულებული მოგმართით თქვენ ამ განცხადებით და შემდეგი თხრობით თქვენ რასაკვირველია უკეთესად მოგეხსენებათ, რომ მე ძამბოვო არ ვყოფილე გვეგას ავანტურაში (ასეთი გვეგას აქ არც კი არსებობდა), არ ვყოფილე ისეც კი, რომ ავანტურა მოხვებოდა და როდესაც პირველი ცნობები ამ ავანტურის დაწყების შესახებ მაილი საქართველოში დავიკავამ, იგი იმდენით მოულოდნელი იყო ჩემთვის, რომ მე ამ ცნობის სამართალი არ მტკიოდა. მე ვთხოვი თქვენს, დაეწყებოდა მასწავრობა საქართველოში და საფრთხე ვერცხვამდე აუცილო ქართველ ხალხს, რომ ამ ხმების მხოლოდ მისი პირიერი მტრები ვრცელდებენ, გიორგი მანქანაშენი უხვლ თვის მთავრებებს, ვინდრე თვის სამშობლოს უღალატოს.

ახლი თქვენი წერილი და განკარგულების გომხეი მე მობართობი და დარწმუნებული ვარ, რომ თქვენ შეაქმნარბით ჩემს კანონიერ თხრობას.

უკადრებს მისთვის მე თვით ვაწუხები იძულებული, პრესის საშუალებით დავიკავა ჩემს თვის და სახელი როგორც საქართველოში, ისე უცხოეთში.

მაილიც ჩემს ღრმა პატივისცემას.
გ. მანქანაშენი
18 იანვარი, 1925წ.
ქ. პარიაში

ამ წერილის მაღლებიდან მექმეხე დღეს გიორგი მანქანაშენის ასეთი პასუხი გაცხედა:

„საქართველოს ემიგრირებული მთავრობის სახელით გერმან. გ. მანქანაშენის პარიაში.

24-1-1925.
პარიაში.

თანახმად თქვენი განცხადებებისა საქართველოში გერმანულულ ხმების შესახებ მთავრობის და დამ. კომიტეტის საზღვარგარეთ დელეგაციის შერთხებულ სხდომამ მაილი შემდეგი დადგინებულა.

„მთქვეროს საქართველოში მამქმედ ორგანიზაციებს, რომ თუ არსებობს ხმები, ვითომც გ. მანქანაშენის გაცემს ავანტურის გვეგას, ეს ყოველი უსაფუძვლილი და მაილის ზომები ამ ხმების გასაბათილებლად.

სტრუქტურული დადგინებულა ვაგზანა სტამბოლოში ხასრულეში მოსაყვანილი.

85318
27398

კიდევ ერთი ნიგნი 2008 წლის ომის შესახებ

გაგრძელება. დასწყისი იხ.
„არსენალი“ №26, 2009

წიგნმა „აგვისტოს ტანკებმა“ რუსეთს მძალი შეფასება დაიმსახურა და 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შესახებ პირველ მეცნიერულ ნაშრომად აღიარეს.

როგორც ერთ-ერთ რეცენზიაშია ნათქვამი, წიგნი ზუსტი მონაცემებით უარყოფს იმ მითებსა და ჭორებს, რომელიც აგვისტოს ომზე, განსაკუთრებით რუსული მედიის საშუალებათა გავრცელება.

მაგალითად, არგუმენტირებულად არის უარყოფილი მითი, თითქოს საქართველოს არმია ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და დასავლეთის სხვა ქვეყნიდან მიღებული ფინანსებითა თუ სამხედრო დახმარების პროგრამებით ვითარდებოდა.

ავტორები გაურკვევლს უწოდებენ რუსი ადინარების მოვინდო საზღვაო ბრძოლას, სადაც რუსულმა ხომალდებმა ოთხი რაკეტით ფოთის მაზლიდან თითქოს ერთი ქართული ჰიდროგრაფიული პატარა კატარა ჩაძირეს. ამ შემთხვევაში გასარკვევი, ალბათ არც არაფერია. თუ შვეი ზღვის ფლოტის ხომალდები ერთი უარაღო კატარის ჩასაძირად ოთხ რაკეტას იყენებენ, მაშინ რუსეთის ფლოტის საჭმე კარგად ყოფილა.

საინტერესოდ არის გაუმკეხელი ქართულ არმიამ მიმდინარე პროცესები და ნათქვამია, რომ ლოტსაბჭოთა ხერცემს დასავლურ მოდელზე პირველად საქართველოს არმია გადავიდა. ამის ნიშნულად დასახელებულია: პირადი შემადგენლობის კონტრაქტით აფხაზი, მძალი ანაზღაურება, თანამედროვე

სამხედრო ინფრასტრუქტურის შექმნა, სავიზუალური და კომუნიკაციური, დასავლურ შეიარაღებაზე გადასვლა და სხვ. იმედოვნებდა აღნიშნული არმიის დაბალი ორგანიზაცია და დისციპლინა, სუსტი მორალური ხელისკუთვება, მოშაბეული კადრების ნაკლებობა, ეროვნული სამხედრო სკოლისა და ტრადიციების უქონლობა, საკუთარ შესაძლებლობათა გადაჭარბებული შეფასება, ოჯახური და ნათესაური კავშირებით კადრების შერჩევა, გამოცდილი აფერების სხვა ძალიანი სტრუქტურებისა და არასამხედრო განათლების მქონე პირებით ჩანაცვლება და ა.შ.

ავტორთა გაცემას იქვე კონფლიქტში რუსეთის ჩარევის შესაძლებლობის იგნორირება, თუქც ამის ნიშნულად საკმარისზე მეტი იყო: „კავკასიის“ სწავლებებზე სისტემატურად მიმდინარეობდა საქართველოს ტერიტორიაზე შემოსვლისა და ე.წ. სამშვიდობოებისათვის დახმარების გეგმის ამოცანათა დამუშავება, საქართველოს სასაერო საზღვრებს რუსული თვითმფრინავები რეგულარულად არღვევდნენ, აფხაზეთში დამატებით ხაღვისანო ქვედანაყოფების შეყვანა, რუსი სამხედროების მონაწილეობით მოშდარი სხვადასხვა ინციდენტები და სხვ.

ზუსტად არის შენიშნული, რომ ქართული არმიის რიცხვნობისა და საბრძოლო მოტენიანობის სწრაფ ზრდას თან ახლდა პერიოდული საკადრო ცვლილებები, მეთაურთა შენადგენლობის დამჭარბებული და უზარისხო მოშადება, დამჭარბებული შენადგენლობა, რუსურებისტა მოშადების მოუყენებელი პროგრამა და სხვ.

დასკნა: საქართველოს სამხედრო სისტემა სუსტად იყო ორგანიზებული,

მეთაურები დიდი კონფლიქტისათვის მოშადებული არ იყვნენ, რეზერვი იყოერთა სათანადო კადრებით დამკმდეებული არ იყო და ვურანარი „ტოტალური თავდაცვის“ სისტემა ყომუშავებდა.

უფრო მეტიც, რუსეთთან შეიარაღებული დაპირისპირების შემთხვევაში რუსეთის მოქმედების გეგმა არ არსებობდა, ხოლო პირადი შემადგენლობას თავდაცვითი ამოცანები დამუშავებული არქონდა.

პრესის, ინტერნეტსაიტების, სატელევიზიო გადაცემებისა თუ ინფორმაციის სხვა წყაროების საფუძველზე დამჭილ სტატეტიებში მრავლად არის იხუო მეცნიერული „ადმინისტრები“, რომელთა მხლილ რუსეთის პროპაგანდისტულ მანქანის შედგენს თუ უწოდებ.

მაგალითი პირველი: ავტორთა აზრით, ახალგორის რაიონი ექსამხრეთ ოსეთისა და საქართველო შორის სადავო ტერიტორიაა, სადავო სუბს თავდაცვითი ნაკებობები არქონდათ და შეიარაღებული რაზმებ არ ჰყვდათ, ამიტომ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს საცედანაწილების რაზმებმა რამდენიმე ოსურ სოფლის დაკავების ოპერაცია სწრაფად მოშოლესა და დანაკარგის გარეშე ხატარეს.

მაგალითი მეორე: რუსი ავტორები სოეთს ჩვეული ზურხია გეოგრაფიით თვითნებურად გადაკვება, რასაც თვითნებურად შეფასებულაა „გასამტკიცებლად“ ხშირად მიპართვენ.

ამჯრად წიგნის ავტორებმა კოდორის ზურბაში სწრაკი გადაიტანეს, ხოლო სეობის ზურბა ნაწილი აფხაზეთისა და საქართველოს შორის სადავო ტერიტორიად გამოაცხადეს.

2008 წლის აგვისტოში, აფხაზეთისათვის მოსალოდნელი „საფრთხის“ გასაძლიერებლად, კოდორის ხეობაში თურმე განთავსებული იყვნენ სწრაფი მუ-2 ქვეითი ბრიგადა, მუ-5 ქვეითი ბრიგადის ნაწილი და შინაგან საქმეთა სამინისტროს რამდენიმე ათასი სამხედრო მოსამსახურე.

არც რეზერვისტები დაიწყეს — თურმე ამ დავჯუფების გასაძლიერებლად საქართველოს 1-2 დღეში ათასობით მომზადებული რეზერვისტის მოაღიხებდა და შეიარაღება შეეძლო.

ქართული არმიის ასეთი „პრაგმატიკული“ დავჯუფების ლოკალიზაციისათვის რუკებმა აფხაზეთში საპარო-სადესანტო ჯარების ნოვოროსიისკის მუ-7 დივიზიისა და ულიანოვსკის 31-ე ბრიგადის ქვედანაყოფის შემოყენეს, მაგრამ შედეგანტვებს რამდენიმე თვითმავალ საარტილერიო დანადგარ HONА-C-ს გარდა, სხვა მისზე უკუშანტე-წია არ აქონდათ პრაქტიკულად არ იყო ტანკები, რომლის უქონლობას კომანდირებმა აფხაზეთის არმიის ტექნიკამ გაუქმა.

რა დრო დაუდგა ძველკამოხილ რუსეთის არმიას? აფხაზეთი ტანკების დაუნძარებლად სახელწოდებულ ქვედანტვებს აფხაზეთის დაცვას ისე ვერ შეძლებდნენ.

წინეი დასტურებს ფიოთის სამხედრო-სახლწოდებლის გასანადგურებლად კასტრუი ელემენტებით დაქმნილ ორ საარტილერიო-ტანკურ რეგტა ТОНКА-Y-ს გამოყენებას, კოდორის ხეობის თებე 8 აგვისტოს ღამით რუსული მხვრავი თვითმურანეებით მანათობელი პომეების შექმნე ქართული პრიციებისათვის ფრუების გადღებასა და სხვა ფუქტებს.

აქტორები დასტურებენ, რომ სწვლევა „კავკას 2008“-ს შემდეგ საქართველო-რუსეთის საზღვრის მახლობლად ჩრდლო კავკასიის სამხედრო ოლქის საჯარისო პოლიგონებზე „ტარსკოვსა“ და „დიატრიკაზე“ მუ-19 მოტომსროლელი დივიზიის 135-ე და 693-ე მოტომსროლელი პოლკების

2008 წლის 8 აგვისტო მუ-19 დივიზიის 693-ე მოტომსროლელი პოლკის კოლონა ცხინვალისაკენ მიემართება

თითო-თითო გაძლიერებული ბატალიონი დატანა.

ორივე ბატალიონი 1500 სამხედროს, 14 ტანკ T-72-ს, 16 თვითმავალ საარტილერიო დანადგარ 2С3 „აკაცისა“ და 9 რეაქტული „ზალუკი“ ცეცხლის სისტემა „გრადს“ ითვლიდა. ეს ძალები რუსულ-ქართულ ურთიერთობათა დაძაბულობის დროს კონფლიქტის ზონაში რუსული სამშვიდობო ძალების დახვეწას უზრუნველყოფდა.

იმ დღეებში რუსული სამშვიდობო ბატალიონის პირადი შემადგენლობა მზადყოფნის უმაღლეს ხარისხში იყო მოყვანილი.

საინტერესოა, რომ წინაში მდებარეულად გჯერდ აქვს აუღილი თავად ე.წ. სამშვიდობო ბატალიონის შემადგენლობას, რომლის შტაბითი გათავალისწინებული 550 სამხედრო მოსამსახურედან ნახევარს რუსეთის შეიარაღებული ძალების მთავარი სადამხურეო სამართავლოს დაქვემდებარებაში მყოფი სპეცქვედანაყოფები: ბატალიონ „ვოს-

ტოკის“ ასეული, მუ-10 და 22-ე სპეცდანიშნულების ბრიგადების რამეხეხე შეადგენდნენ.

დასახლებულ ქვედანაყოფებს კარგად მომზადებისა და კვიბირების ხარჯზე ხანგრძლივ დროს განმეცობაში დამოუკიდებლად მოქმედება შეუძლიათ. წინის აქტორები ადასტურებენ, რომ ცხინვალში ე.წ. სამშვიდობო ჯარების შტაბთან გამაგრებულ რამდენიმე ათეულ კარგად კვიბირებულ ოს „პოციკს“ ე.წ. სამხრეთ ოსეთის უმეშრობის საპქოის თემქვლიმარე, გენერალი ანატოლი ბარანკვინი მეთაურობდა, ხილო შტაბის შენობის სახურავიდან ოსური ფორმირების მოსამსახურე ცეცხლის ფორქტორებს ხელმძღვანელობდა.

ცხინვალი წინასწარმომზადებულ ხაუნგს წარმოადგენდა, რომლის შესახებაც ინფორმაცია საქართველოს შესაბამის სამსახურებს უნდა აქონოდა და ოპერაცია აუცილებლად ამის გათვალისწინებით უნდა დაეკმედილო.

შალვა მომიზანიძე

რუსი სამხედროები უკან დაბრუნებითა და შემოწმებით გაემუქრებიან

მხურავი აეროდრომები

გასული საუკუნის 70-იან წლებში დღე-მადღა ბრიტანეთმა დაიწყო მუშაობა **Invincible**-ის კლასის შეუქმლვერენშიან კრესი-ერზე, რომელსაც შეუქმლვერენითი მონიანადღვრის წყალქვეშა ნაუბი უნდა გაენადგურებინათ, მაგრამ ვერ კიდევ ამ კლასის პირველი ხომალდის ავებისას გაღწედა, რომ ხომალდი მსოუბე ავიან-ილად გადაეცეობინათ და მის საუიაციო ფრთის შემადგენლობაში, შეუქმლვერენის გარდა, ვერტიკალური აერენ-დაერენის თვითმფრინავები შეეენათ.

ახალი პროექტის პირველი ხომალდი **Invincible**-ი წყალში 1977 წლის 3 მაისს ჩაუშვეს და სამი წლის შემდეგ ის შეეობრში ჩაგდა. ავიანზიდის სიგრძე 209 მ-ს, სიანე კე 36 მ-ს შეადგენდა. ხომალდის სრული წყალქვეშა 20700 ტონას აღწვეს და ძალური დანადგარის სახით მასზე ფრმა **Rolls-Royce**-ის ოთხი აირტურბინული ძრავა დაენიებული, საერთო სიმძლავრით 97200 ცხმ.; ავიანზიდის ცურვის მაქსიმალური სიქარე 28 კენბა (51,85 კმ/სი). 18 კენბის ტოლის (33,3 კმ/სი) სიქარით სვლის შემთხვევაში კე ხომალდის ცურვის სიბორე 7000 სახლავი მდლია. ავიანზიდის ეკიპაჟი 557 კაცს ითვლის, სადინარე 318 კაცი საუიაციო ფრთის ემსახურება. ეს უკანასკნელი კე ხომალდის ბორტზე 14 თვითმფრინავითა და შეუქმლვერენით არის წარმოდგენილი. იქიდან გამო-

დინარე, რომ თვითმფრინავების სახით ავიანზიდზე ვერტიკალური აერენ-დაერენის აპარატებია, პირიზონტალური აერენისთვის საფრთხისო ვემბნის ცხვირა ნაწილში ტრამპლინა განთავსებულია.

ამ პროექტით სამი ავიანზიდი აუნდა: **Invincible**, **Illustrious** (წყალში ჩაუშვეს 1978 წლის 1-ელ დეკემბერს, შეეობრში ჩაგდა

1982 წლის 20 ივნისს) და **Ark Royal**-ი (წყალში ჩაუშვეს 1918 წლის 14 დეკემბერს, შეეობრში ჩაგდა 1985 წლის 1-ელ ნოემბერს). ექსპლუატაციის განმავლობაში, შესაძლებლობების გაყარეობის მხნით, ავიანზიდები პერიოდულად მოღერნისაციას გადიდა, თუცე ხომალდის მცირე გაბარტეზიდან გამოზინარე, შეზღუდულად, თანაც ამ ხომალდების ექსპლუატაციის ვადა

ხანდაზმულობის მიუხედავად, ბრიტანული ავიანზიდი Ark Royal-ი, 85 ეობრში 2015 წლამდე დარჩება

2015 წელს იწერება და ისინი შეიქმნის საჰაეროებს.

2005 წელს პროექტის პირველი ავიამხიდი ფლოტის შემადგენლობიდან გამოვიდა, დაჩენილი ორი კი შეიქმნა 2015 წლამდე დაჩენა. მათ ახალი, Queen Elizabeth-ის კლასის ორი ავიამხიდი ჩაენაცვლება — Queen Elizabeth-ი და Prince of Wales-ი. ახალი ავიამხიდების სრული წყალწე 65000 ტონა იქნება, სიგრძე — 280 მ, სიგანე კი — 70 მ. მათ საავიაციო ფრთაში 36-40 მძებურ თაობის თეთიმფრინავი F-35 Lightning II შეე.

მსოფლიოში კიდევ ერთი ქვეყანა, რომელსაც ორი ავიამხიდი ჰყავს, იტალიაა. პირველის მშენებლობა ფრანგ Italcantieri-ის ვერფებზე 1981 წლის 26 მარტს დაიწყო და ორი წლის შემდეგ ხომალდი წყალში ჩაუშვეს. 1985 წელს კი ავიამხიდი, რომელსაც Giuseppe Garibaldi ქრიადა, იტალიის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შემადგენლობაში შევიდა. მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ იტალიას აგრძელდა ავიამხიდების ვოლა, მაგრამ იტალიელები გაკვირდნენ ჭკვიანები ადომირალს და ახალი ხომალდი ავიამხიდი კრვისებების კლასში გაიყენეს. „ჯეუსებე გარიბალდი“ მომცრო ზომებით გამოირჩევა — მისი სრული წყალწეა მხოლოდ 13850 ტონის შეადგენს. მათეხდიად აძისა, ხომალდის არტექტურა ტაპურია ამ კლასის ავიამხიდებისთვის. ხომალდს ბლოკური პრინციპის მიხედვით აგებენ და ის 400-ზე მეტ ბლოკს შეიცავს. „ჯეუსებე გარიბალდი“ სიგრძე 180,2 მ-ს შეადგენს, მაქსიმალური სიგანე კი 33,4 მ-ს.

ასაფრენ-დასაფრენი ბილი კის ფართო, რომელიც ხომალდის მიწელ სივრცეს იკავებს, 41500-ია და მასზე ერთდროულად ეჭვის შეუძლებლობის განთავსება შეუძლება. თავისთავად ხომალდი ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თეთიმფრინავებისთვის იყო განკუთვნილი. თეთიმფრინავისებურად აფრენის შემთხვევაში, გასაჩენი მანძილის შესამცირებლად, საფრენისი გემპანის ცხვარა ნაწილში 330 სივრცისა და L78 ხომალდის ტრამპლინია განთავსებული.

1989 წლამდე იტალიას არ ჰქონდა ამ ხომალდზე საკუთარი თეთიმფრინავების განთავსების უფლება. NATO-ს სწავლებების ხომალდზე Harrier-ის ტიპის თეთიმფრინავებს იყენებდნენ. საფრენისი გემპანის ქვეშ საავიაციო ანვარია განთავსებული, რომელიც ორ გემპანს იკავებს.

ძალური დანადგარის სახით ხომალდი ორი პარტურბინული ძრავითაა აღჭურვილი, რომლის წყალობითაც ხომალდი 29,5 კნისის ტოლ (54,63 კმ/სთ) სიჩქარეს ათავსებს. 20 კნისის (37,04 კმ/სთ) ტოლი

საჰაეროხლად, Queen Elizabeth-ის კლასის ავიამხიდებს ასეთი იერი ექნებათ

სიჩქარით სელის შემთხვევაში, ხომალდის ცურვის სიზორე 7000 საზღვაო მილია (12964 კმ).

მეორე ზომების მიხედვად, „ჯეუსებე გარიბალდის“ ბორტზე 18 AV-8B Harrier II-ის ტიპის ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თეთიმფრინავისა და Sea King SH-3D-ის ტიპის 19 წყალქვეშა ნავსანაბლდგეო შეუქმლმფრინავის მატება შეუძლება. ისე კი ბორტზე საავიაციო ფრთის ოპტიმალური შემადგენლობა 8 თეთიმფრინავი და 6 შეუქმლმფრინავია.

ხომალდსანაბლდგეო შეიარაღების სახით ხომალდი Otomat Mk 2-ის ტიპის ხომალდსანაბლდგეო რაკეტების ოთხი გაშვების დანადგარითაა აღჭურვილი. საერსანაბლდგეო შეიარაღების სახით კი „ჯეუსებე გარიბალდი“ Sea Sparrow-ის კომპლექსის ორი გაშვების დანადგარითაა აღჭურვილი.

წელს „ჯეუსებე გარიბალდის“ შეიქმნაში ფოფის უკანასკნელი წელია, რის შემდეგაც ხომალდი იტალიის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შემადგენლობიდან გამ-

ოფ, მას ავიამხიდი Cavour-ი შეიქმნის.

იტალიამ ახალი ავიამხიდის მშენებლობა 2001 წლის 17 ივლისის დაიწყო და სამი წლის შემდეგ, 2004 წლის 20 ივლისს, ხომალდი წყალში ჩაუშვეს. მისი სიგრძე 244,1 მ, სიგანე კი 34 მ-ს შეადგენს. ავიამხიდის სტანდარტული წყალწეა 2790 ტონაა, მაქსიმალური კი 35000 ტონის აღწევს. ძალური დანადგარის სახით ხომალდზე ოთხი პარტურბინული ძრავაა განთავსებული. Cavour-ის (იტალიული სახელმწიფო მიღწევის, გრაფ კამილო ბენზო დი კეურის პატივსაცემად ავიამხიდს მისი სახელი უწოდეს) სელის მაქსიმალური სიჩქარე 30 კნისია (55,56 კმ/სთ) და 16 (29,63 კმ/სთ) კნისის ტოლი სიჩქარით სელისას ხომალდის ცურვის სიზორე 7000 საზღვაო მილია.

ხომალდს საკმაოდ ძლიერი რადიოელექტრონიკული შეიარაღება აქვს, რომლის შემადგენლობაშიც შუდის: ძრავალ-ფუნქციური ფაზირებულეზავრიაანი რადიო-ოლტრაციური სავფური, საძაგრო სამინტერის ადმ-ჩენის შორი რადელისის სამკ-

სხვეებისგან განსხვავებით ეხანური Cavour-ის უპირატეობა ის არის, რომ „მკურავაგ აეროდრომიან“ ერთად მისი გამოყენება მტურთაგე დოკის სახითაც შეიძლება

თუ გავითვალისწინებთ, რომ **Viraat-ის მშენებლობა** ჯერ კიდევ 1944 წელს დაიწყო, გამოდის, რომ დღეისთვის ყველაზე ხანდაზმული ავიამზიდი — მისი ასაკი 66 წელია

ორდანიტაბი რადიოლოკაციური სადგური, საშუალო და ახლო საპარა და წყალზე და სამხსენების ადმინისტრაციის რადიოლოკაციური სადგური, საავიაციო ფრთის მართვის რადიოლოკაციური სადგური, ნაღბების აღმოჩენის სიდროსკოპი, წიაღი ხელების ინფრარითი სისტემა და გემბანზე საფრენი აპარატების დასავლეთი ინსტრუმენტული სისტემა.

ავიამზიდი „კუვრი“ წინამორბედი ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თვითმფრინავებისთვისაა გამიზნული და პორტოპორტალური აფრენის შემთხვევაში, გასაბრუნებელი შესაძლებელია მისი გემბანის ცხვირ ნაწილშიც ტრამპლინია განთავსებული. ხომალდის საავიაციო ფრთის AV-8B Harrier II-ის ტიპის თვითმფრინავები შედის. მომყოფი დაგეგმილია მათი შეცვლა მჭიდროდ დასავლეთი F-35B-ებით ხომალდს ერთდროულად 20-24 საფრენი აპარატის მიღება შეუძლია. ავიამზიდის დედასაბრტეხობა ის არის, რომ მისი გამოყენება არა როგორც მკერავი აეროფრთის, არამედ მკერავი დღეის სახით შეიძლება — დესანტის სახით მის 415 აეროსაგის ან 100 ერთეული თვლიანი ტექნიკის, ან 24 ბრითილი საბრძოლო ტანკის, ან 50 ვეჯმანქანის მიღება შეუძლია.

გასული წლის 10 ივლისს ავიამზიდი „კუვრი“ ოფიციალურად შეიქმნა იტალიის სამხედრო-სახლავო ძალების შეიარაღებაში.

შოველიის ექვს ქვეყანას ამ ტიპის თითო ერთეული ხომალდი ჰყავს. მათ შორისაა ინდოეთი. მის შეიარაღებაში არსებული ავიამზიდი **Viraat-ი** ყველაზე ხანდაზმულია ამ ტიპის მოქმედ ხომალდებს შორის. ინდოეთის სამხედრო-სახლავო ფლოტის შემადგენლობაში **Viraat-ის** სახელწოდებით შესვლამდე, ავიამზიდი დიდი ბრიტანეთის სამეფო ფლოტ-

ში **Hermes-ის** სახელწოდებით მსახურობდა. ხომალდის მშენებლობა ჯერ კიდევ შორეულ შოველი ომის დროს, 1944 წელს დაიწყო, მისი დროულად დასრულება ვერ მოხერხდა და ხომალდს 9 წელი კომანია **Vickers-Armstrong-ის** ვერებზე გაატარა. ის წყალში 1953 წელს ჩაუშვეს, 1959 წელს კი ფლოტის შემადგენლობაში შევიდა. ავიამზიდის სიგრძე 226,5 მ-ს, სიგანე კი — 48,78 მ-ს შეადგენს. ხომალდის სტანდარტული წყალწვევა 23900 ტონა, მაქსიმალური კი 28700 ტონას აღწევს. ძალური დანადგარის სახით ავიამზიდზე ოთხი ბირთვითი დანადგარია გამოყენებული, საერთო სიმძლავრით 76000 ც.ს. **Viraat-ის** ეკიპაჟი 1027 კაცს თვლის, სადამაკ 143 კაცი ავიამზიდის ავიაფრთის ემსახურება.

1971 წელს ავიამზიდს მოდერნიზაცია გაიარა და საფრენო შეკუმშვითი კლასში გადავიდა, მერამ ბრიტანეთის შეიარაღებაში **Sea Harrier-ის** ტიპის ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თვითმფრინავების მიღებისთანავე ხომალდი ისევ ავიამზიდად გადავიდა და მან ფოლკლენ-

დის კონტინენტისთვის აფრენა-დაფრენების სამხედრო კონტინენტზე მოღობა მოწოდებდა. ამ ომის ის პერიოდები სამხედრო ხომალდების ფლოტში იყო.

1986 წელს ავიამზიდი ინდოეთის სამხედრო-სახლავო ძალებს გადაეცა. 1995 წელს ხომალდს მოდერნიზაცია გაიარა, რომლის დროსაც მასზე ახალი რადარი დაყენდა. შეზღვევი მოდერნიზაცია 2002 წელს ჩატარდა და ავიამზიდს რუსეთისა და ისრაელის წარმოების ახალი სახის საზღვაო შეიარაღება მიიღო. მათ შორის საზღვაო რაკეტა **Barak-1-ის** ორი დანადგარი (თითოში რვა რაკეტა). დღეს ხომალდის საავიაციო ფრთის შემადგენლობაში 12-18 **Sea Harrier-ის** შედის. საზღვაო ტიპის შემთხვევაში, ავიამზიდს **Ka-31-ის**, **Ka-28-ის** და **HAL Dhruv-ის** ტიპის შეკუმშვითი მფრინავების ხარჯზე, შეიძლება თვითმფრინავების რაოდენობის გაზრდა.

დღეს ავიამზიდი როგორც ფრთხილად ასევე მორალურად მოძველებულია და სასწრაფოდ შეკეთების საჭიროება, მერამ მისი შეკეთება — ავიამზიდ **Vikramaditya-ს**, როგორც აღმოჩნდა, თვისი პრობლემაზე თანე საეროდ ჰქონდა. ყოფილი საბჭოთა **Адмирал Горшков-ის** გადაკეთება მოლო გეგმავდა.

ამ ხომალდის მშენებლობა 1143,4 პროცენტის მიხედვით 1978 წელს დაიწყო და ათი წლის შემდეგ ის საბჭოთა საზღვაო ფლოტის შემადგენლობაში ჩაირიცხა. ხომალდი ავიამზიდი კრეისერების კლასის მიეკუთვნება და მის ცხვირ ნაწილში ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტა **П-500 Базальт-ის** 12 გამწვები დანადგარი იყო დამონტაჟებული. საფრენოსანი გემბანი ხომალდის მარჯვენა ბორცვს მოვლ სივრცეზე მოყვებულა. მის საავიაციო ფრთის მის ვერტიკალური აფრენა-დაფრენ-

დღეისთვის **Адмирал Кузнецов-ი** ყველაზე ძლიერი ხომალდსაწინააღმდეგო და შეიარაღების მქონე ავიამზიდი კრეისერია

ნის ЯК-38-ები შედიოდა. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ გასარქმობელი ხომალდისთვის უსახსრობის გამო აღარავის ეცედა და 1994 წელს დაიწყო მოლაპარაკება ინდოეთთან. ავიამზიდის გაყვანზე ხელშეკრულებას ხელა 2000 წელს მოქმედა, მაგრამ ორი წლის განმავლობაში კონტრაქტის დრეფტება სადავოდ იქცა. ინდოეთმა ხომალდის რადიკალური გადაკეთება მოისურვა — ავიამზიდი კრეისერიდან სრულყოფილ ავიამზიდად. **Адмирал Горшков**-ზე ცხვირა ნაწილში განლაგებული ხომალდსაქინააღმდეგო რაკეტებისა და სხვა შეიარაღების ნაცვლად გემბანი უნდა გათავსებულიყო ტრამპლინის ცხვირა ნაწილში. ასაფრენ-დასაფრენი გემბანის ბოლოში კი შექვევთა აეროფინანსორების დაფრენა მოისურვა — ავიამზიდის საავიაციო ფრთები **МиГ-29К/КУБ**-ის ტიპის გამანადგურებლები შევიდნენ. კონტრაქტის პირობებით მოდერნიზებული „ავიამზიდი“ შემკვეთს 2008 წელს უნდა გადასცემოდა, მაგრამ მოდერნიზაციის პროგრამა მძლველად გაიწვია და ავიამზიდს ინდოეთი მხოლოდ 2012 წელს მიადგებს. სამუშაოების საერთო ღირებულება 2,3 მილიონი დოლარი შეადგენს.

ავიამზიდის შეპატრონოება ერთგვარ მსოფლიო „ლიდ ცხრიანში“ რუსეთიც შედიხ. 1982 წლის 1-ელ სექტემბრის საბჭოთა კავშირში, შვიი ზღვის ტემისამშენებმა მჭეფეუ საბჭოთა ავიამზიდს **ГПБС** (საეკონომიკური საბჭოთა ავიამზიდების მსგავსად, 1143,5 პროცენტის მიხედვით შექმნილი ეს ხომალდი ავიამზიდ კრეისერების კლასში გადიოდა და ამას თვისი მიხედვით სქინდა. იმ პერიოდში მსოფლიოში ეყვლებოდი ავიამზიდი ფლოტი აშშ-ს მკვდრ და ეს ტრენდები დღესაც არ შეცვლილია და, აღონა, აღარასდროს შეცვლილია) და შესაბამისად, საბჭოთა კავშირში ავიამზიდი იმპერიალისმის ერთგვარ სიმბოლოდ განიხილებოდა. ამიტომაც იყო, რომ საბჭოთა კავშირში ამუშავებული ყველა ხომალდი, რომელსაც საგემბანო ავიაციის მიღება შეეძლო, ავიამზიდ კრეისერების კლასში გადიოდა. „თბილისი“ პირველი საბჭოთა ხომალდი იყო, რომელსაც წინამორბედებისგან განსხვავებით ტრადიციული აფრენ-დაფრენის სქემის მქონე თეთიმორნიზების მიღება შეეძლო, მაგრამ ამერიკელებისგან განსხვავებით, სადაც აფრენისას საბჭოთა სიჭარბედი თეთიმორნიზების გაქმნებას სპეციალური ორობის საკაპალეტები უზრუნველყოფს, „თბილისი“ საფრენისად გემბანის ცხვირა ნაწილში ტრამპლინის დაფრენა გადაწყვიტა. ეს გაკეთებით მოსახერხებელია, მაგრამ ამუფროსულად, „თბილისიდან“

მცირე ინტერვლით ზედიზედ მხოლოდ ორი თეთიმორნიზების გამება შესაძლებელი, მაშინ, როდესაც ამერიკული „თბილისი“ კლასის ავიამზიდიდან — ოთხის. ავიამზიდი კრეისერი წყალში 1985 წლის 4 დეკემბრის ჩაუშვეს, თუქცა სამი წლით ადრე მას სახელი შეუცვალეს და **Леснид Брежнев**-ი უწოდეს (თვდაპირველად მას „რიგა“ ერქვა). 1987 წელს ხომალდს კვლეუკულიან სახელწოდებას — ამერიდან მას „თბილისი“ ჰქვია. პარალელურად მიმდინარეობდა მუშაობა ხომალდისთვის ახალი **СУ-27К**-სა (**Су-33**) და **МиГ-29К**-ს ტიპის საგემბანო თეთიმორნიზების შექმნაზე. გაცვლების დანერგების შემდეგ, 1990 წლის 4 ოქტომბრის, ავიამზიდ კრეისერს კიდევ ერთხელ შეუცვალეს დასახელება და „თბილისის“ ნაცვლად **Адмирал флота Советского Союза Кузнецов**-ი უწოდეს. ერთი წლის შემდეგ კი ხომალდი ოფიციალურად ჩაირიცხა საბჭოთა კავშირის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შემადგენლობაში.

ხომალდის სიგრძე 305 მ-ს, მაქსიმალური სიმაღლე კი 72 მ-ს შეადგენს. მისი სრული წყალზე 55200 ტონის აღწევა და ძალური დანაზგარის სახით მისზე ოთხი აირტურბინული ძრავა განთავსებული. თითოეულის საიმძღვერე 50000 ც.ბ.მ-ს შეადგენს. ავიამზიდის მაქსიმალური სიჩქარე 29 კნინია (53,7 კმ/სთ). ამ სიჩქარით სვლით ხომალდის ცურვის მაქსიმალური მანძილი 3850 სანზღვაო მილია, სვლის ეკონომიური სიჩქარე კი 18 კნინი (33,3 კმ/სთ). ამ მუშეობლები ცურვის მანძილი 8000 სანზღვაო მილიამდე იზრდება. „ადმირალ კუნცევიცის“ აერონომიორობის ხანგრძლივობა 45 დღეს შეადგენს და მისი ეკიპაჟი 1690 კაცს თთილის, სადაზნავ 518

ოფიცერია. რაც შეეება ხომალდის საავიაციო ფრთას, მას ბორტზე 33 თეთიმორნიზების აენდა შეუძლია. თუქცა სტანდარტული საავიაციო ფრთის შემადგენლობაში 12 საგემბანო გამანადგურებელი **Су-33** და ხუთი საგემბანო სასწრალო **Су-25УТ** შედის. შეუქმლურების სახით ხომალდის ავიაფრთის შემადგენლობაში 18 **Ка-27ПЛ**, 4 **Ка-27РЛД** და 2 **Ка-27ПС** შედის. ხომალდის კლასიდან გამომდინარე, მას მჭინააღმდეგვის მცურავ საშუალებებთან შეუძლია ბძობლია, რისთვისაც მას თერმული ხომალდსაქინააღმდეგო ზებერეთიან ფრთისანი რაკეტა **П-700 Гранит**-ი მაქვეს. რაკეტები საფრენისონ გემბანის წინა ნაწილში, ვერტიკალურ მატებშია განთავსებული. ავიამზიდ კრეისერს აქვს საკმაოდ ძლიერი პერსპინააღმდეგო თვდაცვითი შეიარაღება, რომლის შემადგენლობაშიც საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი **Кинжал**-ის 4 გამშეები დანაზგარი (სულ 256 რაკეტა), საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი **Кортикс**-ის რვა დანაზგარი (192 რაკეტა) და მქვის ექვსკულიანი 30 მმ-ანი საარტალერო დანაზგარი **АК-630** შედის.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, შეზღვენი დარჩენილ ხომალდზე პრეტენზიებს უქრანია აცხადებდა და ამიტომაც „ადმირალი კუნცევიცი“ სასწრალოდ წრდილოეთის ზღვაში გადაიყვანეს და დღესაც ის წრდილოეთის ფლოტის ფლაგმანი ხომალდია. სხვადასხვა დროს ხომალდი ხმელისაშუა ზღვას და ატლანტიკის ოკეანეში ლაშქრობებში მონაწილეობდა. 2005 წლის 5 სექტემბრის წრდილო ატლანტიკის მუფე ხომალდზე ავრია მოხდა. **Су-33**-ის დაფრენისას აეროფინანსორის გარალი გაქვდა და თეთიმორნიზი გემბან-

აეიამზიდი Bapart-ი ბოსფორის სრუტეში, ჩინეთში ბუქსირების დროს

იდან გადაურდა. მართალია, მერინავს მოასწრო კატაპულტრება, მაგრამ გამანადგურებელი 1100 მ სიღრმეზე ჩაიძრა.

2008 წელს ხომალდი გემური რეპონტი გაიარა და კვლავ მშობლივში წავიდა.

აეიამზიდი ესპანეთსაც ჰყავს. 1975 წელს ამერიკელმა ფირმამ „აიპისონ ჯედ კოზ“-მა აშშ-ის კონგრესს სადატრელო აეიამზიდის შექმნის პროექტი შესთავაზა, მაგრამ კონგრესმა უარყო ეს წინადადება. ცოტა ხანში კი პროექტი ესპანეთი დაიტრუნა, რომლის შეარაღლებსაც არსებული ვერ კიდევ მუარე მსოფლიო ობის დროს ამტკიცებულ და მორალურად მიძევლებული აეიამზიდი „დედალი“ შექმნის საქართველად. ახალი აეიამზიდის მშენებლობა, რომელიც ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის თვითმფრინავებისთვის იყო განკუთვნილი, ესპანეთი ფირმა Bazar-ის ვერცხვებზე 1979 წელს დაიწყო და სამი წლის შემდეგ, 1982 წლის 22 მაისს, აეიამზიდი, რომელიც Principe de Asturias-ი უწოდეს (პრინცი ასტურიელი) წყალში ჩაიშვეს. 1988 წლის 30 მაისს კი ხომალდი ესპანეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შეარაღლებას შეედა. აეიამზიდის სიგრძე 195,9 მ-ს, სიგანე კი 24,3 მ-ს შეადგენს. საფრენისო გეგმა აეიამზიდის მთელ სიგრძეზეა გადაქმნილი და ცხეთრა ნაწილში ტრამპლინი ბოლოვდება.

ხომალდის ნორმალური წყალწვევა 15912 ტონაა, მაქსიმალური კი 16700 ტონას აღწევს. ძალური დანადგარის სახით აეიამზიდზე ფირმა General Electric-ის ორი აბრტურბინული ძრავა გამოყენებული, სიმძლავრით 46000 ც.ს.მ.ით. Principe de Asturias-ის სელის მაქსიმალური სიჩქარე 26 კნახა (48,15 კმ/სთ), 20 კნახის (37 კმ/სთ) ტოლი სიჩქარით სელის შესახვევში, აეიამზიდის მოქმედების მანძილი 6500 საზღვაო მილია. ხომალდის ეკაიპი 763 კაცი თოვლის, საიდანაც 230 კაცი აეიამზიდის ავიაციის თასს შეადგენს. 1990 წელს აეიამზიდს მკერე მდღერინაგია გაიარა,

რომელიც ზენაშქვის გადაკეთებასა და საავიაციო ეკუვის სავსებრებული ოიატების გაყვაროებას თოვლისწინებდა.

აეიამზიდის საავიაციო ფრიაში ვერტიკალური აფრენა-დაფრენის AV-8B Harrier II-ის ტაიის თვითმფრინავები შედის, რაც შეეხება შეველომტრენებს, ხომალდზე წყალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო Sea King SH-3-ისა და მრავალბზობრივი Agusta AB-212-ის ტაიის შეველომტრენები შედის, ასევე შორი რადიოლოკაციური აღმოჩენის SH-3 AEW-ი.

დღეს აეიამზიდი მშობლივშია და ის ესპანეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ფლადმანს წარმოადგენს. კიდევ ერთი ვერიალუი ქვეყანა, რომელიც საჟაიო და თანაც ატომური აეიამზიდი ჰყავს, ესპანეთის მქობელი საფრანგეთია. 1989 წლის 12 აპრილს ცნობილი ფრანგული გემისაწინა ფირმა DCN-ის ვერცხვებზე ახალი თობის აეიამზიდს ჩაყვრა საყუბელი, რომელიც იმ მომენტისთვის საფრანგეთის სამხედრო-საზღვაო ძალების შეარაღლებას არსებული Clemenceau („კლემენსონ“) უნდა შეეკვლა. ახალი აეიამზიდის მშენებლობა ექვს წელისაღს გავრცელდა და

ის წელში 1994 წლის 7 მაისს ჩაიშვეს. თედაპირულად აეიამზიდისთვის „პრინციპლი“ უნდა დაერქმიათ, მაგრამ შემდგომ ხომალდს საფრანგეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტის პატივსაცემად Charles de Gaulle (შარლ დე გოლი) ქწავდა.

ხომალდი მშობლივში 2001 წლის 18 მაისს წავიდა და ის ბირიფული სწვერზე მოქმედებ პირველი ფრანგული და სავიაციო ვერიალუი წყალწვედა ხომალდი იყო. მისი მშენებლობა 2 მილიარდ 680 მილიონი დოლარი, ანუ სწვის დიფერენციაზე 25%-ით მეტე დაედა. აეიამზიდის სიგრძე 261,5 მ-ს, სიგანე კი 64,36 მ-ს შეადგენს. მისი მაქსიმალური წყალწვევა 40600 ტონის აღწევს, საფრენისო მოვინის ფართობი 120000-ს უტოვდება. ატომური სწვერის წყალბობით ხომალდს განუსაზღვრულ სიზრრეზე შეუძლია ცურვა და რეაქტორებში სწვერის გამოცემა მხოლოდ 5 წელიწადში ერთხელ არის საჭირო. მიუხედავად ამისა, აეიამზიდის აფრენისმოცურება 45 დღეა, არს შემდეგაც მას სკეხი პრიოდუქტის მართვის შესება სჭირდება. მისი მაქსიმალური სიჩქარე 27 კნახა (50 კმ/სთ). დე გოლის“ ეკაიპი 1350 კაცს თოვლის.

ხომალდის შეარაღლება უსტეცსწილად სასავიო თედაცეცხვა ორიენტრებული და მისში მოთავი ადგილი უკავია ახალი თობის სასავიო თედაცეცის სისტემს SAAM-ს, რომელიც დაბალ სიმაღლეზე მურენე ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტების, ფრიაოსანი რაკეტების, ოპრადიულტაქტიკური დანიშნულების ბალისტიკური რაკეტების, თვითმფრინავების, შეველომტრენებისა და უპილოტო საფრენი აპარატების ჩამოფეცხვაზეა გათვლილი. SAAM-ის შემადგეცხვობაში ვერტიკალური სტარტის ორი სისტემს შედის, თოიფული Aster-15-ის ტაიის თქმსმტრ-თქმსმტრა და ცეცხლი.

აეიამზიდი „შარლ დე გოლი“ ერთთედაფრთი ვერიალუი ატომურდანიადგარიანი წყალწვედა ხომალდი

დღესითვის ტალიანდური
ავიამოდი, ამჟამად
ვევალა პატარა ხომალდი

ძაღვის შესაფუთვაში მონაწილეობდა, 1999 წელს თეოსოლიდამი მიმდინარე NATO-ს სამხედრო ოპერაცია იყო.

2000 წელს ხომალდი გამოიყენეს საფრანგეთის ფლოტის შესაფუთვაში და იმავე წლის 15 ნოემბერს ბრაზილიას მძღველს, ბრაზილიელებს ავიამხდს სახელი შეეცვალა და მას Sao Paulo ეწოდა. სახელწოდებასთან ერთად შეეცვალა ავიამხდის საეაიციო ფრთის შესაფუთვობა. ამერიკის თეთმფრინების სახით გემსზე 16 მოტივები A-4 Skyhawk იყენეს წარმოდგენილი, რაც შეეხება შეფუთვებებს: 6 – SH-3 Sea King-ი, 3 – AS 532 Cougar-ი და 2 – AS-350-ი. პერსონალიზაციის შუამდგომლობით ავიამხდზე განთავსდა სახეობა-სარეგო კომპლექსი Albatros-ი. საბრძოლვერო შუამდგომლობით სახით ხომალდი Bofors-ის ტიპის ორი 40მმ-იანი ავტომატური ქვესროლა შუამდგომდა.

დღეს ავიამხდს ბრაზილიის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შესაფუთვობაში ფლემანის ავიაციის უფროსი და, როგორც ჩანს, ბრაზილიაში მის ჩამოწვება ჯერ არ ფიქრობენ.

საკუთარი ავიამხდი ტალიანდსაც ჰყავს. ავიამხდი Chakri Naruebet-ი, რაც ტალიანდურ ენაზე ქართის დინასტიას ნიშნავს, მისი მშენებლობა ესპანეთში ფრანგთა Bazarin-ის ფრეზებზე ხელს და კონსტრუქციულად ის ესპანეთის შუამდგომლობით არსებულ ავიამხდს ძველ ჰყავს. ხელშეწყობდა ავიამხდის მშენებლობა ესპანეთს და ტალიანდს შორის 1992 წელს დაიდო (ავიამხდი ტალიანდს 175 ძალისხილი და 1994 წელს მშენებლობა დაიწყო, რომელიც სამ წელიწადს გაგრძელდა, მაგრამ ესპანეთი ავიამხდის განსუფუთვით ტალიანდური Chakri Naruebet-ი უფრო პატარა და დღეს მსოფლიოში ის ყველაზე პატარა მოქმედი ავიამხდი – მისი სრული წყველი 11485 ტონაა. შესაბამისად, მის უფრო ნაკლები საეაიციო ტექნიკა მაქვს. ავიამხდი

პერიოდ ტალიანდური ფლოტის მხარდასაჭერად და სანაპირო კომუნიკაციების დასაცავდა განკუთვნილი. ხომალდის საეაიციო ფრთაში ექვსი S-70B Seahawk-ის ტიპის შეფუთვით და ინფორმაციის მუქნილი ამდენი ნაზარი AV-8S Harrier-ი შედის. თუკა ხომალდზე პერსონალიზაციის შუამდგომლობით არსებობს დაეყვებულა. დღეს ავიამხდი შუამდგომდა, მაგრამ ხანდამხდობის გამო ის მორალურად და ფინანსურად უკვე მოხვედრა და ამტომაც ზღვაში იმყოფება გადის. თუკა ტალიანდის სამხედრო-საზღვაო ფლოტში მის ფლემანის სტრატეგია აქვს.

შესაძლებელია, ახლი მოხვედრა ავიამხდის მთლიანად რაცევის ჩინოცი შეეძატოს. როგორც ჩანს, ქვეყანას, რომელსაც უკვე აქვს მთლიანი სახელმწიფო სტრატეგიული დანიშნულების საზღვაო კომპლექსები, თვის დამკვიდრება მსოფლიო ოცენებულ სურს.

სამტოპა პერიოდში „სოლიდონი“ ერთად დაეყვებულა იყო ამეც პროექტის კიდევ ერთი ავიამხდი Bapir-ის მშენებლობა, მაგრამ სამტოპა კვირების დამკვიდრება მისი არსებობა ვერ მოესწრო. შვი ზღვის ფლოტის გაყოფის შემდეგ დაურსულეებულ ავიამხდი უკანაბანს გადაეცა, მაგრამ მან ესპანეთის გამო მისი მშენებლობა დაკონტრო. 1998 წელს ეს უკანაბან 20 მილიონ დოლარად ავიამხდი ჩინურ კომპანია Chong Lot Travel Agency-ს მაცავდა და ავიამხდი ბუქნობის საშუალებით მოსფრთის სრუტით შვი ზღვად გაეყვინა და ჩინეთში გადაეყვინა. ბუქნობის 627 დღეს გაგრძელდა და 2008 წელს უკვე ჩინურმა ავიამხდმა საბრძოლო ნომერი „83“ და ახალი სახელწოდება Shi Lang-ი მიიღო. მწლი სათქმელია, რამდენად დასრულეებულა დღეს ავიამხდი ან თუ იდეგა მწეობრში საერთოდ, მაგრამ ზოგაერთი ჩინელი სამხედრო ჩინეთის განმარტობით ავიამხდი შუამდგომდა უკვე წელს ჩადგება.

თამარ კალუზაშვილი

ავიამხდის საეაიციო ფრთის შესაფუთვობაში 20 მოტივზე Super Etendard, 12 განსაფუთვებელი Rafale M, შორი რადიოლოკაციური აღმოჩენის სამი თეთმფრინავი E-2C და ხუთი შეფუთვით SA-365 შედის. თუკა საბრძოლო ამოცანის სახიდან გამოდინარე შესაძლებელია, საეაიციო დამკვიდრების შესაფუთვობა საფრთხი აპარატები სხვა რაოდენობითაც იყოს წარმოდგენილი. ხომალდის საფრთხის მოვლანს ამერიკული წარმოების ორი ორიონის კატაპულტა ესაზღვრება და მათი გამოყენებით 22000 კგ-ზე ასაფრენი მასის მქონე თეთმფრინავების გამოყენება ხდება. საფრთხის გემსზე თეთმფრინავები 40000 კგ ტვირთსწინების ორი სტრატეგიული დანიშნულების ამოცანა

2001 წლიდან „პარლ დე ვალი“ ეფლემორად სხვადასხვა ოპერაციასა თუ ლაშქრობაში მონაწილეობს. 2001 წლის 21 ნოემბრიდან ის ინფორმაციის მძღველად და ავიაციის თეთმფრინავების წინააღმდეგ მიმდინარე სამხედრო ოპერაციებში მონაწილეობდა. 2002 წელს ეს ინფორმაციის ტიპის დროს არაბეთის ზღვაში პატრულირებდა.

ავიამხდის მსოფლიოში ყველა და ლათინურამერიკული (მაგნიტი განთქმულ ბრაზილიელ ჰყავს. თუკა ბრაზილიელი Sao Paulo-ის ფრანგული ფრეზები აქვს. ავიამხდის მშენებლობა 1957 წლის 15 თებერვალს დაიწყო და სამი წლის შემდეგ წყალში ჩაეყვინა. 1963 წლის 15 ივლისს ეს ხომალდი სახელწოდებით Foch-ი საფრანგეთის სამხედრო-საზღვაო ძალების შესაფუთვობაში ჩაირიგა. იყო იმეც კლასის ხომალდს შეეუფუთვებოდა, რომელსაც „ფლემანი“. მისი სიგრძე 265 მ-ს, სიგანე კი – 51,2 მ-ს შეადგენდა. ხომალდის სრული წყველი 32800 ტონას აღწევდა. ავიამხდზე აირბლეთი დანიშნული იყო გამოყენებული, სახმელეთით, 126000 ტონა, რისი შენეფუთვით ხომალდის მქონდალური მიწაზე 32 ვეპანის (59,26 კმ/სი) აღწევდა. Foch-ის ვეპანი 1338 კაცს თოვლის, საფრთხე 984 საეაიციო ფრთის ესაზღვრება.

1982-1984 წლებში ფრანგული ავიამხდი ლათინურ ფრანგულ სამხედრო ოპერაციებში მონაწილეობდა, მანამდე კი ავიამხდმა მოფრთხილია გაიარა – ამერიკის მის საეკვანო პერიოდზე Super Etendard-ების მძღველ და მათი ავრების უზრუნველყოფა შეეძლო. თანდათანობით იცვლებოდა ხომალდის პერსონალიზაციის შუამდგომლობით და სახეობა ქვესროლა თანამდროვე სახეობა-სარეგო კომპლექსები ენაცვლებოდა. უკანასკნელი სამხედრო ოპერაცია, რომელსაც ავიამხდი საფრანგეთის სამხედრო-საზღვაო

გუგოლვის რაიონული უპილოტოები

გასული საუკუნის 50-იანი წლების დამლევს საბჭოთა კავშირში ტუპოლევის საკონსტრუქტორი ბიურომ თავისი პროფილისიგან ცოტა განსხვავებულ საქმეს მოაქიდა ხელი. საკონსტრუქტორი ბიურომ, სადაც უმეტესწილად ბომბდამშენები იქმნებოდა, უპილოტო თვითმფრინავ-ტურებზე დაიწყო მუშაობა. ამ დროისთვის მომავალ Ty-121-ს მართლაც რომ შიამბეჭდავი შესაძლებლობები ჰქონდა: 240-ტონიანი სამსაფრეოანი თხევადსაქვიანი აპარატის ფრენის სიშორე 9000-12000 კმ-ს შეადგენდა, ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე კი 10000 კმ/ს-ს აღწევდა. თუცა ეს მხოლოდ ქაღალდზე დაწერილი ციფრები იყო და ტექნიკის განვითარების მიმდინდელი დონე, რა თქმა უნდა, არ იძლეოდა ამ მახასიათებლების მიღწევის საშუალებას. ბუნებრივია, ეს ტუპოლევსაც იცოდა და თანდათან თვითმფრინავ-ტურების მახასიათებლებმა და შესაძლებლობებმა ადაკლესა და იწყო და 1957 წლის სექტემბრისთვის ფრენის სიშორე მხოლოდ 3000-4000 კმ-ს შეადგენდა. სხვათა შორის, ამ პერიოდში ამგვარ შეარაღებაზე საბჭოთა კავშირში სხვა საკონსტრუქტორი ბიუროებიც აქტიურად მუშაობდნენ.

1958 წლის დეკემბრის ბოლოს მოსკოვთან ახლომდებარე ერთ-ერთ სამხედრო პოლიგონზე Ty-121-ის პირველი საცდელი გაშვება შედგა. ნამდვილი ამ აპარატს მხოლოდ სასტარტო ძრავა ჰქონდა, თავად რაკეტის პლანური კი ხის მაკეტს წარმოადგენდა. პირველმა საცდელმა გაშვებამ წარმატებით ჩაიარა, მაგრამ მალე გამოხვლი ბრძანებით საბჭოთა კავშირში თვითმფრინავ-ტურებზე მიმდინარე ყველა მუშაობა შეჩერდა — ამ მომენტისთვის შეარაღებაში უკვე ბალისტიკური რაკეტები იყო მიღებული

და ამგვარი სახის იარაღის საჭიროება აღარ იყო.

თუმცა გარეული ძაღლისხმევა წყალში არ ჩაყრია — 1960 წლის დადგენილებით ტუპოლევის საკონსტრუქტორი ბიუროს უპილოტო შირი დახვეწების სისტემის შექმნა დაიწყო და სწორედ აქ გამოაღდა ტუპოლევს თვითმფრინავ-ტურების პროექტი. ახალი უპილოტო Ty-123-ის შექმნა, რომელსაც სახელად Ястреб-ი შეარქვეს, სწორედ მის ბაზაზე გადამწდა, მაგრამ აპარატზე ფორტოდახვეწა აპარატურის დაეწინააღმდეგა წარმოშვა.

უპილოტო აპარატის სიგრძე 27,83 მ-ს ფრთის გაქანი კი 8,41 მ-ს შეადგენდა. ცარილი Ty-123 11450 კგ-ს იწონდა, მაქსიმალური ასაფრენი კი 35610 კგ-ს აღწევდა. ძალური დანაწევრის სახით მასზე P-15K-300-ის ტიპის ფორსაჟული ტურბორეაქტიული ძრავა გამოიყენებოდა მუშაობის ფორსაჟული რეჟიმით 10000 კგმალა. აპარატის კრეისერული სიჩქარე 2700 კმ/ს-ს, ფრენის მან-

ძილი 3560-3680 კმ-ს შეადგენდა. ფრენის მაქსიმალური სიმაღლე კი 22800 მ-ს აღწევდა. აპარატს ერთდროულად ფორტო და რადიოტექნიკური დახვეწვა შეეწოდა. ეს აპარატის ფრენის მარშრუტზე დაფიქსირებული მოწინააღმდეგვის რადიოტექნიკური საშუალებების სიგნალების ჩაწერით ხდებოდა. მათი გამიფრენის შემდეგ კი ამ საშუალებების ტიპისა და კორინდანტების დადგენა ძნელი არ იყო. აპარატს ფორტოდახვეწების ორი საშუალება ჰქონდა: პირველი ფრენის მარშრუტს 2700 კმ სიგრძისა და 60-80 კმ უწყვეტ ზოლის ფორტოდახვეწვას ახდენდა. მასშტაბში 1კმ-1მ, შორეულ კი 1400 კმ სიგრძისა და 40 კმ სიგანის ზოლის მასშტაბში — 200მ-1მ. აპარატი ერთდროულად გამოიყენებს ორი. შრავლეჯრად გამოყენებას მხოლოდ მის ცხიერა ნაწილში არსებული პერმეტული ნაკვეთი ექვემდებარებოდა, რომელშიც რადიოტექნიკური და ფორტოდახვეწების აპარატურა იყო განთავსებული. ფრენის საბოლოო უბანზე, როდესაც აპარატ-

Ty-123 პირველი ზებეტრიითი საბჭოთა უპილოტო სადაზვერვო აპარატი იყო

ინსტრუქტორულ რაიონში გაილა, აუზებში დარჩენილი ხაჩუვის მოსხმისა და სიჩქარის შესამოწმებლად, გაიცემოდა ბრძანება ძრავას თითქმის დაპარატის სიმაღლის აღებს რეჟიმში გადახვლაზე. ამის შემდეგ მღებოდა აპარატის კუბში არსებული სპონტურად პარაშუტი, მცირე დროის შემდეგ კი გაიცემოდა ბრძანება ცხირა ჩილის განცალკელებაზე. ამ ოპერაციის შემდეგ ცხირა ნაწილზე იშლებოდა ძირითადი დასაჯდომი პარაშუტი. მისაზე გაჯდომის შემდეგ, მისი მოძებნის გასადვილებლად, მისზე რადიომუქერა არეგება შემოაბას.

Ty-123 სტარტის ნახევრად მისაბმელი სასტარტო დანადგარიდან იღებდა და სტარტის მომენტში საწყისი აჩქარების მისაინჟექტებლად აპარატის ფრთის კონსოლების ქვეშ ორი შვარსაქვეყიანი რაკეტული ამანქარებელი მაგარდებოდა, წვეთი 75000-80000 კგ-სა და 10000. ისინი მხოლოდ 5 წმ-ს მოჰყოლიდნენ და შემდეგ შორდებოდნენ მის.

აპარატის პირველი საცდელი გაშვება 1961 წელს შედგა და სამი წლის შემდეგ ის სამხედრო-საპარტი მატების შეარაღების მიღებს. მისი სერიალი წარმოება 1972 წლამდე მიმდინარეობდა და 52 ცალის კაპოშებით დასრულდა. ტუპოლევის უსალოტო სადაზვერეო აპარატის კვლევის დასავლეთი საზღვრებისთან გაწვავებული ნაწილები შეარაღეს. საქიროების შემთხვევაში მათ სადაზვერეო ფრენის შესრულება ცენტრალურ და დასავლეთი ევროპის ოთხეულ ათვისებულად შეფუთვით, თუმცა ასეთი სახის ფრენა არასდროს ჩატარებულა. Ty-123 შეარაღებიდან 1979 წელს მოხსნეს.

მაგრამ ჯერ კიდევ აპარატის შეარაღებაში მიღების დროს ნაილდა გახდა, რომ გამოყენების ერთჯერადი სექსა, ცოტა არ იყოს, ძვირი საიძრებება. ამიტომაც გადაწყვიტა მრავალჯერადი გამოყენების უსალოტო საფრენი აპარატის შექმნა. ახალი პროექტის ფარგლებში, ტუპოლევის საკონსტრუქტორო ბიუროში ერთდროულად ორ უსალოტო სადაზვერეო კომპლექსზე: **სტრიხ-სა** და **რეიხ-ზე** მუშაობდნენ. პირველში უსალოტო აპარატის სახით Ty-141 შეიღოდა, მეორეში კი — Ty-143.

ორვე აპარატში ძალზე ბევრი საერთო-ტექნიკური გადაწყვეტილება იყო რეალისებული და ისინი ერთმანეთსავე, ძირითადად, მოქმედების მნიშვნელი განსხვავდებოდნენ. Ty-141 ფრონტის ხაზიდან, მტრის ზურგში რამდენიმე ასეულ კილომეტრზე იყო დაზვერე-

უპილოტო სადაზვერეო აპარატი Ty-141

ისთვის განკუთვნილი, Ty-143 კი — რამდენიმე ათეულზე. თუდაპირველად ფრენის სამართლი უბანზე ორვე აპარატს ზებეგრობითი სიჩქარით უნდა ეფრინა, მაგრამ გამოდინარე იქნა, რომ აპარატს დაჯდომა თხილამურებზე მოუწყვედა, გადაწყვიტა, რომ ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 1000 კმ/სთ-ით შემოეზღვეოდა.

Ty-141-ის სიგრძე 14,33 მ-ს, ფრთის გაქნის კი 3,87 მ-ს შეადგენდა. აპარატს 5370 კგ-ს იწონიდა და ძალური დანადგარის სახით მასზე KP-17A-ს ტიპის ტურბოპროპანული ძრავა გამოიყენებოდა. უსალოტო აპარატის ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 1110 კმ/სთ-ს შეადგენდა და მისი ფრენის მანძილი 1000 კმ-ს აღწევდა. მისი ფრენის მაქსიმალური სიმაღლე 6000-ს, მინიმალური კი 50 მ-ს შეადგენდა.

რაც შეეხება მეორე სადაზვერეო უპილოტო აპარატს, ის ერთდროულად ორ კომპლექტურად იქმნებოდა: ფრთა და ტელევიზიური დაზვერვისთვის. ორგანიზაციულად, ის ნაწილები, რომლებზეც შეარაღებულად იყვნენ ამ აპარატით, ესკადრილიაჰს წარმოადგენდნენ, რომელია განკარგულებამდე 12 აპარატს, ოთხი გამშვები დანადგარი და სტარტის მოსამზადებელი აღჭურვილობა შედიოდა. სადაზვერეო კომპლექსში შეხვედლა ეყვლა საშუალება მთლიური იყო. რაც შეეხება Ty-143-ს, მისი სიგრძე 8,06 მ-ს, ფრთის გაქნის კი 2,24 მ-ს შეადგენს. აპარატს 1230 კგ-ს იწონის და ძალური დანადგარის სახით მასზე TP3-117-ის ტიპის ტურბოპროპანული ძრავა გამოყენებული, სიმაღლით 640 კგ-საა. აპარატის ფრენის რეჟისერული სიჩქარე 950 კმ/სთ-ია, ფრენის მანძილი კი 180 კმ, ფრენის ხანგრძლივობა კი 13 წთ აპარატის ფრენის მაქსიმალური სიმაღლე 2000 მ-ია, თუმცა დაზვერვისთვის მაქსი-

მალური სიმაღლე 1000 მ-ია, მინიმალური 200-300მ.

აპარატის ფოტოდაზვერვისთვის გამოყენების შემთხვევაში, 220 მ სიგრძისა და 10 მ სიგანის უწყვეტი ზოლის ფოტოგრაფირება შეუძლია, ტელევიზიური დაზვერვის შემთხვევაში კი გადაღების ზოლის სიგრძე 2,2 მ-ია. დაზვერვის ამ უკანასკნელი საშუალების გამოყენების შემთხვევაში, ინფორმაციის მისაზე გადაცემა რეალურ დროში რადიორიხის საშუალებით ხდება, პარალელურად კი რამე ობიექტის ადგილმდებარეობის ზუსტი ცნობისათვის მისაზე ფრენის მარშრუტის სიგრძის გადაცემა ხდება. დაზვერვის ორვე საშუალების გამოყენება მხოლოდ დღის განმავლობაშია შესაძლებელი.

დაცვლების შესრულების შემდეგ გაიცემა ბრძანება აპარატის წინასწარგანსახლებულ რაიონში დაბრუნებაზე. დასავლობა მოედანს 700x700 მ-ზე პატრია არ უნდა იყოს. ძრავის გათიშვის შემდეგ, სიჩქარის დასაგდებად, აპარატი სიმაღლის იღებს და მის კუდა ნაწილში პარაშუტი იხსნება, 11 წმ-ის შემდეგ კი იშლებოდა დასაჯდომი პარაშუტი. ამ დროს მარატი მისაზე სორბორტალურ მდგომარობაში იშლებოდა. შემდგომ ხდება თხილამურების გამოშვება და მათი მისაზე შეხების მომენტში ერთივეგა მარსაქვეყიანი რაკეტული საშპონტურე ძრავები, რომლებზეც დამუშავის სიჩქარის 6მ/წმ-დან 2 მ/წმ-მდე ამცირებს. აპარატის ხელმძღვანელ დანადგარისთვის მოშობადა 4 სთ სჭირდება და მისი გამოყენება მხოლოდ 5-ჯერ შეიძლება. აპარატის მცირე ზომებიდან გამომდინარე, მისი ექვანება საცქილავო გამოშვება კონტეინერად ხდება, რომელშიც რაკეტა მამართლებლება დამატებული. კონტეინერი წინიდან და უკნიდან ლიუკებითაა

MQ-9 Reaper

უპილოტო აპარატი Tu-143 და მისი მოდერნიზებული ვარიანტი დღეს Tu-243 უპილოტო საჰაერო დაზვერვის ძირითადი რუსული საშუალებებია

დაზვერული, რომლებიც სტარტის წინ იღება. კონტეინერი მაღალი გამყვინობის მანქანაზე დამონტაჟებული. სტარტისას აპარატის სწრაფი აჩქარებისთვის სასტარტო ამანქანებელი გამოიყენება.

Tu-143-ის პირველი საცდელი გაშვება 1970 წელს შედგა და 1976 წელს ის შეიარაღებაში მიიღეს. მისი სერიული წარმოება ბაშკირეთში, ქალაქ კუშნერთაუში 1989 წლამდე გაგრძელდა. სულ გამოუშვეს 950 ვებემპლარი. მაღალი საფრენისონი მახახაობისთვის წყალობით მისი გამოყენება მთიან რელიეფზე უპრობლემოდ შეიძლება. აპარატი ექსპორტზე წესილვარკაში, რუმინეთსა და ხორაში იგზავნებოდა.

რაც შეეხება **СТРИЖ**-ს, მისი გამოყენებისა და დაჯდომის სიჩქარე Tu-143-ის ანალოგიური იყო, ოღონდ იმ განსხვავებით, რომ მისი გაშვება სახერხემლისბმულიანი სასტარტო დანიშნავიდან ხდებოდა.

აპარატის პირველი საცდელი გაშვება

ბა 1974 წელს შედგა. 1979 წელს კი ხარკოვის საავიაციო ქარხანაში მისი სერიული წარმოება დაიწყო. ეს პროექტი 10 წელიწადს გაგრძელდა და 152 ვებემპლარის გამოშვებით დასრულდა.

შეიარაღებაში კომპლექს **Рейс**-ის მიღებისთანავე დაიწყო მუშაობა მისი მოდერნიზაციაზე, რაც უპირველესად მასზე ახალი სადაზვერუო აპარატურის დაყენებას იხსახედა მისხნად. ეს კი აპარატის დამთ გამოყენებას გაზღვიდა შესაძლებელს. ამასთან, საჭირო იყო სახმელეთო მომსახურე პერსონალისა და კომპლექსში შემავლი ტექნიკური საშუალებების რაოდენობის შექცევა. ახალმა კომპლექსმა, რომელზეც მუშაობა 1983 წელს დაიწყო, ნიშნული **Рейс-Д** მიიღო, უპილოტო აპარატზე კი – **Tu-243**. მისი პირველი საცდელი გაშვება 1987 წელს თელისში შედგა. კონსტრუქციულად ახალი აპარატი და მისი წინამორბედი კრიმინეთისგან ითქმის არ განსხვავდება, მაგრამ ბორტზე არ-

სებული სწრაფის გაზრდასთან ერთად მისი ფრენის მაჩვენებელი 2000 კმ-მდე გაიზარდა.

სადაზვერუო აპარატის ჩასატარებლად აპარატის დაკომპლექტება ორ კომპლექტაში ხდება: პირველში – პანორამული ფოტოაპარატითა და ტელევიზიური დაზვერვის სისტემით, მეორეში – პანორამული ფოტოაპარატითა და ინფრამწითელი დაზვერვის სისტემით.

აპარატის სერიული წარმოება ქალაქ კუშნერთაუში 1994 წელს დაიწყო, 1999 წელს კი ეს შეიარაღებაში მიიღეს.

80-იანი წლების დასაწყისში ტექნოლოგიის საკონსტრუქტორო ბიუროში უკვე დამტკიცებულ უპილოტო აპარატზე დაიწყო მუშაობა. კომპლექსი **СТРЙ-Ф** სი შეზღუდულ აპარატ **Ty-300 Коршун**-ს სადაზვერუო აპარატების შესრულებასთან ერთად მაქინააღმდგენისთვის საპარატო დაზვერვის მიყვებაც შეუძლია. საბრძოლო დატვირთვის განთავსება ფიუხელავის ქვეშ არსებულ თითო წრტიულზე ხდება. არსებული ცნობებით, აპარატი 3000 კგ-ს იწონის და მისი კუთხისრული სიჩქარე 950 კმ/სთ-ია, ფრენის მაჩილი 300 კმ, ფრენის მაჩიძალური სიძალდე კი 50 მ. 80-იანი წლების ბოლოს აპარატის მფრინავი ვებემპლარი შეიქმნა და მან პირველი საცდელი გაყენება 1991 წელს შეასრულა, მაგრამ 90-იან წლებში უსახსრობის გამო პროექტი შეჩერდა. 2007 წელს საავიაციო „ანტრეპრეჟისი“ ცნობით პროექტზე მუშაობა განახლდა.

ბოლო დროს გაყვერულებული ინფორმაციით, ტუპოლევის ფირმა **Ty-300**-ის ბაზაზე ახალი დამტკიცებულ უპილოტო საფრენი აპარატის შექმნას იწყებს. მთელი სათქმელია, რამდენად რეალურია ეს განცხადება, თანაც ახალი აპარატის სერიულ ღირებულ მიყენებას მაჩიში 3-4 წელი დასჭირდება.

არ არის გამორიცხული, რუსეთი **Рейс-Д**-ს ტიპის სადაზვერუო კომპლექსს და მასში შეზღუდულ უპილოტო აპარატს წინი ტერიტორიის დასაზვერვად იყენებდეს. რუსეთ-საქართველოს 2008 წლის ომის შემდეგ საქართველოს საჰაერო სერვიცე რუსულ უპილოტო აპარატებს არავითარ დარღვევითა იხანი ღვდაქალაქის ოჯეცე ფრენასაც არ უნდაღებანი, 950 კმ/სთ-ით მფრენი სადაზვერუო აპარატი კი ამისათვის იდეალური საშუალებაა. მაღალი სიჩქარის წყალობით საქრხაწინააღმდეგო ოჯედაცვის სისტემას რეჯერებისთვის ძალზე მცირე ღრია აქვს.

უპილოტო სადაზვერუო აპარატების სფეროში ტუპოლევის ფირმის ბოლო ქმნილება Ty-300 Коршун-ი

პოლონეთის ფლოტის ქართველი აღმირალი

2009 წლის 1-ელ სექტემბერს პოლონეთში მყოფ მსოფლიო ომის დამწყების 70 წლისთავთან დაკავშირებულ ცერემონიაში მონაწილეობა მიიღო პოლონეთის ფლოტის ვეტერანმა კონტრადმირალმა გიორგი (ბრა) თუმანიშვილმა.

დღით პოლონელი გიორგი (ბრა) თუმანიშვილი თავად პავლე თუმანიშვილის ოჯახში 1916 წლის 21 თვისს მოსკოვში დაიბადა.

1935 წლის მაისში პოლონეთის აღმოსავლეთ ნაწილში მდებარე ქალაქ ცუვალკის გინანზა დაამთავრა და სწავლა ტარუნის საზღვაო აკადემია კოპაუსში გააგრძელა, რომლის დამთავრების შემდეგ 1938 წლიდან სამსახური გდანიაში სამხედრო-საზღვაო ძალების შტაბში დაიწყო.

1939 წლის მარტიდან ლეიტენანტ-კომანდორი გიორგი თუმანიშვილი პოლონეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის საესკადრო ნაღმოსან **Burza**-ს ოფიცერი იყო.

მეორე მსოფლიო ომის დაწყებამდე რამდენიმე დღით ადრე ბრიტანელმა და პოლონელმა სამხედროებმა ერთობლივად შეუქმნეს გემმა „აკვინი“ განაზორციელეს. გემის შესაბამისად 1939 წლის აგვისტოს პოლონ პოლონეთის ფლოტის სამი საესკადრო ნაღმოსანი: **Burza**, **Byskawica** და **Grom**-ში ბრიტანეთის პორტებში გადავიდა, რათა ომის დაწყების შემთხვევაში ინგლისის ფლოტისათვის დახმარება გაეწია.

ბრიტანეთის ფლოტი მამინ

საესკადრო ნაღმოსნების ნაკლებობას განიცდიდა და პოლონურმა **Burza**-მ მოკავშირე ქვეყნის საერთო მტერთან ბრძოლაში დიდი დახმარება გაუწია. ბტლანტის ოკეანესა და ლა-მანის სტრეტაში სატვირო გემებს მიაცილებდა, ებრძოდა გერმანულ წყალქვეშა ნავებს, მონაწილეობა მიიღო ნორვეგიის კამპანიაში და კალესათვის ბრძოლაში.

1940 წლის ოქტომბრიდან წყალქვეშა იარაღის ოფიცერი გიორგი თუმანიშვილი დროებით ბრიტანეთის ფლოტის განკარგულებაში მყოფ ფრანგულ საესკადრო ნაღმოსან **Ouran**-ზე მსახურობდა.

1941 წლის აპრილიდან 1942 წლის დეკემბრამდე ლეიტენანტი (შეესაბამება კაპიტან-ლეიტენანტის წოდებას) თუმანიშვილი პოლონეთის ფლოტის საესკადრო ნაღმოსან **Krakowiak**-ის არტილერიის ოფიცერი და ერთ-ერთი ბრძოლის დროს ფეხში დაიჭრა.

1942 წლის ბოლიდან 1943 წლის დეკემბრამდე სასწრაფო ცენტრში საზღვაო არტილერიისტა მომზადებას ხელმძღვანელობდა.

1944 წლის იანვრიდან 1945 წლის თებერვლამდე გიორგი თუმანიშვილი საესკადრო ნაღმოსან **Piorun**-ის არტილერიის ოფიცერი იყო.

პოლონური ზომილი ბრიტანულ საესკადრო ნაღმოსან **Ashanti**-სთან ერთად მონაწილეობდა 1944 წლის 14 თვისს კრებულ ჯერსისთან გამართულ ბრძოლაში, სადაც გერმანელმა მტრალელებმა **M-343** და **M-83** ჩაბრუნეს.

კონტრადმირალი
გიორგი
თუმანიშვილი

Piorun-მა მონაწილეობა მიიღო ბტლანტის ოკეანის ჩრდილო ნაწილში გერმანული საზღვაო ზომილი **Tirpitz**-ის წინააღმდეგ ჩატარებულ ოპერაციაში.

ქართველი საზღვაო ოფიცრის დღევრული სისხლი და დამსახურება მრავალი ჯილდოთი აღინიშნა. მათ შორის არის „ვიტრუტე მილტარის“ ორდენის ვეტერანის ვეტერი, „პოლონეთის აღმოსანების“ ორდენის ჯვარი ვარსკვლავით და მრავალი სხვა.

გიორგი თუმანიშვილი პოლონეთში კომუნისტური წყობის დამყარებას ვერ შეეგუა და 1950 წლის ოქტომბერში ემიგრაციაში ამერიის შტატებში გადასახლდა.

1990 წელს ემიგრაციაში მყოფმა პოლონეთის ყოფილმა პრეზიდენტმა რამზად კაიროუსკამ აღიარა, რომ თავის დროზე გიორგი თუმანიშვილს კომანდორის წოდება (შეესაბამება I რანგის კაპიტანის წოდებას) მანიჭა.

2008 წლის 15 აგვისტოს პოლონეთის პრეზიდენტმა ლეკ კაისინკამ ქართველ ოფიცერს II მსოფლიო ომში გამოჩენილი მამაცობისა და თავდადებისათვის კონტრადმირალის წოდება მანიჭა.

2009 წლის 1-ელ თვისს პორტფოლში პოლონეთის ვლჰა აშშ-ში გიორგი თუმანიშვილს შესაბამისი მოწმობა გადასცა.

„არსენალის“ რედაქცია ქართველ აღმირალს უსურვებს დღევრეობას, ჯანმრთელობასა და კარგად ფიციან თავის მრავალრიცხვან ოჯახთან ერთად.

თემურ ჩაჩანიძე

საესკადრო ნაღმოსანი **Burza**,
სადაც ქართველმა საზღვაო ოფიცერმა ხამსახური დაიწყო

„ჰაერი-მინა“ კლასის პართვილი რაკეტები

რადიოლოკაციურსანიანადღვეო რაკეტები

გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არსენალი №26, 2009წ

გაულის საუკუნის 70-იან წლებში საბჭოთა კავშირში მთავრობის დადგენილებით ახალი მოდულური კონსტრუქციის „ჰაერი-მინა“ კლასის რაკეტებზე დაიწყო მუშაობა. კომპლექსის შემუშავება საკონსტრუქტორო ბიურო რადუგა-ს დაეკისრა. წინამორბედებთან შედარებით მისი უპირატესობა ის იყო, რომ ერთი და იმავე მოდიფიკაციის რაკეტებში ერთნაირი ძრავები, საბრძოლო ჭობანები, მართვისა და სტაბილიზაციის სისტემები უნდა გამოყენებინათ. განსხვავება მხოლოდ დამონების სისტემებში უნდა ფიცილიყო. ახალი რაკეტის შექმნა, რომელმაც ნიშნული X-25 მიიღო, უკვე არსებული და შუიარაღებაში მიღებული X-23-ის ბაზაზე გადამყდა, მაგრამ მას რამდენიმე მნიშვნელოვანი ნაკლი ჰქონდა. მთავარი ის იყო, რომ რაკეტის დახამონებლად რადიოლოკაციურსანიანადღვეო რაკეტის დახამონების შემდეგ მერინაუს რაკეტის მიერ სამიზნის გახადგურებამდე, თვითმფრინავის პილოტრების პარალელურად, რაკეტა „თვითმფრინავი-სამიზნის“ ტრაექტორიაზე უნდა გაეჭრებინა. ეს კი ძაბუდა მერინაუს, რომელსაც პარალელურად თვალი საპაერო სერვისისთვისაც უნდა ედენებინა. ახალმა რაკეტამ წინამორბედისგან საერთო კონსტრუქციული სქემა შეინარჩუნა, თუმცა X-25-ზე დამონების ღაზურული სხევი გამოიყენებოდა. მალევე „ჰაერი-მინა“ კლასის ახალი რაკეტის ბაზაზე რადიოლოკაციურსანიანადღვეო მოდიფიკაცია X-25MP-ს შექმნა გადაყდა. ის პასიური

რადიოლოკაციური თვითდამიზნების თვით აღჭურვეს და Hawk-ის, Improved Hawk-ისა და Nike Hercules-ის ტიპის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსების რადიოლოკაციური სადგურების გახანადგურებლად იყო განკუთვნილი.

რაკეტის სიგრძე 4,04 მ-ს, კრავის დიამეტრი კი 0,27 მ-ს შეადგენს. რაკეტის სასტარტო მასა 300 კგ-ია, საიდანაც 90,6 კგ საბრძოლო ჭობანზე მიდის. ძალური დანადგარის სახით რაკეტაზე მქარსაწყვიანი რაკეტული ძრავა გამოყენებული, მისი ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 2400 კმ/ს-ის აღწევს და გამოყენებისას მატარებელი თვითმფრინავის სიჩქარე 1200-1250 კმ/ს-ის არ უნდა აღემატებოდეს. რაკეტის გამოყენება მაქსიმალური 10 კმ დისტანციამდე შეუძლებელია.

მოგვიანებით შეიქმნა რაკეტის გაუმჯობესებული მოდიფიკაცია X-25MPY, რომლის გამოყენების დისტანციაც 30 კმ-მდე გაიზარდა.

ორვე მოდიფიკაციის შემთხვევაში სამიზნე რაკეტის დამიზნება ერთნაირი, კომპიტირებული მეთოდიტ შეუძლებელია. ურტიკალურ არხში რაკეტის დამ-

ონება ორ ეტაპად ხდება. მართვის ავტონომიური სისტემის მიერ, რომელიც რაკეტის ფრენას ლოკაციითშული ტრაექტორიის მიხედვით უზრუნველყოფს. როცა პელენგის კუთხე 27 გრადუსს აღწევს, რაკეტა სამიზნეუ პიკირებაში გადადის.

მაგრამ ჯერ კიდევ X-25MP-ზე მუშაობის დროს ნათელი შეიქნა, რომ რაკეტას მოქმედების ძალზე მკირე დისტანცია ჰქონდა, რის გამოც მისი გამოყენების შემთხვევაში თვითმფრინავს მაქსიმალდღვის პავრსანიანადღვეო თვითდაცვის სისტემების მოქმედების წინაშე მოუწევდა შესვლა. ამიტომაც გადაწყდა უკვე არსებული X-25-ის ბაზაზე ახალი რადიოლოკაციურსანიანადღვეო X-27PC-ის შექმნა, არსებული რაკეტის კვანძებისა და დეტალების მაქსიმალური გამოყენებით თქმც, საჭე საჭეზე რომ მიდგა, აღმოჩნდა, რომ ახალ რაკეტაზე მხოლოდ ახალი სახის თვითდამიზნების თვის დაყენება საკმარისი არ იყო. გამოყენების დისტანციის გაზრდამ რაკეტაზე ახალი ძრავა და ენერგოომარაგებისა და მართვის სისტემა მოითხოვა.

საბჭოური რადიოლოკაციურსანიანადღვეო რაკეტა X-27PC

რაკეტის სიგრძე 4,35 მ-ს, კორპუსის დიამეტრი კი 0,27 მ-ს შეადგენს. რაკეტის სასტარტო მასა 300-310 კგ-ს უტოლდება, საიდანაც 90 კგ მსხრვედ-ფუგასური ტიპის საბრძოლო ქიმიწვე მოდის. რაკეტაზე მალალი შერჩობარობის თვითდამზნების თვია გამოყენებული და იმ შემთხვევაში, თუ შერჩობა აღდეგ გამოირთავს იმ რადიოლოკაციურ სადგურს, რომელზეც უკვე გამოვებული რაკეტაა დამზნებული, ეს უკანასკნელი ავტომატურ რეჟიმში მახლობლად მყოფ მომუშავე რადიოლოკაციურ სადგურს ეპიზნება. ძალური დანაგვარის სახით რაკეტაზე შეარსაწვეიანი რაკეტული ძრავა გამოყენებული, რომლის სასტარტო წვეცა 2000 კგ ძალას შეადგენს. ძრავა 11,5 წმ-ის განმელობაში მუშაობს. რაკეტა მართავ რეჟიმში 90 წმ-ის განმელობაში მიფრინავს — სწორედ ამ დროზეა გათვლილი რაკეტის ბორტზე გამოთსეული ბალონებში არსებული შეკუმშული ჰაერი, რომლის საშუალებითაც რაკეტის მართვის ზღაპირება გადაავცილებულია.

სტარტის შემდეგ, მოწინააღმდეგის მიერ რაკეტის აღმოჩენის აღბათობის შესამციერებლად, რაკეტა მინიმალურ დასაშვებ სიმაღლეზე მიფრინავს. სამონხნისაინ მახლობლის შემდეგ რაკეტა სიმაღლის აღების რეჟიმში გადადის, რის შემდეგაც ხამზნეუ 27-30-გრადუსიანი კუთხით ჰაირებს. ამ დროს საბრძოლო ქიმიწის ეფექტიანობა მაქსიმალურად იზრდება.

1975-76 წლებში რაკეტა X-27PC თვითმფრინავ მიფ-27-ზე სახელწყო გამოცდას გადაიდა და 1980 წელს ის შეიარაღებაში მიიღეს. ახალი რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა თვითმფრინავ მიფ-27-ებისა და Cy-17M3/M4-ების შეიარაღებაში შევიდა. ყველ მათგანს ორი ახეთი რაკეტის წაღება შეუძლია და საჭიროების შემთხვევაში ერთი კონკრეტული საბრძოლენ რივე მათგანის ეროდროული გამოყენა იყო შესაძლებელი.

1983 წელს აშშ-ის სამხედრო-საპაერო ძალებისა და სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ავიაციის შეიარაღებაში ახალი რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა AGM-88 HARM-ი (High-speed Anti-Radiation Missile — მაღალი სიჩქარის რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა) მიიღეს. წინამორბედების: Shrike-ისა და Standard-ARM-ის ტიპის რაკეტებისგან განსხვავებით, ახალ რაკეტას ერთი დიდი უპირატესობა ჰქონდა — სახმელეთო და საზღვაო რადიოლოკაციური სადგურ-

ამერიკული რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა AGM-88E

ბის გარდა, მას შორი რადიოლოკაციური აღმოჩენის სადგურების განადგურებაც შეუძლია, ანუ მისი „მფრინავ რადარებზე“ დამზნება ამ უკანასკნელის მომუშავე რადიოლოკაციურ სადგურზე შეიძლებოდა. ამერიკელების განცხადებით, რაკეტის გამოყენება როგორც უწყვეტი, ასევე იმპულსური გამოსხივების მქონე რადიოლოკაციური რადარების გასანადგურებლად იფუქმობდა.

რაკეტის სიგრძე 4,2 მ-ს, კორპუსის დიამეტრი კი 0,25 მ-ს შეადგენს. რაკეტის სასტარტო მასა 355 კგ-ს უტოლდება, საიდანაც 70 კგ საბრძოლო ქიმიწვე მოდის. ძალური დანაგვარის სახით

რაკეტაზე Thiokol-780-ის ტიპის შეარსაწვეიანი რაკეტული ძრავა გამოყენებული, რომელიც ორ — სასტარტო და სამარშო რეჟიმებში მუშაობს. რაკეტის სწვეი მცირე გამონახლქვით გამოირჩევა, რაც ფრენისას აციერებს რაკეტის აღმოჩენის აღბათობას. რაკეტის ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 2280 კმ/სთ-ს აღწევს, რაკეტის გამოყენების მაქსიმალური დისტანცია კი — 106 კმ-ს.

AGM-88-ის თვითდამზნების თვია რადიოლოკაციური სადგურების 3, 5, 10 და 25 სმ დიაპაზონის ტალღეებზე რეაგირებს. რაკეტის მქსიერებაში წინასწარაა ჩადებული პორტეციური

რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა X-58 და საფრონტო ზომბამშენ Cy-24-დან მიღი დამზნების კონტინტერი ფანტასმაგორია

2007 წლის 6 აგვისტოს, სოფელ ნიოთელბანიან ჩამოგდებული რუსული X-58Y-ის ფრაგმენტები

მოწინააღმდეგის რადიოლოკაციური სადგურების სივრცის ეტალონები არსებობს რაკეტის გამოყენების რამდენიმე მუხოლი. თუ წინასწარა ცნობილი მოწინააღმდეგის რადიოლოკაციური სადგურის ტიპი და მისი ადგილმდებარეობის რაიონი, მაშინ შეირჩევი საბორტო რადიოტექნიკური დახვეწის საშუალებით სამიზნის ტენზის იწყებს. ამ უკანასკნელის აღმოჩენის შემთხვევაში ის ინფორმაციას რაკეტის საბორტო კომპიუტერს გადასცემს და რაკეტას უშვებს. გარდა ამისა, შესაძლებელია რაკეტის გაშვება ფრენისას შემთხვევით აღმოჩენილი რადიოლოკაციური სადგურისგან. სრულყოფილი ინტეგრირული სისტემისა და რაკეტის გამოყენების დიდი დისტანციის წყალობით რაკეტის გამოყენება თვითდამინების თავის მიერ სამიზნის წინასწარი დაფიქსირების გარეშე შეიძლება. ამ შემთხვევაში რაკეტა სამიზნეს ამ უკანასკნელამდე განსაზღვრული დისტანციით მახლოების შემდეგ აფიქსირებს. თუ სამიზნის აღმოჩენა ვერ მოხერხდა, განსაზღვრული დროის შემდეგ რაკეტა თვითიდეცაციის რეჟიმში გადადის და გაიყვამ ბრძანება მის აფეთქებაზე.

80-იანი წლების დასაწყისში დაიწყო მუშაობა რაკეტის მოდერნიზაციაზე ერთ-ერთი მოდერნიზებული ვარიანტი — AGM-88B-ს ახალი საბრძოლო ქიმიანი, ძრავა და თვითდამინების თავი პქონდა. ეს უკანასკნელი ისეა მოწოდებული, რომ ფრენის დროს სამიზნის ტიპის დადგენა შეუძლია და მატარებელ-თვითმფრინავს ინფორმაციას ოპერატორულ რეჟიმში გადასცემს.

მდიფიკაცია AGM-88C-ის შემთხვევაში, საბაზო ვარიანტიდან ის პასიური რადიოლოკაციური თვითდამინების

ის თავის ორჯერ გაზრდილი ხიზმორების დიაპაზონში გამოირჩევა. გარდა ამისა, მის საბრძოლო ქიმიანი ორჯერ შეტი დამზიანებული ეფექტი აქვს — ის უოლფრამის შენადნობისგან დამზადებული კუბური ფორმის 12845 დამაზიანებულ ელემენტს შეიცავს. თითო კუბის წიბოს სიგრძე 5 მმ-ს შეადგენს. დამაზიანებულ ელემენტებს 12,7 მმ სისქის რბილი ფილადასა და 6,35 მმ სისქის დაჯავშნული ფურცლის გახვრეტა შეუძლია.

ამჟამის სამხედრო-საპაერო ძალები რაკეტა AGM-88-ს 1986 წელს სიდრის ფრეში დაბოორი პაერსაწინააღმდეგო საშუალებების გასანადგურებლად იყენებდნენ. მოგვიანებით კი, 1991 წელს, მოკუმორების აფიაცია ამ ტიპის რაკეტებს ოპერაცია „უღანოს ქარიშხლის“ დროს იყენებდა. ოპერაციაში ერაყული პაერსაწინააღმდეგო თვდაცვის

საშუალებების, რადიოლოკაციური სადგურების გასანადგურებლად „80 რაკეტა გამოიყენეს. მაღალი ეფექტიანობის მიუხედავად, მაშინ ამ ტიპის რაკეტებს ერთი მნიშვნელოვანი ნაკლი აღმოაჩინდათ, კერძოდ, სახელმწიფო კუთვნილების ამოცნობის სისტემი არასრულყოფილება. საქმე ის არის რომ იმ პერიოდში ერაყის შუიარაღებაში საბჭოური წარმოების პაერსაწინააღმდეგო საშუალებების გარდა, რომელია გასანადგურებლადც შეიქმნა რაკეტა HARM-ი, ამერიკული წარმოების Hawk-ის ტიპის სახელმწიფო-სარაკეტო კომპლექსებიც იყო. რაკეტის შესიერებაში არ იყო შეტანილი ამ კომპლექსის რადიოლოკაციური სადგურის მუშაობის ხიზმორების ეტალონები და შესაბამისად, რაკეტა მას თავისიანად აღიქვამდა.

დღეს მიმდინარეობს მუშაობა რაკეტის ახალ მოდიფიკაცია AGM-88E-ზე, რომელსაც შუიარაღებაში, სავარაუდოდ, 2010 წელს მიიღებენ.

X-27BC-ისა და X-28-ის ტიპის რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტების გამოყენების გამოცდილებამ ცხადყო, რომ მაქსიმალური დისტანციიდან რაკეტის გამოყენების შემთხვევაში, ფრენის ხანგრძლივობიდან გამომდინარე, აღბაობა იმისა, რომ მოწინააღმდეგის მიერ აქტიური ზარეზების გამოყენების შემთხვევაში რაკეტა მიზანს დაკარგავს, დიდი. ამიტომაც გადაწყდა ახალი რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტის შექმნა, რომელიც მოწინააღმდეგის პაერსაწინააღმდეგო თვდაცვის საშუალებების მიქმედების ზონაში ნაწილობრივ უნდა

არ არის გამოორიებული, რომ 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს, გორიან ახლოს, სოფელ შავებთან განლაგებული ეს 36მმ-ის ტიპის რადიოლოკაციური სადგური X-58Y-ის მსხვერპლი გამხდარიყო

შესულიყო, ოღონდ ამ შემთხვევაში რაკეტა დაბალი სიმაღლიდან უნდა გამოეყენებინათ და ის მაღალი ავტონომიურობითა და რადიოლოკაციური ხარვეზებისგან დაცულობით უნდა ყოფილიყო გამოირჩეული. სწორედ ამ მოთხოვნების გათვალისწინებით შეიქმნა რაკეტა X-58, რომლის პროტოტიპზეც საკონსტრუქციო ბიურო რადუგა-მ შემოაბა ჯერ კიდევ 1967 წელს დაიწყო. თედამირველად ის მხოლოდ X-28-ის მოდერნიზებული ვარიანტი უნდა ყოფილიყო, რომელზეც ოხვედსაქევიანი რაკეტული ძრავა შვარსაქევიანით უნდა შეეცვლილიყო. ეს რაკეტის უფრო მოძაქურსა და საექსპლუატაციოდ მოსახერხებელი გახლდა, მაგრამ მაშინდელი საბჭოური ელექტრონიკის დინიდან გამომდინარე, ვერ მოხერხდა ისეთი აპარატურის შექმნა, რამაც დაბალი სიმაღლიდან სხვადასხვა ნაირსახეობის რადიოლოკაციური სადგურის დაფიქსირებას და მათ განაღდგურებას უზრუნველყოფდა.

1971 წელს ახალი რაკეტის შექმნას კვლევი მოუბრუნდნენ. გვეგის მიხედვით, პრესექტული X-58 მტრის პარსინააღმდეგო საშუალების ვადალახის კომპლექსის შემადგენლობაში უნდა შესულიყო, მაკარებელი-თვითმფრინავის როლს კი მიგ-25ბმ ასრულებდა.

ახალ რაკეტას ამოცანების საკმაოდ დიდი სიქტრის ვადაჭრა უნდა შესძლებოდა: რამაც დროით მომუშავე და მუშაობის პრიცესში ცვლადი საშუაობი სიხშირების სახისხების ვადაღდგურებას, სახისხების ფართო სიქტრის ვადაღდგურებისა და მოწინააღმდეგვის მიერ რადიოლოკაციური სადგურის გამოირჩევის შემთხვევაში მახლობლად მყოფ სახისხისზე ავტომატურ რეჟიმში ვადამხიხების შესაძლებლობა.

1977 წელს თვითმფრინავი Cy-17M3-ზე რაკეტის ვადაცდა დაიწყო. სახისხის აღმოსაჩინად და მასზე რაკეტის დასამონებლად თვითმფრინავში სპეციალურ კონტეინერ ვიგოა-17-ს კვადრდნენ. რაკეტა შეიარაღებაში 1980 წელს მიიღეს. საფრინტო ბომბდაამშენებელ ამოცანას კონტეინერი ფანტასმაგორია ასრულებს. ის ფოფელავის ქვეშ არის ჩამოკიდებული და ვაგანაღდგურებული რადიოლოკაციური სადგურის ტაძისა და მუშაობის სიხშირეიდან ვაგამდინარე, ორ კომპლექტაციაში A, B და C არსებობს.

რაკეტის სგრავე 4,8 მ-ს, კორპუსის დაამტრები კი 0,38 მ-ს შეადგენს. რაკეტის სასტარტო მასა 650 კგ-ია, საიდ-

დასაკვეფრთიანი X-58YAWK, რომლის ვაგანაღვება თვითმფრინავის შეიარაღების ნაკვეფრში შეიძლება

ანაც 150 კგ მსხვერვად-ფუგაფური ტიპის საბრძოლო ქობინზე მოდის. საბრძოლო ქობინი 58,5 კგ ახაფოქებულ ნიფთიურებას შეიცავს და არაკონტაქტური დაზერული ამფიქით არის აღმტრული. საბრძოლო ქობინის დეტრინაცია პერში, სახისხინად 5 მ სიმაღლეზე ხდება. ძალური დანაღვარის სახით რაკეტაზე შვარსაქევიანი რაკეტული ძრავა ვაგოფებელი. სტარტისას მისი წევა 6000 კგძალას აღწევს, რაც რაკეტის სასტარტო მასას რამდენიმეჯერ აღმტრება. ძრავა ორ რეჟიმში მუშაობს: სასტარტო ხანგრძლივობით 3,6 წმ და საბრძოლო ხანგრძლივობით 15 წმ. რაკეტის ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 800 მ/წმ-ია. 100მ სიმაღლიდან ვაგოფების შემთხვევაში მისი მოქმედების დისტანცია 60 კმ-ია, 1000მ-ის შემთხვევაში კი მანძილი 180 კმ-მდე იზრდება. რაკეტის ფრენის სიქარიდან ვაგამდინარე, მისი კინეტიკური ვაგზურება 400-500 ვადაღესს აღწევს, რის ვაგოც მისი პლანური ფოლადასა და ტიტანისგან არის დაზამდებელი.

რაკეტის თვითდაამხიხების თვით ისეა მოწყობილი, რომ მოწინააღმდეგის მიერ საშუაობი სიხშირის ცვლილების შემთხვევაში, თუ ეს სახისხო თვითდაამხიხების თვისის საშუაო დასაბრძინაა, რაკეტა ავტომატურად ვადაქეწობა ახალ სიხშირეზე. მის მართვის სისტემაში სპეციალური პულეწგატორიაა ჩართული, რომელიც საბრძინის ვაგამდინარე, რომელიც 15 წმ-ის ვაგამუღებაში მის ავგილმდებარეობას იმასხს ოფრებს.

შემდგომში შეიქმნა რაკეტის ვაგუქოამტებული ვარიანტი X-58Y, რომელზეც 100მ სიმაღლიდან ვაგოფების შემთხვევაში მოქმედების დისტანცია 80 კმ-მდეა ვაგზრდილი, 1000მ სიმაღ-

ლიდან ვაგოფების შემთხვევაში კი — 280 კმ-მდე.

არსებობს რაკეტის კიდევ ერთი მოდელიცაცია — X-58YAWK, რომელიც სპეციალურად შეიარაღების ვაგანაღვს ნაკვეფრებთან ვაგოსაგუნებლად არის ვაგნეფთხილი. თვითმფრინავის ნაკვეფრში ნაკლები ავგაღის დასაკვეფრებლად რაკეტის ფრთები და სტაბილიზატორები ვეკევაა და მათი ვაგშეება უკვე სტარტის შემდეგ ხდება. მართალია, ეს მოდიფიკაცია სწორულად ვერ არ იწარმოება და არც შეიარაღებაში მიღებული, მაგრამ, ვაგარაუდოდ, ის მჭებულ თაობის რუსული ვაგმანაღვურებულ პაკ ფა-სთვის შეიქმნა.

სხვათა შორის, რაკეტა X-58-ს საბრძოლო ვაგოფრება წევრს ქვედასინადაც არის დაკვეწრებული. 2007 წლის 6 ავგისტოს, 18 საათისა და 33 წუთზე, სტეფენსონდისთან საქართულის სა-პაერო სერეცე რუსეთის შხრიდან შემოფრინდლა საფრინსა აპარატმა დაარღვია. როგორც ვაგარეკა, ეს Cy-24M-ის ტიპის საფრინტო ბომბდაამშენის იყო. ეს ჩრდილელი მქსობლის წევრს საპაერო სერეცეში შემოჭრის მერე შემთხვევა ვაგხლდათ პარეკლი 15 წუთით ადრე იყო, მაგრამ მაშინ თვითმფრინავი მალევე ვაგზრუნდა უკან. მერე შემოფრინისას კი რუსულმა ბომბდაამშენმა პატრია „საწუქრია“ დავგეტრე — X-58Y-ს ტიპის რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა, რომელიც სოფელ ნიფე-ვრდინთან ჩამოფრდა. რაკეტის ჩამოვრდინის წერტილიდან სულ რაღაც 12 კმ-ში 36დმ-ის ტიპის ქართული რადიოლოკაციური სადგური იყო ვაგნაღვებული. ვაგმზარის შემდეგ სხვადასხვა ვერისა ვაგზრდა. ვეგვანზე აქტუალურს რუსეთის მერ წევრი რადიოლოკაციური

ბრიტანული რადიოლოკაციური-სანიმალმდებო რაკეტა ALARM-ი

სადგურის განადგურების მცდელობა წარმოადგენდა, მაგრამ ტექნიკური მიზეზების გამო რაკეტამ სამიზნე დაკარგა და ჩამოვარდა. არსებობდა ვერსიაც, თითქოს რადიოლოკაციური სადგურის გათვლამ მისი გამართვა დროულად მოასწრო და რაკეტამ სამიზნე

დაკარგა, მაგრამ საქმე ის არის, რომ 36მ-ის ტიპის რადიოლოკაციურ სადგურს შემოაბა ავტონომიურ რეჟიმში, ფეხსეგარი გათვლის გარეშე შეუძლია. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, პულსგატორის წყალობით რაკეტას სამიზნის გამართვის შემთხვევაში მისი მიმა-

როლებით 15 წმ-ის განმავლობაში შეკრულია ფრენა. X-58-ის ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 800 მ/წმ-ია, ანუ 15 წამის განმავლობაში ის 12000 მ-ს გაითრენდა. სწორედ ეს მანძილი იყო რაკეტის ჩამოვარდნის წერტილიდან ქართულ რადიოლოკაციურ სადგურამდე. მაგრამ ვინაიდან რაკეტა X-58 მოდიფიკაციისა იყო, მისი სიჩქარე 450-600 მ/წმ-ია და შესაბამისად, მაქსიმალური სიჩქარის შემთხვევაში ის 15 წმ-ში 9000 მ-ს გაითრენდა.

შომხდარიდან ცოტა ხანში რამდენიმე საინტერესო ნიუანსი გახდა ცნობილი: საქართველოს სააერო სერვისში მსოფრედ შემოფრენისას ოსმა სეპარატისტებმა დაახლოებით 2კმ სიმაღლეზე მურწ აპარატს გადასატანი საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსიდან რაკეტა ესროლეს. რაკეტა თვითმფრინავს არ მოხვედრია, მაგრამ მის ახლოს აფეთქდა. შესაძლოა, რაკეტამ შინე დააზიანა თვითმფრინავი და ეკიპაჟმა რაკეტები ავარიულ რეჟიმში ჩამოავდო. პირველი რაკეტა სოფელ წითელბანთან ჩამოვარდა, მორე კი სოფელ დიდაღრომის მიდამოებში. პირველისგან გან-

ეს

**ყველა თაობის
საყვარელი გაზაფხი
1934 წლიდან**

სხვაგვარი, ამ უკანასკნელის საბრძოლო კომბინის დეტორაცია მოხდა. იმავე მიდამოებზე ქართული ჰაერსაწინააღმდეგო სამუშაოები იყო განთავსებული და სავსებით შესაძლებელია, რუსული თვითმფრინავი ქართული ჰაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის სამუშაოების სივრცეზე ცდიდა. მაგრამ იმის კითხვა: რატომ არ იმოქმედეს ქართველმა შეზენიტებმა?

არის კიდევ ერთი საინტერესო ფაქტი: წითელკუბანთან ჩამოვარდნილი რაკეტის ფრაგმენტების დათვალიერებისას სპეციალისტებმა მასში ავსტრალიული წარმოების ფირმა "ტრაკოლოუსი" ელექტრონული პლანტები აღმოაჩინეს. საქმე ის არის, რომ საბჭოთა პერიოდში შექმნილი რაკეტა აშშ-ისა და NATO-ის წევრი ქვეყნების შეარაღებმა არასრული რადიოლოკაციური სადგურების გასანადგურებლად იყო განკუთვნილი. საბჭოთა კავშირის დამოხსნის შემდეგ ყოფილ პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში ბოლომდე დარჩა საბჭოური წარმოების რადიოლოკაციური ტექნიკა. საჭიროების შემთხვევაში რა X-58-ის სახელმწიფო კუთვნილების ამოცნობის სისტემა მათ თვითნაირად აღემატება. აღბაზნა სწორედ ამიტომაც 90-იანი წლების დასაწყისში რუსეთმა რაკეტა X-58Y-ებს მოღრნობაცა ნაურტარა და მასში ავსტრალიული ელექტროპლანტების დაყენებით ნაკლის გამოსწორება სცადა.

რუსეთმა რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტები 2008 წლის აგვისტოს ომშიც გამოიყენა. სწორედ ასეთი ტიპის რაკეტებში განადგურდა თბილისის ზღვის მახლობლად სამოქალაქო რადარა, რომელიც საერთაშორისო ავირობორტს ემსახურებოდა. კიდევ ერთი, 36D6-ის ტიპის რადიოლოკაციური სადგური რუსულმა ავიაციამ გორის მახლობლად, სოფელ შვეტიცხთან გაანადგურა. მწელი სათქმელია, რა ტიპის რაკეტებით განადგურეს ეს რადიოლოკაციური სადგურები, არ არის გამოჩენილი, ეს X-58Y ვიფიქციო.

1977 წელს დიდმა ბრიტანეთმა დაიწყო მუშაობა რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტაზე, რომელსაც ALARM-ი (Air Launched Anti-Radiation Missile) — საჰაერო სტარტის რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტა) ჰქოდა. ახალი რაკეტის სიგრძე 4,3 მ-ს, კორპუსის დიამეტრი კი 0,22 მ-ს შეადგენს. რაკეტა 268 კგ-ს იწონის და მას ლაზერული ამყვინის მქონე მსხვერვად-ფუფესური საბრძოლო კომბინი აქვს. ძალური დანადგარის სახით ALARM-ს

შეარსაწყევლიანი რაკეტული ძრავა აქვს. მისი ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 2400 კმ/ს-ს, რაკეტის გამოყენების დისტანცია კი 93 კმ-ს აღწევს.

არსებობს რაკეტის გამოყენების რამდენიმე რეჟიმი: 1. დირექტორულ რეჟიმში გამოების შემდეგ რაკეტა უშუალოდ მიწისაღმდეგის რადიოლოკაციურა სადგურის გამოსხვებზე მიფრინავს; 2. ბარაკეტების რეჟიმის გამოყენებისას კი რაკეტა 12000-დან 21000 მ სიმაღლემდე აღის. ამ დროს ითიშება რაკეტის ძრავა და იხსნება სპეციალური პარაშუტი. ქვეითი ჩამოსვლისას რაკეტა გამოსხვებთან მიწისაღმდეგის რადიოლოკაციურ სადგურს ეძებს. მისი აღმოჩენის შემდეგ ახდენს სამიზნის იდენტიფიკაციას, სპეციალური პაროსისტემის საშუალებით პარაშუტი სცილდება რაკეტისა და ის სამიზნეზე მიკრებს.

რაკეტის პირველი საცდელი გამოცემა 1988 წელს შედგა. ოპერაცია „უდგინოს ქარიშხლის“ დაწყების მომენტისთვის რაკეტა ALARM-ი გამოცდას გადიოდა, მაგრამ ბრიტანული სამხედრო-საჰაერო ძალების სარდლობამ მისი რეალურ საბრძოლო პირობებში გამოცდა მოისურვა და ერთეული სამიზნეების გასანადგურებლად 121 რაკეტა გამოიყენა. რაკეტა 1999 წელს თუვოსლეიამში მიმდინარე საბრძოლო მოქმედებებშიც გამოიყენებოდა. დღეს ის დიდი ბრიტანეთისა და საუბის არაბეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების შეარაღებშია და თორნადო GR4-ისა და თორნადო F3-ის ტიპის თვითმფრინავებშიანაც უშვებენ.

90-იანი წლების დამლევს ამერიკული რაკეტა AGM-88 HARM-ის შესაცვლელად გერმანიამ რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტაზე დაიწყო მუშაობა. ახალ რაკეტას ARMIGER-ი (Antiradiation Missile with Intelligent Guidance & Extended Range) — გაზრდილი მოქმედების დისტანციის მქონე რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტების სფეროში უახლესი კმეილებაა

ტრეციისა და დამსხვების ტრეციის მქონე ალური სისტემის მქონე რაკეტის ურსაწინააღმდეგო რაკეტა) ჰქოდა და მისი შექმნა ფირმა BGT-მ დაიწყო.

რაკეტის სიგრძე 4 მ-ს, კორპუსის დიამეტრი კი 0,2 მ-ს შეადგენს. რაკეტა 220 კგ-ს იწონის, საიდანაც 20 კგ სანადგრო კომბინე შედის. ძალური დანადგარის სახით რაკეტაზე სწორტყე-ლური პირტაქტული ძრავა გამოიყენება, რომლის ოთხი პერომილები კორპუსის გარშემო სიმტრედილია. რაკეტის შუა ნაწილში არის განლაგებული. რაკეტის ფრენის სიჩქარე 3 მ-ს უტოლდება, მისი გამოყენების დისტანცია კი 200 კმ-ია.

სამიზნის კოორდინატები და მისი საიდენტიფიკაციო პარამეტრები რაკეტაში უშუალოდ გაიშვების წინ იტვირთება. სამიზნის ზონაში გასასვლელად, სტარტის შემდეგ, პასიური რადიოლოკაციური თვითდამსხვების ქომბინი გამოიყენება, რის შემდეგაც სათბური თვითდამსხვების თავი ირთივება. იმ შემთხვევაში, თუ უკვე რაკეტის ფრენის მომენტში მიწისაღმდეგ რადიოლოკაციურ სადგურს გამოითმეს, რაკეტა GPS-ის სისტემის წვლილით იმსხვებებს სამიზნის კოორდინატებს და ავრთმებს მისკენ ფრენას.

რაკეტის ცხვირა ნაწილს არასიმეტრიული ფორმა აქვს. სათბური თვითდამსხვების თავის დამტყობნა ფრენის მიმართულების მიხედვით, კუბიხა-თა დაყენებული, რაც ფრენისას წარმოქმნილ კინეტიკური გაზურების შემცილებას ახდენს.

თვითდამსხვების საფრანგეთთან ერთად იქმნებოდა, მაგრამ 1997 წელს ის გამოედა პრაუქტობის და გერმანიამ ARMIGER-ზე მუშაობა მარტომ გაავრძელა. 2008 წლის ბოლოს გერმანიამ რაკეტა შეარაღებში მიიღო.

თემატიკის კვლევების მიხედვით

გერმანიული ARMIGER-ი რადიოლოკაციურსაწინააღმდეგო რაკეტების სფეროში უახლესი კმეილებაა

განკეიბი კორეიდან ცხინვალის ოკუპაციაში

ინტერ-პაკისტანის ოკუპაცია

გაგრძელება. დასწავის იხ. „არსენალი“ №24-26, 2009 — №1, 2010

1947 წლის 3 ივნისს ბრიტანეთის მთავრობამ ბრიტანეთის ინდოეთის ინდოეთსა და პაკისტანს შორის გაყოფის გადაწყვეტილება გამოაცხადა. ორმა ქვეყანამ ტერიტორიასთან ერთად ბრიტანეთის ინდოეთის არმიის სამხედრო ტექნიკა, საკავალერიო, საარტილერიო და ქვეითი პოლკები გაიწიწა.

მაღე ახალშექმნილი სახელმწიფოები ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ ვადუსა და ქაშმირის გამო და 1947-48 წლებში პირველი შეიარაღებული კონფლიქტი გაჩაღდა.

1948 წლის 31 დეკემბერს ცივილის შეწყვეტა მოხერხდა, მაგრამ ვადუ-ქაშმირის პრობლემის მოგვეკარებოთ კონფლიქტის განახლების მძალე აღბათობას კლვიდინებურად თარსუნებდა.

50-იან წლებში პაკისტანის არმიამ რეორგანიზაცია დაიწყო და საკავალერიო ნაწილებში ცხენების ადგილი ამერიკული წარმოების ჯეეჰანტექნიკამ დაიკაო.

ჯეეჰანსაკავალერიო პოლკების შესაბარალებლად არმიამ საშუალო ტანკები:

ამერიკული მსუბუქი ტანკი M5 „სტიუარტი“

M47 Patton I (230 ერთეული), M48 Patton II (202 ერთეული), M4 Sherman-ი (M4A1 და M4A3 მოდიფიკაციის 305 ერთეული) და მსუბუქი ტანკები — M24 Chaffee (150 ერთეული) და M36B1 Jackson-ი მიიღო.

ძირითადი საბრძოლო ტანკებიდან 90 მმ-იანი ქვემებით შეიარაღებული „პატონი“ მაშინ ერთეული საუკეთესო ტანკად ითვლებოდა. მეორე მსოფლიო ომისდროინდელი „შერმანების“ ერთი ნაწილი ძველი 75 მმ-იანი, ხოლო მეორე კი შედარებით უკეთესი 76 მმ-იანი M1-ი ქვემებით იყო აღჭურვილი.

სატანკო კორპუსის განკარგულებაში

15 ჯეეჰანსაკავალერიო პოლკი შეიქმნა. თითოეულს სამსკადრონიანი შეზადებულია ჰეინდა და საშუალოდ 45 ტანკს ითვლიდა.

მთავრად მარტებულ ძალად 1-ელი და მე-6 სატანკო დივიზიები ითვლებოდა, მაგრამ 1965 წლის კონფლიქტის წინ მე-6 დივიზია ჯერ ისევ ფორმირების პროცესში იმყოფებოდა.

ჯეეჰანსატანკო პოლკების პირადი შეზადებულია კარგად იყო მოზადებული, ბევრ ოფიცერს სამხედრო განათლება ამერიკის შეერთებულ შტატებში ჰქონდა მდებრული.

ოდნე უკეთეს მდგომარეობაში ინდოეთის არმია აღმოჩნდა, რომლის მცირერიცხუნუნმა სატანკო ქვედანაყოფებმა მეორე მსოფლიო ომის დროს ბირმამ პატარა საბრძოლო გამოცდილება შეიძინეს.

1965 წლისათვის არმიას 17 ჯეეჰანსატანკო პოლკი ჰქედა, რომლის მთავრეველია ნაწილი მეორე მსოფლიო

1965 წლის ომი — პაკისტანელია შეტევა „პატონის“ მხარდაცხერით

ომსდროინდელი სხვადასხვა მოდელის „შერმანებით“ იყო აღჭურვილი. 322 „შერმანიდან“ მოდერნიზაცია მხოლოდ რამდენიმე ათეულს შეეხო და ფრანგულ 75 მმ-იან CN 75-50 ტიპის ქვერტყბზე გადაიარაღდა.

ინდუსთა მთავარი დასაყრდენი ბრიტანული 188 Centurion-ი და მთი შარის რამდენიმე ათეული Mk VII მოდელი იყო. კორპუსის გადოსრულებული ჯეშითია და 105 მმ-იანი L7 ქვერტყბით „ცენტურაონები“ პაკისტანელთა „პატონებზე“ ერთი ათეული მაღლა იდგა.

სატანკო პარკის შედარებით მცირე ნაწილს მშებუბო I64 ფრანგული AMX-13 და მოძველებული M5 Stuart-ები შეადგენდა.

ჯეშმანსატანკო ჯარები I-ელ ჯეშმანსატანკო დივიზია „Black Elephant“-ს (7 სატანკო პოლკი), მე-2 ცალკეულ ჯეშმანსატანკო ბრიგადას (3 სატანკო პოლკი), მე-3 ჯეშმანსაკელებლით ბრიგადასა და კიდევ რამდენიმე ცალკეულ პოლკს აერთიანებდა.

ინდოეთ-პაკისტანის შიგრე, 1965 წლის კონფლიქტს წინ შეჭრის ხაზზე შექმნილი დაბრუნება და პერაღლედა სროლა უწყებდა. ვითარება იანრიდან უფრო დაძაბდა, ინდოელების სასაზღვრო პატრულმა საზღვრის ერთ-ერთ მონაკვეთზე სასაზღვრო ნიშნების ინდოეთის ტერიტორიის სიღრმეში 1,5 მილზე გადატანა დააფიქსირა.

შეგუბო ქმედებები საზღვრის სხვა მონაკვეთებზე გამოიწვინდა. ინდოეთულად, პაკისტანელები დაკვირვული ტერიტორიების გამაგრებასა და საცენტრალე სამუალებებით დაცვის ცდილობდნენ.

აპრილ-მაისში სასაზღვრო კონფლიქტის დროს რან-ქუჩის უკუიარაღ აფეთქებებში პაკისტანელები „პატრონების“ წერილი ქვედანაოფრების გამოყენებასაც შეეცადნენ.

შოლაპარაკებით ინციდენტების დროებით შეჩერება მოხერხდა და ვითარება განმეოხტა, მაგრამ ისიც კარგად ჩანდა, რომ კონფლიქტის განახლებისათვის ირევე მზარე მახუბს ეყებდა.

ავიისტროში ინდოეთის კონტროლირებად ქაშირში შეამოხეთა მასობრივად გადმოსვლა დაიწყო. ინდუსთა მონაკვეთებით სამოქალაქო ტანსაცმელში გადაქმული დაახლოებით 26-33 ათასი პაკისტანელი ჯარისკაცი ქაშირის სხვადასხვა რაიონში შეიარაღებული აჯანყებისთვის შემოგზავნა.

სამასუხოდ ინდოელთა ქვედანაოფრებმა 24 ავიისტროს საზღვარი გადაკვეთეს და შეამოხეთა შემოსაღწევი გზის გაკონტროლების მიზნით ტიტკავლის

1965 წლის ომი და განადგურებული „პატონი“

რაიონში ორი სტრატეგიული სიმაღლე დაიკავეს.

I-ელ სექტემბერს პაკისტანელთა არტილერიამ ცეცხლი სამხრეთ ქაშირის ხუბის დასახლებულ პუნქტებს გაუხსნა, რასაც ჩამ-აქურის სექტორში ქვეითი ბრიგადისა და ორი სატანკო პოლკის შერტყე მოჰყვა. ინდუსთა ქვეითებმა უკან დაიხიეს. პაკისტანელებმა 190 კეზალი ტერიტორია დაიკავეს და საზღვრიდან 18 კილომეტრში მდებარე ქალაქ აქურის მუხაზლოდნენ, მაგრამ არახლსაყრელი ლანდშაფტისა და მომარაგებაში შექმნილი სირიულეების გამო წინსვლა შეაჩერეს.

პირველი დარტყმა პაკისტანელთა ჯეშმანსატანკო კოლონების ინდუსების გამანადგურებელ-ბომბდამქრებმა მოაყენეს და H „პატრიონი“ დაწვეს.

6 სექტემბერს ინდოეთის არმიის XI კორპუსის სამი ქვეითი დივიზია ტანკებისა და არტილერიის მზარდაჭრით სიმაძაძრეობებით კონტრშეტყევა გადაე-

და. ლაოსისაყრე I ქვეითი დივიზია და მე-2 ჯეშმანსატანკო ბრიგადა დაიძრა, მაგრამ საირიფიციო არხებითა და პატარა მდინარეებით დახურული ქაობიანი დაბლობი ჯეშმანტყევის გამოყენებას ხელს უშლიდა.

კიდევ ერთი და თანაც გადაულახავი ბარიერი მთიკავის არხი გამოიღდა. საზღვრის გასწვრე აგებული არხის სიგანე 42,5 მეტრს, სიღრმე კი 4,5 მეტრს აღწევდა. დაბტორიული ნაპირები პაკისტანელებმა წინასწარ საცეცხლე წერტილებითა და საარტილერიო პოზიციებით გააძლიერეს, ხოლო ხიდებს ააფეთქეს. არხის ფორსირების რამდენიმე მარტხანიც მცდელობის შესდეც ინდუსებმა შეტყეა ლაოსისაყრე შეაჩერეს.

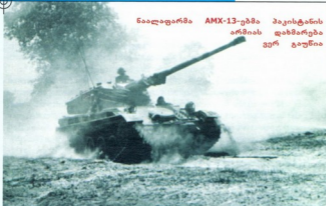
დაწილის შესამცირებლად პაკისტანის არმამ 7 სექტემბერს ფორსიტის სამხრეთ ფლანგს კასურის სექტორში (ლაპარიდან სამხრეთ-დასავლეთით 55 კილომეტრში) კონტრდარტყმა მიაყენა და წინსვლაც შეძლო, მაგრამ ინდუსთა

სოფელ ასად-ურტორის მახლობლად დაბტორილი მინდერები და პაკისტანელთა ტანკები

ნაილაფარმა AMX-13-ებმა პაკისტანის არმიის დახმარება ვერ გაუწია

სარტყილოთი ცეცხლმა შეტევა შეაჩერა. 8-ში დამთი პაკისტანელთა 1-ლი ჯეჯემსნასტანო დივიზიის მე-4 და მე-5 სატანკო ბრიგადებმა (დაახლოებით 300-მდე ტანკი) ინდოელთა პოზიციებს შეურტა. დამის ხელის ხელსაწყოებმა „პატონებს“ მოქმედება გაუაფელა, მაგრამ წარმატება უმნიშვნელო იყო.

მომდევნო დღეებში 1-ლი ჯეჯემსნასტანო დივიზია შეტყვის განვითარებას ისევ შეეცადა. მრავალრიცხოვანი „პატონების“, „ქაყებისა“ და „შერმანების“ ჯეჯემსნასტანოებმა ქვეითები უკან ჩამოიბრუნეს და მუდმივ დარტყმებით მიწინააღმდეგეს უკან დაახევინეს.

გადამწყვეტი ბრძოლა ქალაქ ქემკარანთან შედგა, რომლის ჩრდილოეთი მხარე უამრავი ჯებირითა და სარწყვი არხით არის დასაცემი.

ინდოელთა „ცენტურიონები“ გზების საცქერო ადგილებსა და მისადგომებით მისწამი ჩაძლებს, ხოლო პაკისტანელთა სატანკო შეტყვის შესაძლო მიმართულებებზე სოფელ ასალ-უტარის მახლობლად მდებარე მაქრის ლერწმის მინდვრებში არხებიდან გადმოსული წყლით დატბორეს.

სოფლის გარშემო ნაღისმაგვარ პოზიციებზე მე-4 ქვეითი დივიზიის ქვედანაყოფები გამაგრდნენ. ტანკების საბრძოლველად ქვეითთა განკარგულებაში დიდი რაოდენობით „პანტერები“ და 106 მმ-იანი უკუაგორბო ქვეშეებით აღჭურვილი „ვაიები“ იყო.

10 სექტემბერს პაკისტანელი ტანკები შეტყვებ გადვიდნენ, მაგრამ ლერწმის ტანკისტებს ხელდათ ხელს უშლიდა და დატბორილი მინდვრები ჯეჯემსტანის მოძრაობას აფერხებდა.

ბევრად უკეთეს მდგომარეობაში იყვნენ ინდუსი ტანკისტები, ლერწმის შრიალი მიწინააღმდეგვის გადა-

ადგილების ორიენტირის იმყოფა და „ცენტურიონების“ შემხინჯება ბრძანების შესაბამისად „პატონებს“ ახლო მანძილებიდან, ყველაზე მაღალი — მეტევიამფრტყვის წერტილიდან ოდნე დაბლა ესროდნენ.

შეტყვის პარალელურ წუთებში „ცენტურიონების“ ცეცხლისაგან პაკისტანელებმა დიდი დანაკარგი განიცადეს, ხოლო მშრალ ადგილებზე გამოხულ „პატონებს“ ინდუსთა „შერმანები“ და ტანკისაწინააღმდეგო საშუალებები ანადგურებდა.

ისტორიაში „პატონების“ სასაფლაოს“ სახელით შესულ ასალ-უტარის ბრძოლაში პაკისტანელებმა 97, ხოლო ინდოელებმა კი 32 ტანკი დაკარგეს.

პაკისტანელი მარცხი შეტყვისათვის ცუდად შერჩეულმა ადგილმა და ქვეითების გარეშე მოქმედებამაც განაპირობა. ფორტზე ერთგვარი პატრული მდგომარეობა შეიქმნა და ინდოეთის არმიამ

შეტყვის მიმართულება ფრანკების წილი მონაკვირზე საზღვრისკენ დასაკვილომეტრში მდებარე პენჯაბის ვინციის ქალაქ სილატის რაიონში დაიტანა.

8 სექტემბერს ჯამუს რაიონიკელი ჯეჯემსნასტანო დივიზია („ცენტურიონები“ დაკომპლექტებული კი), მე-14 ქვეითი და მე-6 საბო დივიზის მხარდაჭერით ვაზირაბადის გარსაკენი გზის დასაკვირვებლად შეტყვა გადვიდა. ინდუსთა ქვეითებმა პატრულითა მე-7 ქვეითი დივიზიის პოზიციები ოდნე გაარღვიეს, საზღვრის რაიონები დაიკავეს და ტანკებმა წინა შეტყეს.

პაკისტანელითა სარდლობამ პატრულითა მე-6 ჯეჯემსნასტანო დივიზიის და ერთი ცალკეული სატანკო ბრიგადის შეტყვანა. 135 ტანკის დიდ ნაწილს, მანები“ და „ჯეჯემსნები“ შეადგებოდა ორ ათეულამდე „პატონი“ ჯეჯემსნასტანოლო პოლკს შერეული.

10 სექტემბერს ინდოელმა ტანკებმა სოფელ გაჯორის ადგმა სემაგრამ 25-ე პოლკის თვითდაღმებამ შეუღება არ მისცა და 15 ტანკი დაკარგეს. ბრძოლებში კარგად მოქმედებდა პაკისტანის ჯიჯიკა და ინდუს ქვეითი დანაკარგიც მათგან.

მაღლა გადაჯეჯეუებით ინდოეთის არმიის 1-ელმა ჯეჯემსნასტანო ბრიგადამ 12 სექტემბერს სოფელ ფილარის ტია, მაგრამ უშედეგოდ. შეტყვი მოგვრებაში წყველი პაკისტანელი 11 ჯიჯიკადროლის F-86 Sabre-ებმა ტანკს და მიწინააღმდეგვის 18 ტანკი ქვეითი და 26 სატანოთი აფრთხილ ქვეითებთან ერთად გაანადგურეს.

თმის ბალანსირების კლინიკა

თალიზი

ტექნიკური მოსაზრებით პაქისტანს უკან დახევა ამჟამინეს და დელ ჩაინდასთან გამაგრდნენ, სადაც ასრულ მომხადგებული პოზიციები ცხრეო მუ-8 ქვეითი და 1-ელი ჯგუზსატრეო დღეობების ქვედნაყოფებ-დაკვეს. მათ შორის იყო ტანკსაქი-მდღეო მართივი რაკეტა Cobra-თი ზრეოლი დანაყოფი.

მთელიათვის ბრძოლები რამდენიმე კვირახლდა, მაგრამ ინდოეთის არმი-ის პოზიციების გარღვევა ვერ შეძლო და დასეო ტექნიკასთან ერთად 25 „ცენ-სინიცი“ დაკარგა.

21 სექტემბერს მხარეთა შორის ცეცხ-ის შეწყვეტზე შეთანხმების მიღწევა ვერცხდა და ფრანგებზე საბრძოლო მო-წყობები შეწყდა.

22-დღიან ომში პაქ-ის არმიამ 462 ტანკი დაკარგა, რომ-ის შტე წელი „პატონებზე“ მოდიოდა. ამგვო ამერიკული ტანკების რეკრე-ო მოცილობაში ძალეო შეეძალა.

პაქისტანს სატრეო კვიპაქეშმა უკრეო-მომხადგება გამოსაძღვინეს, მაგრამ ის პრედე დღეებში პაქისტანის პრე-ის მიღერ ზეკეულეს განადიდ-როლის შტეციებისათვ „პატონები“ მღე ძალით ვეშმითა და გამეჯე-ის ინდოეთისაა ნუგისმიძიერ ტანკ-ის მტეობდა. პრაპაგანდის მსხერბლნი მუნ თიად პაქისტანელები, რომ-ისე თიანით ტანკების უმღეელო-რეშრეების, ფრონტალერ შეტეეებზე გა-ბუნენ და დიდი დანაკარგეც განი-შეს.

სატრეო დეულები შეტწილად 900-ის მტეებზე მიმდინარეობდა. „ცენტრუ-რები“ კარედ გვერთინილი კვიპა-ის 105 მმ-იანი ქვეტეების 20 წინაში 3-თილას ასწერებდნენ, რაც მორინალდ-ის ტანკის მწეობრიდან გამოსაყენიად არის იყო.

„ცენტრურიების“ ცეცხლის მართვის ტეოი სისტემა ბერად შედგეიანი დეა, ვიდრე „პატონების“ სტეფოს-კ-რი მანბალშეობები და ბალისტიკური მოწყობეები, რომლის ათეისება პა-სტრეო ტანკისტებს უკრდათ.

„ცენტრურიების“ ჯგეშითაც უკეო-ლი იყო „პატონების“ 90 მმ-იანი კუ-პიური ტერეი ან ტანკსაქინადაღ-მართივი რაკეტა „კობრა“ ვეჯე-ერ ახერხება დაძეოერ კერანის გა-სეცხ.

„პატონების“ სისხდლოად ცნობილი ბრძოლის შედეგები

პაქისტანში (ახლანდელი ბანგლადეში) შექმნილი მდგომარეობა გახდა, სადაც ინდოეთის მხარდაჭერით მოქმედი ადგილობრივი პარტიზანები პაქისტანის ხელისუფლებას ებრძოდნენ.

პარტიზანების ბრძოლებში პაქისტანელი ქვედნაყოფები არეოე ომეათად მეზობელი ინდოეთის ტერატორია-ზე გადადიდნენ და ქვეტებს შორის ისე-დაც დაძაბული ურთიერთობა ეიდვე უკრო რეიდლებიდა.

შევიდობიანი პერიდი ორივე ქვეტან-ამ სატრეო პარკის გაახლებისათვის გამ-ოიყენა.

ინდოეთმა ბრიტანული Vickers Mk.1-ის წარმოების ლიცენზია იყიდა და ქალაქ აუდის მსმიე სატერიო ვერტიკალიზე-ის ქარხანა ტანკის Vijayanta-ების გა-მომეებას შეუდგა.

სამხედრო-ტექნიკერ სფეროში ტრადიციულმა პარტიორმა საბჭოთა კეშმარმა ინდოეთს T-54/T-55-ებისა და

PT-76-ების რამდენიმე პარტია მიაციდა. ომის წინ ინდოეთის არმია დაახლოე-ბით 1650 ტანკი ჰეუდა, სადინაც 450 T-54/T-55, 300 Vijayanta, 250 „შერმანი“, 200 „ცენტურიანი“, 150 PT-76, 100 AMX-13 და რამდენიმე ასეული თედე ტანკი იყო.

პაქისტანს ტანკებით დიდი დანხარე-ბა გაუწია ჩინეთმაც და 350 T-59 მიპეი-და, კიდვე 150 T-54/T-55-ის შეტქნა საბ-ჭოთა კეშმარში მოხერხდა, მაგრამ სატრ-ეო ჯარების 1050 ტანკის დედ ნაწილს მო-ცილებული „პატონები“, „შერმანები“ და „საეები“ შედგებდა.

1971 წლის შემდგომამზე აღმოსე-ლეთ პაქისტანში ვითარების გაშწეუების გამო ინდოეთი კონკრეტულ ქმედებებზე გადაიქდა და 20 რეზერვის ბერეაბლებ-ს მიღეს მე-14 ბატალიონმა 45-ე ჯგეშინ-საკეპელო სოლკის 14 PT-76-ის თინლებით საზღვარი გადაკვეთა და ინ-დოეთიდან ჯესორეს პროეინციის ცნ მა-

მსუბუქი ტანკი M36 „ვეტონი“ — II მოფლიო ომის კიდვე ერთი მონანილე

პაკისტანელი
ნაღებარი AMX-13

მოელ გზაზე, სოფელ გარბაპურთან გა-
აგრადა.

პაკისტანელი 107-ე ქვეითი ბრიგადისა
და „ჩაივის“ ესკადრონი მდგომარეობის
გამოსწორებას შეეცადნენ, მაგრამ 21-22
ნოემბერს დამთი ცუდი ხელგადაცემის
პირობებში კალონა ჩასაფრებამა მოკლე
და H ტანკი დაკარგა. ინდუსთა დანაკარგ-
მა ქვეს PT-76 შეადგინა.

ჭრევალები მონააღმდეგვის ჭარბი
ძაღვების შემოტყევის რამდენიმე დღე
შეგრავდ იგრებდნენ და განადგურებული
ტანკების რაოდენობა 30-მდე გაზარდეს.
ომის დაწყებამდე ინდოეთის არმიამ
აღმოსავლეთ პაკისტანში, პილის სექ-
ტორში, 24 ნოემბერს იპყრაცია ჩაატარა
და თხილდან ბრძოლაში სტრატეგიული
მნიშვნელობის ხაზღვლები დაიკავა.

3 დეკემბერს დღის შორე ნახევარში
პაკისტანის ჯეაიციამ მოვლენილად
იერაში მიატანა ინდოელი 9 სამხედრო-
სასაქრო ბანაზე, მაგრამ შედეგი უმნი-
შესლო გამოდგა.

4 დეკემბერს ინდოეთში საგინგებო
მდგომარეობა გამოცხადდა და შობილი-
ხაჯია დაიწყო.

ამჯერად საბრძოლო მოქმედებათა
სიძიბემ აღმოსავლეთ პაკისტანის ტერ-
იტორიაზე გადინიკვლა, სადაც პაკის-
ტანელია 5 ქვეითი დივიზიისაგან შექმნი-
ლი დაჯგუფება თვითნებ უაფლო მდგო-
მარეობაში აღმოჩნდა.

პაკისტანელები სასაქრო ძაღვების
გარეშე იფინდ დარჩნული. მოკვარებუ-
ლი იყო დახმარებისა და უზრუნველყოფის
საკითხებიც, ხოლო პირადი შემადგენლო-
ბის მორალურ სულსიკეთებაზე
სასაზღვრო ინციდენტებში განცილილი
მარცხი დამირუნველად მოქმედებდა.

პაკისტანმა მარცხი დასაქვითის
ფორტსეც განიცადა. 4 დეკემბერს ინ-
დოელია ქვეითი დივიზია ტანკებთან ერთად
დასავლეთ პაკისტანში შაქარგაისის
შფრალის დასაკვლად შეიჭრა. შფრ-
ილი ჯამუხა და ქენჯაბის დამაკე-
შირებელ გზას აკონტროლებდა.

ძღვარი წინააღმდეგობის მოუხედავად,

ინდუსებმა მდინარე ბახანიათის ფორ-
სირება შეუღეს და მდინარის შორე ნა-
პირზე დაიკვეს პლაცდამში, რომელიც
დანაღმული აღმოჩნდა. გენერალის დროს
პაკისტანელებმა კონტრშეტევა წამოიწყეს,
ინდუს ქვეითებს კი სამი ტანკი მოუხელა.

16 დეკემბერს მე-17 ჯეგმანსაკავალ-
ური პილის უბეროში დეიტანტანტა
არუჩ შეთარბალმა პაკისტანელია რამ-
დენიმე იერაში მოიგერა და შემდეგ თე-
კად შეუტეა — რამდენიმე მოხიციად
დაიკავა და პირადად 4 ტანკი გაინადგურ-
რა, მაგრამ უთანასწორო ბრძოლაში მამა-
ცი იოიციერი დაიღუპა.

მხმე ბრძოლები მიმდინარეობდა 5-6
დეკემბერს თარის უდაბნოში ლორგველ-
თან, სადაც ჭრევაბის პილქის 23-ე
ბატალიონის მხარდებულოს ასეულმა
ჯეაიციის მხარდაჭერით პაკისტანელია
51-ე ქვეითი ბრიგადის არაჯითი შფრეცა
მოიგერა. ბრძოლებში პაკისტანის
არმიას კიდევ 34 ტანკი და 50 დაჯეგუნუ-
ლი მანქანა დააკლდა.

აღმოსავლეთ პაკისტანში ინდოეთის
არმაა T-55-ებითა და PT-76-ებით დაჯო-
მალექტებულო თითო-თითო პილქითა და
სამი ცალკეული ჯეგუნესკადრნის (PT-
76, AMX-13, ჯეგმანეკტობობილი Ferret

ინდოეთ-პაკისტანის | ომში
„ცენტურიონებმა“ „პატონებმა“
დაჯაბნეს

მკ.1) გამოყენებით მოუხედავად
ინდუსთა მე-20 სამხრ დივიზიამ მ-
ლის სექტორიდან ქალაქ მოგრამს ტანკე-
ბით შეუტეა, რითაც პაკისტანელია ჩრდი-
ლო დაჯგუფება ბლოკირებაში აღმოჩნ-
დებოდა.

ბოგრამს პაკისტანელია 205-ე ქვე-
ითი ბრიგადის დაახლოებით 3500 მებრძო-
ლი იცედა, რომელიც მონააღმდეგე
ტექნიკასთან ერთად რაცხობრთვად 5,5-
ჯერ აღესატყვიადა.

თითქმის უამელო მდგომარეობაში
შეოფმა ბრიგადამ ბრიგადის გერკრლის
ტეკადელ პეუტის მალიქის შეოჯრობით
ინდუსებს შეეგერა წინააღმდეგობა
გაუქნა და ბრძოლაში II დეკემბრამდე
გასტანა.

ინდუსთა კალონებში წინააღმდეგობის
კრებს გერკრს უქვედნენ და აღმოსავლეთ
პაკისტანის დედაქალაქ დაქისატენ მიმ-
ვედნენ. წელის დაბრკოლებებსა და
დედაქალაქულ ადეღვების მქერაჯი PT-76-
ისა ადეღვად სსლვედნენ, მაგრამ თხილი
ჯეგუნის გამო ბრძოლებში 30 მითეანი გა-
ნადგურდა. კიდევ 4 T-55 ნაღებებზე
აფეციების გამო შფობრიდან გამოიღადა.

16 დეკემბერს პაკისტანელია და-
ჯეგუნების სარდალმა, გენერალ-ლეი-
ტენანტის ამირ აბდულ-ხან-ნინამ დაკა-
ში კაბატულაციამზე ხელი მოაქერა და
ამით შესაქე ომი დასრულდა.

ომში ინდოელებმა პაკისტანელია 116
ტანკი გაინადგურეს და კიდევ 110 ალაფად
დაიტოვეს. ინდოეთის არმიის დანაკარგ-
მა 81 ტანკი შეადგინა, საიდანაც 20 პაკ-
სტანელების ალაფად დარჩია.

თეშერ ჩარანიძე

(გაგრძელება მომდენლო ნომერში)

ბრიტანეთის SAS-ის 22-ე პოლკი შექმნილი „C“ ესკადრონი, რომელიც ბრიტანელებისგან შედგებოდა, როდენიამ იყო დისლოცირებული. ამ ქვედანაყოფის ჯარისკაცებს დაიწყო წყლილი შუატანეს იმ მოჯინეებსა და ტერორისტებთან ბრძოლაში, რომლებიც როდენიამ მოსახლერეკრუციებიდან გადადიოდნენ.

1976 წლის ბოლოს როდენიული SAS-ის „A“ ოცეულის მეთაურმა რობერტ მაკენზიმ სარდლობას წინადადებით მიმარ-

SAS-ის რეიდები კაბორა-ბასის ნაპირებზე

უღანაკარგო დიპარსიული ოპერაციები

თა — მან დიფერსანტების ინფლტრაციისათვის მოზამბიკის საზღვაო გზების კონკრეტულად კი კაბორა-ბასის წყალსატყვის გამოყენება შესთავაზა. მაკენზის იდეა ბრძოლის წველებზე ტაქტიკას წინააღმდეგობდა. როგორც წესი, სპეცრაზმელები დათქმულ ადგილას ფეხით მიდიოდნენ, ან საბოქსილო რაიონში პარაშუტებით ეშვებოდნენ... მაგრამ „სე უილდებლენ როდენის სამხედრო-საზღვაო ფლტის მეთინაებს) ცდა, ტერორისტებისთვის შუქსწველი ვოფიდივენტ, მარცხით მიყრდნობდა — მოკაფეხი პარაშუტისტებსა და თვითმფრინავებს ხმარ შემთხვევაში ამწვენენ და კონტრინტებსაც იღებდნენ. ფეხით მოსაბარულ სპეცრაზმელებს კი გაეუად ბუქსარებში ადკურეილობის ტარება უჭირდათ, ამიტომ მაკენზი ოპტიმალურ ვარიანტს ეძებდა. სპეცრაზმელებს ისე უნდა ემოქმედათ, რომ მოწინააღმდეგეს არ სცოდნოდა, როდის და სად გამოჩნდებოდნენ ისინი, სად შეუტყდნენ და საით გაუჩინარდებოდნენ. საუკეთესო ვარიანტი იყო, SAS-ლებს ჰქონოდათ უსაფრთხო, საიდუმლო ბაზა და ასევე უსაფრთხო, მსუბუქი გადაადგილების საშუალებები. ეს იყო მაკენზის მთავარი ამოცანა და ბოლოს მისი ვერადღება კაბორა-ბასის ტბამ მოიქცია, რომელიც ერთ-ერთი ველამე გრანდიოზულია ადამიანის ხელით შექმნილ წყალსატყვის შორის. მისი სიგრძე 250 სივანე კი 50 კილომეტრს უდრის. ტბა 1970 წელს მოზამბიკის პროინცია ტეტუმში, მდინარე ზამბეზიზე სიდროლექტროსადგურის აშენების შედეგად წარმოიშვა. კაბორა-ბასის სამხრეთით სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი გზაჯვარედინები: დაცე, მადე და ჩინაინდა — სწორედ ამ გზებს იყენებდნენ ტერორისტები როდენიამში

შესაღწევად. ჩრდილოეთით არანაკლებ სასურველი სამხრე — მოზამბიკის ოპოციური პარტია ფრელიმოს (მოზამბიკის გათვისუფლების ფრონტი) ბანები იყო. რა თქმა უნდა, ამ შემთხვევაში, მრავალი პრობლემა იქნებოდა გადასწვეტი, სამაგიეროდ შესაძლებლობებიც უსაზღვრო იყო. სპეცრაზმელებს დღისით ტბის რომელიმე ნაპირზე ან უამრავი კუნძულიდან ერთ-ერთზე შეესლოთ დამალვა. დამამოხით ჩასაფრებების მოწყობა და გზების დანადმეც შეესლოთ, რის შემდეგაც ბაიდარებით დაბრუნდებოდნენ ბაზაში. მტერს აზრადაც არ მოუვიდოდა მათი წყალზე ტებნა, რადგან მაქრინი მათ დესანტირებას იყო მიხეუდი.

მაკენზის რაზმი

მას შემდეგ, რაც მაკენზიმ თავისი იდეა სამთავრო შტაბს ოფიციალურად გააცნო, გადაწყდა, ახალი სადღერსო ვეგუუსათვის სწორედ მას ქვემდებარეულა. სარდლობამ მაკენზის სტრატეგიული ამოცანაც დაუსაზა — ტეტუმ-საგუ-სკუმბურის გზაზე მომოსვლის დემონსტრანზიაცია და ტერორისტებისათვის მასქინაღვური ზიანის მიყენება.

ოცეულ „აღფა“-დან თორმეტი ჯარისკაცი შეირჩა, ისინი ოპერაციებში გამომწრობილი ეეტურანი მყომრები იყვნენ. ჯარისკაცები ამყობდნენ, რომ მტერს აზრადაც არ მოუვიდოდა მათი სწორედ მათ ხელად წილად ახალ ოპერაციებში მოწინაილიობა და ჯერ პრაქ-

პარტიზანი ბუქსითი

ტიკაში გამოუყენებელი მეთოდების გამოცდა.

ახლანა რაზმმა ვარჯიშები სოფლის ახლოს, მაკელეის ტბაზე დაიწყო. სპერანზმლებმა იციოდნენ, რომ თან მხოლოდ აუცილებელი იარაღი და აღჭურვილობა უნდა წავლიო, რადგან ორადგილიან ბაიდარებში ბევრი არაფერი ჩატვირთა. ამასთან, აღჭურვილობა ნესტიანსავე დაცული უნდა ყოფილიყო. წინააღმდეგ შემთხვევაში, უსარგებლო ნაგავი შერჩებოდა ხლით ასე რომ, SAS-ის შტაბმა გადაწყვიტა, აღჭურვილობა, სათადარიგო ნაწილები და სურსათის მარაგი პატრის შექცობით მიწოდებდნენ. სპერანზმლებს სთავის, საცეკოებს ათარღსა და ტყეა-წაისად, SAS-ებმა მას რეაქციის დროს შეუბრუნდნენ. ვარჯიშებისას დიდი ყურადღება ექცეოდა რადიოკავშირს. სპერანზმლებს მუდმივად კავშირი უნდა ჰქონოდათ შტაბთან, ამიტომ დამოუკიდებლად რადიოაპარატების ხისტება, რომელსაც არა მარტო ნივთებს, არამედ წრადიან ფეტვლებსაც თვითნებურად ნიშნული ჰქონდა.

ჯგუფის გაცემა

1977 წლის 17 იანვარს კაპიტანი მაკენზი და მისი ჯგუფი ბაზიდან გვიდნენ და როდუხისიის ჩრდილო-აღმოსავლეთით საზღვრისკენ გაემართნენ. წყალსატყვე მოზღვრის ოსინი მდინარე მუხრანშით აპირებდნენ. როგორც მოგვიანებით გავრცედა, ეს ურთილები მარშრუტი იყო.

ინფორმაციის წარტყობად მისვლას მთელი დღე დასჭირდა. მთელდღეად ამისა, ეს მეთილი შეუდგომრეზებით გადახზის მინე სჯობდა. იყო რისიკი, რომ მათი გადაადგილება ატვირთვითის დამზადრეოთავან ენისეს დაწახა. სატვირთო მანქანების, კოლინა ნელა მიიწვედა წინ, შექინაზე მოივლიდალკები მუდმივად ამოქმედდნენ გზას. ამ დროისათვის როდუხისიის გზატკეცილებზე უკვე ზობო-

ქრობდა ნაღების ომი. როცა მდინარის ნაპირს მიადრეის, სპერანზმლები ბაიდარების მჭობას შეუდგნენ. მაკენზი მდინარის შესართავამდე მსივლას შორეულ დღის დღისთვის აპირებდა. სპერანზმლებს სტანდარტული რადიოსილი კამუფლაიყო კი არა, ხაკისფერი ქურთუკები და შარვლები ეცეო ამ ფორმას, როგორც წესი, მათი მოწინააღმდეგე ატრებდა. შუარაღება მრავალფეროვანი ქისინდა AK-47-ები, FN-FAL-ები, RPG და RPG. გარდა ამისა, თითოეულ სპერანზმელს ჰქონდა პირადი პისტოლეტი.

დაახლოებით 18.00 საათისთვის SAS-ებმა მდინარის დინებას გატყნენ, ნაპირებზე დახტული ნინეები თელმდნენ და დამის სავრილეს ელიდებოდნენ. ბაიდარები წინარად მიუყვებოდნენ დინებას. მოულოდნელად ნინეები გამოეხზნდნენ და თითქმის ერთდროულად ჩაყვდნენ წყალში, მაგრამ სპერანზმელი გასახარად რეტვილებს მათზე იფინო არ მტრეზინათი ოსინი, აღბათი ბაიდარებს დაავრთიხო, რომლებიც უქნაურ ცხილვად აღიქვეს. ნინეების გადაჩრქნული ბაიდარების კოლინა დინებას მოჰყებოდა, როცა მოსახვევში ახალ „სიპარნისის“ ჩაქმდნენ: ამ ადგილის მუსრეგეში ჭოროშიანია, დინება კი ამქარბული. ნაპირები — ტყიანი, ხის ტრებები პირადიამ წყალშია ჩაკიდებული. რამდენიმე ბაიდარი ჭოროში დაეგზა, დამინდა და ჩამრეო დაიწყო. გზის ვაგრძლეობზე ფიქრზე არ შუადებოდა, ამიტომ ჯგუფი ნაპირზე გადვიდა და დაბანაკდა. შორეულ დღეს გამოწინასას, სპერანზმლები დამზანებულ ბაიდარების შექცობასა და აღჭურვილობის გამზობას შეუდგნენ. საბედნიეროდ, ფსიკული არავერი დამზანებულა, ბაიდარებიც ადვილად შეაკეთეს. ახვ რადიოსადგური გამოსვლას შეწყობიდან. მაკენზი უპრობლემოდ დაუკუმრდა სოფლისკენ და ვითარება მთავსენა.

18 იანვრის საღამოსთვის რბილად დასრულდა და სპერანზმლები კვლავ გაუდგნენ გზას, მაგრამ ამჯერადაც გაუთვალისწინებელი წინააღმდეგობა გადავლიათ — პიპიტობა, რომელიც მდინარის ნაპირზე, ვიწრობაში იდგა და ეტვირდოდა, არავის გატრებას არ აპირებდა. ბუქსითის მიკვლეა არ შეიძლებოდა, სოლისის ხმა სპერანზმლებს გასცენდა, უკვე ცხილვს დაარქმევენდნენ, გაესვრნა, რბილად მხოლოდ ერთი გამოსავალი: გადასვლიყვნენ ნაპირზე და მთელი აღჭურვილობა და ტრანსპორტი ზურგილი ვითიან ხტვლით, ხანამ ვარჯი ბუქსითის სასტეიბოლის არ გატვლებოდა. ასეც მოიქცნენ და შემდეგ კვლავ დინებას გატყნენ წყალსატყვისკენ. მდინარის ნაპირები თანდათან იცვლებოდა, ელინანი გახტნდა, შესადრეული იყო მის ლამობინებში ბაიდარები დაკარგულიყო. გადმოდდა შემსველირი ჭარცი და წინილია თითქმის შეუძლებელი მდინარი. გარდა ამისა, წყალში ნახტად შეიძლება უამრავი ხე ტრებუნდა და მათ ტრებუნე დამით ბაიდარების წამებოდა ადვილად აფიული იყო. რაზმი დიდი სიფრთხილით ნელა მიიწვედა წინ. უკანასკნელი კალი მტრეზინის გვივლას დიდი ძალისხმევა დახტვრდა. ბოლის, 19 იანვრის დამის სან საათზე, როგორც იქნა, მიადრეის ხტვლის, რომელსაც ხტვლით მხოლოდ პირობითად ქვებოდა, რადგან ლობინა-პობინათი ადვილად წარმადილდა. მიუხედავად ამისა, ჯგუფი მინეც გამოვიფილი იყო.

ბაზის მოწყობა

უპირველეს ყოვლისა, SAS-ებმა კარბევი გატვლეს, რადგან ახლოსილი მწველი მისგან ბუნებრივ თერმობაერი არ არსებობდა. თქუარი ვარჯი გამოიუსწორებულ ოპტიმისტსაც კი უამტვლას მოსკვრდა — სათავი უნდა გატყვდა, კვლავ ტლავი იყო. ნაპირები წყლიდან ამოშურვად გამზობრი ხტვით იყო მოყვნილი, ვარჯიში სიდაძლის სოქი იდგა.

ბაზის გავლის შემდეგ კაპიტანი მაკენზი შტაბს დაუკუმრდა, უკური ხუსტვდ, კავშირი შუარდნება თვითმფრინვისთან, რომელიც გამსაზღვრელ დროს შედიოდა საპატრი სერევის.

გვირგვინის მიტება

პირველი „ამინათი“ სპერანზმლებს რამდენიმე დღის შემდეგ მიიღეს. „დაკრტისინი“ (Douglas C-47) კავშირზე მაკენზის ტვირთის ნამოვლებამდე ათი წუთით ადრე გვიდა. პილოტს თვითმფრინვის გამოთომული სივრცელით მიჰყვდა, სპე-

ერაზმელებს კი გვიწინა ჰქონდათ მასთან. ისინი მის ორიენტაციას ძრავების ხმის მიხედვით ამუშავებდნენ, პოლტი კი სამხედრო ფარების შუქს ეძებდა, რომელიც თავ სპეცრაზმელებს ტერიტორიის ჩამოგდებად აძლევს ურთიერთს. ბოლოს მაცნებში ვარსკვლავიანი ცის ფონზე თვალში მოქრა თვითმფრინავის სილუეტს, ცნობილი არ არის, რამ შეასრულა გადაწყვეტილებები, პოლტის გამორჩეულობა ისტორიულად, კარგად მოითხოვდა სამხედრო თვითმფრინავს ბედმა გულისძიო, მაგრამ კონტრერა ზუსტად იმ ადგილზე დაეცა, სადაც მდებარეობდა. „დაკოტამ“ კერძო ბაზისი დაიღო, სპეცრაზმელები კი კონტრერას დაეჭვიანებენ.

ამბასიის მეთაურს SAS-ელები ვაიბრა — აქ იყო ფილგამო ნახველი და ჯერ კიდევ თბილი შემწვარი ნიწილი, ახალგაზრდა მებრძოლი პურა, ფორთოხავი და რბილკანიანი მკვლელების საცხები მთელი ძარბის განხვედრამ და კონსერვული სოსის, თხილის, ორეზობილისა და წარისგან შედგებოდა. „ამბასიამ“ სასამაროში მრავალჯეროვნა შეატარა მათ ოპერაციისთვის დროის მონაცემი, მაგრამ ეს სიბრძნე არაა ფიქსირებული მანქანა გაეჭრა — კონტრერას პარტიდან დაეცა მისი ძროხად მისხნი აბაღისა და ტრეპანის მარაგის შუქნა იყო. სამწუხაროდ, მთელი რაოდენობის დროს გამოარადი კონტრერაში არ აღმოჩნდა. ამის გამო ბოი მაცნის გვეგმა კონტრერის შუქნაში მოქრა. „ამბასიამ“ არ აღმოჩნდა სპეცრაზმელები SAS-ელები ვაიბრა. როცა სპეცრაზმელებმა აუცილებელი ნივთები გადაარჩინეს, დამარტეს პრაბუტი, რადიოსადგურის ბატარეები და სურსათის ნაწილი, რაც ჯერ კიდევ არ სჭარბებოდა.

პირველი საბრძოლო გასვლა ბახიდან

ჯგუფის ხმელეთზე გადასვლიდან ერთი კვრა იყო გასული და სპეცრაზმელები პირველი, მნიშვნელოვანი ოპერაციის ჩასატარებლად უზაღბოდნენ. 26 ანვარს ოთხი მებრძოლისგან შედგარა პატრული, რომელსაც სერჯანტი კარლ ლუტცი შეაურობდა, მატრიკე გადვიდა, ოთხი კაცი კაპონის გზატკეცილიაძლე უნდა მიეღწია და მონააღმდგომისთვის „სივარდითა“ მოქრა. მთავრე დღეს, მისი ჩასვლის შემდეგ, ბაზაში მყოფმა სპეცრაზმელებმა დაინახეს, როგორ აიჭრა ცამა მწვერულზე მუხუნა — ეს ლუტცის სავალი იყო. მოგვიანებით ვარცა, რომ მათი რაცია მწვერვლიდან იყო გამოსული და სერჯანტმა ვარცა, როცა ასე მიაბინა ბაზაში მყოფებს, რომ ყველგე რაგ-

ზე იყო, მოგვიანებით ამ ინციდენტის განხილვისას მაცნებმა და ლუტცი ერთი ამრამელ მიდინე — მონააღმდგომს არ შეეძლო გამოეცრა, ვინ და რა მშობი აუგვა ცამა სასიხლო რაცა.

უკან დასაბრუნებელი გზა მძიმე გამოგდა და ლუტცმა პატრულს რამდენიმე საათი დასვენების უფლება მისცა. ბოლოს სპეცრაზმელები ბაიდარებში ჩასხდნენ და ჩამბრულ ზეგმა მებრძოლები ძროხად ბაზისკენ გაეკურეს. ისინი კიდევ ერთხელ შექრდნენ დასახევენებლად, ამჯერად დაკოტამებულ კუნძულზე, რომელიც ტბიდან ონზე იყო ამოქრული, ხეებზე ხეის ფრთები იყო ჩამოკიდებული. როგორც ამოქრულს დეკ ბიდარებში შეინდა, ეს ნაბრი ძლიან მეგდა ფლორდის დაკოტამებულ ადგილებს. პატრულმა ბაზაში დაბრუნება გაიფიქრებლ მასწრა. 9.15 საათზე SAS-ელებმა მძღვარი ადგილების ხმა ვაივარეს, რაც ამის მომსახველები იყო, რომ პატრულის ჩაგებული ნაღმა ამოქრულა. როგორც მოგვიანებით ვარცა, ადგილქნე მკურნარის ვარცხინის შეაუარის მაღაღლე და მისი თანხმლები პირე, მათ შორის პოლიტკომისარეკ კაიტანმა მაცნებმა უკრბაღმა შეატანა სერჯანტის მოხსენების მონაწილე, ზუსტად აღნიშნა ადგილების დრო და მებრძოლებს მიუღოცა ოპერაციის დაქრება.

დღეები ვარცაში, გვეგების შედგენასა და მომავალ ოპერაციებზე ფიქრში გადოდა, მწველი მზე კი კლდისებურად უმწყალოდ აცხებდა.

ხაფანგი

რამდენიმე დღის შემდეგ ორმებრე სპეცრაზმელი მორავი ოპერაციის ჩასატარებლად გვიდა ბაზიდან. მატრიკეზე გადასვლის შემდეგ მათი ორი მებრძოლი ბაიდარეთან მოთულოვალდ დატრულეს და მტკედატეს შეაუარითელი გზატკე-

ცილისკენ გაეპარინენ. გზა საზნებელი იყო — ტყეშია აქ თვითაღად, ხაღმე და ხაღმე ოთხ არ დაღოდა. მაცნებმა, კოლმსა და ლუტცის წინასწარი დახვერვის შედეგად დასცნეს, რომ ეს ადგილი ჩასაფრების მოსაწყობად უფრავის იყო და კაიტანმა ჯგუფს აღმოსავლეთისკენ წასვლა უბრძინა. როცა მებრძოლის ადგილი შეატრის, შეაუარმა მყოფები გადაანწილა, თითოეულს აუბნა, ვინ სად ჩასაფრებულიყო, როცა დარწმუნდა, რომ ყველასათვის გველავრი იყო ვაივარე, ჯგუფს დასვენების უფლება მისცა. მტრის მიდგომის სპეცრაზმელებმა რვა საათი ვაიტარეს (ყარაული ყველ ორ საათში იცვლებოდა), ბოლოს, როგორც იქნა, ერთმა მოთულოვალემ სამხისინს გამოიჭრის წინაში მისცა. მებრძოლებმა წარის განხელობაში დაეკურეს თვითანი ადგილები და ტრანსპორტის გამბრინას დაღოდნენ. ძრავს ხმა თბილიან ძღვარდაღა და მათ ახალი „ღუნდროვრი“ დაინახეს. ავტომობილი ტერიტორიის საზნების გამო წელა მოღოდა, ესეც არ იყო, გზის იმ მონაცემზე სწრაფად ხაზრული შეუღლე ბელი იყო.

პირველი ტყეა მაცნებმა ვაიბრლია, მორავი — კოლმა. მაცნებმა მძღვლი მოვლა, კოლის ტყეიამ კი მძღვლის გვერდით შეღვამ ოფიცერი. შეაუარებს ხხეგმა მამაძეს, დეკხილღელმა ავტომობილმა ხინქარის შეუწელებლად გადაუხეცა გზიდან და ბუქტებში გადაბრუნდა. როცა სპეცრაზმელები დარწმუნდნენ, რომ მგზავრთავან ყველა დეკვიდრებული იყო, მანქანის დათვალთუარებას შეუდგნენ. ვანაღვრებული იყო ათი კაცი, სამი კაბინაში, დანარჩენები — ძარაზე ორ მიკლმის ოფიცრის ფორმა ვევა, ორს — სამხედრო მარვალი და ფესსაცელები, დანარჩენებს კი საბოქალაქი სამისი, როცა მოგვიანებით დასოქრების დოკუმენტები დაქრ-

ლებით დათვალეთ, მაგნიტ დასკვნა, რომ ერთ-ერთი მოკლე ვერტიკული წარმართული ფორმის მადლიანობა იყო. მაგნიტის მარამ სპერანსელებმა იძულებულად მასობრივად, სამხედრო ფორმა, სივარტები და სამხედრო აღჭურვილობა. ყველაფერი მათი მანიპულაცია, რომ ეს იყო საკვირველი-სატრანსპორტი ატომობილი, რომელსაც ერთ-ერთი განზრახვის მიქრონიტ ზემო ნახსენებ ნივთი და საბრძოლო მასალა. სპერანსელებმა განზრახეს ეკუთვნა. შუგისკს PFI-ს ჭრებების მარაგი და წახსენებული აღემატებინათ. მაგნიტის და კულამ „ლენინოვსკის“ ციციხის წყაროს, დახილული იქვე ადგილას დტოებს და უკან დაიხიეს.

უკან დახევა

SAS-ელები ნაპირსა და მდინარეებს და ადვილად შესასწავლად ტოვებდნენ. მათ სვლას ფრთავა კოლი, რომელიც რაზმის გაკვალულ ბილიკს ნამდვილად. ერთ ადგილას მან ორმაგი მძლევა გააკეთა, რომელიც მათთვის ოდნავ შეზღუდული აუქონებოდა. ეს შეთვლი პრინციპული იყო, მაგრამ ასევე ოთხობილიც გამომტრ შემთხვევაში აპრობირდა. სპერანსელები დაბრუნებულდ აგრძელებდნენ გზას, შხის ჩასვლის შემდეგ კი დასასწავლად მჭიდროდ დაღმის გასაყოფ ადვილი მოაწიეს. კულში მათ არეის ჩახვილობა. მიწისაღმდეგ აზრადიკ არ მოსვლია, რომ სპერანსელებმა ბაზა ტბაზე ქონდათ დილით გზა განაგრძეს და რამდენიმე ხნის შემდეგ დაბნულ ნაეებს მიაღწიეს. მთელი იმ ხნის განმავლობაში, რაც ძირითადი ვეგუო სავაში იყდა, ბაიდარების დატვირთული ორი მუბრძოლი მათთან რადიოკომის არ წევდნა და სოლსტონის გადაცემა ოპერაციის მსვლელობის შესახებ ინფორმაციას. დღის დარჩენილ ნაწილში შეიშრებმა დაიხიეს, აარალი გაქმნიდეს, ტანსაცმელი და აღჭურვილობა შეაკეთეს და სამხედროდ გაემზადნენ. როცა დაბნედა, ბაიდარები დატვირთეს, შეგ ჩახსდნენ და ბაზისკენ გაეკურსეს.

რაიონის შვეულა

ოპერაციის დაწყებისთანავე კვირის შემდეგ მაგნიტ ვეგუს ბაზის ჩრდილო ნაპირზე გადატანა უზმანა. ჩრდილოეთი ნაპირი „საბოთს“ აღმოჩნდა. წყალი იქ სუფთა და გამჭვირაველი იყო, ტბის პირი კი ხშირი ბალახი იყო დაფარული. სპერანსელებმა ტბის ახლოდ შე-

ტრის მომზადებით მალე იძულებულად ახალი დროებითი სადგომის მოწყობად. მაგნიტმა პატარა სოფელ ნანდში განლაგებულ მცირედიკონი გარნიზონზე თვდასხმა ჩაიფიქრა. რადგან უახლესი მომავალში „ამასიას“ მიუღბას ამირანდნენ, სპერანსელებს შეეძლო სარბილი მასალის დამზადებერ აუქონებო.

საღამოს ექვსის ნახევარზე ორმოცეუ მუბრძოლი დევილების შესასრულებლად დაიბარა. მატრიკე გადასხდარენ ბუქნარის გადასაღებად მოეწყინეს. კოლონას სათავეში კაპრალი ლუტცი ჩაეღვა. კაპრალს, როგორც მჭირანებს, თითქმის ვიდეოების ურთულესი ამოცანების გადაწყვეტა ხედეობდა ხოლმე წილად. ამჯერადი იგი უკიდურად გზას დანაწიქების გაუკულ, კვლამ ბუქნარში. გარდა ამისა, მთელ იყო, მუდმივად დაეზურა გარეთ, მიწისაღმდეგის არ მტკიცე ციხეების უკიდარი გამომწერის შემთხვევაში მხად უნდა ვიფილიყო მათ გასაწერად. ყველა ასეთი გადასვლის შემდეგ მჭირანე მუბრძოლის აუცილებლად უნდა გამოეცემა ტანსაცმელი, რადგან ქერთოკის, მარჯლის ან შორტისაგან მხოლოდ ნაელები და რჩებოდა. სახედროდ, ამჯერად ბუქნარში სარბულად დიდხანს არ მოუწია ვეგუს. მალე მუბრძოლები სოფელ სეფდესკენ მიმავლ ბილიკს დადგურენ. მაგნიტის ბრძანებით ბიჭერ კოლში და დელო მალაგანს გზა დანაელებს, მაგნიტის თვალში მოხევა საუკეთესო შესანიღბი საშუალება — ვებე.

თავდასხმა

21.00 საათისთვის სპერანსელები თვითმფრინავის მომცრო ასურენ-დასურენ ზღის მიაღწიეს. მიწისაღმდეგის ბანაკში ომ ზღის დასწვრივ ამხედრდნენ რამდენიმე ვახარისს წარბოვებულად. იქვე რამდენიმე დამხმარე შუნობა მოჩანდა.

მათგან ყველაზე მობრძოლი მან დაეცეს რადიოკომის არსებობის შესახებ ინფორმაციას. ჯერბში სინათლე მოჩანდა, ისიონა რაიონის ხმა — მუსიკის გადაცემადნენ. საიდანღაც გენერატორის ვეგუნის ხმა სწევდებოდა სპერანსელებსა სენას. მაგნიტმა, კოლი და ლუტცი დასახეზვად გაემუბრნენ. როგორც კი ერთ-ერთი მუბრძოლი მუხალეობდნენ, უკანარი დაიბის ვეგის წყალობით გენერატორის ხმა წიწიდა და ყველაფერი სინათლეში ჩაიხიდა. მტერებმა ნახევარი საათის განმავლობაში ურთულეობდნენ იქნარბადა. ბოლის თინამბრძოლბთან დაბრუნდნენ. SAS-ელები სამ ვეგუნად გაიყნენ (თითო-თო 4 კაცი) და 22.00 საათზე გადაადგილბა დაიწვეს დათქმული საცეცხლე პოზიციებისაკენ, ვახარშიბიდან ორ-მოცდაით მტრის მომზადება 22.15 წონე მაგნიტმა ცეცხლის გახსნის ბრძანება გასკა.

უემბარსატორცინება ვახარშიბი დაიწვეს. ატომობილების ჯერბმა ატომობილები უსარგებლო ვართის გროვბად აქციეს, ხელშეშრებო ცეცხლი ასაგრეს ზოლებე და შიდა ენებში. რამდენიმე წუთის შემდეგ, მეთაურის ბრძანების თანახმად, სპერანსელებმა სიონა შეეციტეს. გასიკარბი ის იყო, რომ სასახლეზე არეის გაუკურბა. სიონზე იდგა. რადიოს, აღბათ, ნახსტრევი ამ ტყეა მოხედა და ჩაიწუდა, ბაზის აღმომღებარე სოფლიდანაც არაფერი ისიონა, ძაღლებიც კი არ ყვედნენ. სპერანსელები კიდევ რამდენიმე წუთს უცდდნენ საბასუბო სიონას, შემდეგ კი სპერანსელები დახერულდ შუნობის თორფიფორბანი ეუმბარბე დაიფარეს და კვალბის ფარდას ამოფარებულხა იმ ვივად გაიფდნენ ბრძობის ვლედიან. იმ ადგილამდე, სადაც მათ ბაიდარები მანტავს, რვა კილომეტრი იყო ფეხბი გადავლელი. რაკი სიარული იქვე კვლბ ბარბეში მოეწედათ, თან უნდა ექსარბათ, რომ აღეკამი არ მოქეულებიყნენ.

„ლიბა“

სამკურნალო ბაირობანება

სემსოპათოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სექსობობიე აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმტკებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: ვაჟა-ფშაველას გამზ. 83/11 ☎ 32 21 21, 31 73 24

**„აღუბებში“ დივერსიული
ჯგუფის გახადვინად
მოვიდნენ**

ამოცანა მწელი გადასჭრული იყო. ბოძ მაცნობი ნაპირის გაყოლებამზე საარეული არზია, რადგან კვლის დატოვების ნაგლები შინსი ქვირდილი. სამწუხაროდ, როგორც მოგვამანებით გაირკვა, ეს ვარიანტი სხვაბთან შედარებით კველამზე უარესი იყო. წყალსატყვის ნაპირი სავსე იყო ნაქვეული ხეებით დამაალი მორებით კვალბარდების წამონზარდებითა და სხვა წინააღმდეგობებით ამასთან, წვედადი იდგა. კაპიტანი მიხედა, რომ სიბუნელეში, ასეთ გზაზე შემომარაგან რაზმლიძე დამუდებოდა და მარში შეაქვრა. დაახლოებით დღისის ხუთ საათზე ვეუემა სელა გაავრთელა და მალე მოაღვა ბაიდარების საიდუმლო სადგომი. გაირკვა, რომ დამით, როცა მეთაურმა ვეუევის სელა შეაქვრა, ისინი ბაიდარებისასგან მხოლოდ კიდომტერ-ნახვერით იყენენ დამორბევი.

ამანათი

ღრუბლიანი დღია გათენდა, მალე გზეიმა კოდეც. შუადღე გადასული იყო, როცა სტერანსმლებმა აფეთქების ხმა გაავრეს. უაღვე კოვლის და იმალე განის ჩადებულ ნადმზე აფეთქდა. მოსაღამოდა თუ არა, გამოიღარა, რიბილე საათის შემდეგ კი ცაში „დაკოშ“ გამოიწვია. ამანათის ობს კონტენერში იყო სურხალი, საბრბილი მასალა, ნადმები, PIF-ის საბრბილი კომპლექტი, ბაიდარების სათადარაუო ნაწილები, რადიოსადგურის ბატარები და სხვადასხვა წერილმანი.

მომდენი დღის სადამის შემორბემა საკუთარ თვეზე გასკვდილ შტორმის ბოლე სამიხელეა. ამინდო ხუმრობას ამ აპირებდა, უხარმზარო ტალღები ჩაბრთი უქმარებოდა ბაიდარების და სტერანსმლებს. ბოლოს, როგორც იქნა, მაგინეს შედარებით მშვიდ ვერეს, სადაც თვი შეიარევის და გამოდარებას დალოდნენ. ლოდინმა კი დღიამდე მოუწიათ, მხოლოდ დღითი ჩადგა ჭირი და წყელსატყვი დაქწარდა.

დანაღმვა

დღითი კაპიტანმა მაცნობი ტბის სრდლი ნაპირზე დფვირის ჩასატარებლად ეჭვის მიტბრბილი შეარჩია. რაზმის სათვემა პირ კოვლი ჩაუდგა. მაცნობი ვეუევის მიხნად სტრატეგიული მნიშვნელოვანი ჩინანდის გზავევრდების დანადგე დაუხსნა. დღე იმპერაციის დაგვევაში, ძარღის მოქვესიგებასა და სხვა სამზადისში მბილია. სადამის სტერანსმელთა ექვესული გზის გავლეა. ნაპირზე გადასვლის შემდეგ იტუდუელი შეიქენენ, ეჭვის საათის განმელობაში ფვით ევლოთ ამ აგვალას თითქის სა-

განგებოდ კვალბარდები ერთბ გუველი აღმოჩნდა. ამეკრად კოვლის კაბრად დღე ბრის მიხედა და კოვლის აზრით, ამოცანას მშვენიერად გაართუ თვი. მარშის დამთარების შემდეგ ბრის ტანსაცმელი ნაუდებობად იყო ქვეული, მის ხელთიამნების გადაგვებასაც კი მოუწია. ხანმოკლე შესვერების შემდეგ SAS-ელგმა მარში გაავრბელეს, სამი საათის შემდეგ კი შესასუნებლად შექენდნენ. სწორედ ამ დროის დაიწყო წვიმა. ამას თვისი დადებითი მზარე ქენდა — ხეებს შორის კარები გაუქმეს და სასმელი წყლის მარგა შეიქეს. დღე ბუნქარში გაატარეს, გზას კი დაღმებისთანვე გაუდგენენ. ამეკრად საბლეუბის გატყვნილ მალეკბს მოუვეებდნენ, რომელიც დაახლოებით იმევე მიმართულებით მიდოდა, რა მიმართულებითაც სტერანსმლები. სამსაინაფხვირანი სათარვისის შემდეგ SAS-ელგმა ჩინანდისაკენ მამავალ გზაზე გევიდნენ. მთუხედვად იმისა, რომ იგი მარგაზას უფრო მეტედა, ეადრე გზატყველი, მასზე უამრავი მანქანის კვლი იყო. მათ შორის SAS-ელგმა მონანადმდეგის ამ პტრულის კვლევი აღმოჩინეს, რომელიც გზის ამ მონაკვის იკვდა. შეათარქმა შეთვლითელები დააგუნა, დანარბის კი გზის დანადგას შეუდგნენ. სანდის ჩადების ავლეის ახლის მათ საშვერო ლაბადები დაივენეს, რომ ევლი არ დატოვებინათ და ფრთხილად მოხსნეს ზედა ფენა. შემდეგ კოვლმა ნადმი მზარად დაეყენა და მის ვარემბო სერეკე გულდასმით ამოაესო მწიფი შემდეგ ნადმი შეჩიბდა, მანე მოასწორა და წყალე მზარად. ის ეპერეცაა ოცდაათ წუეს გრბელეობოდა. ბოლოს კოვლმა წყლისის ბრბინება გასცა. SAS-ელგები ახლა სხვა მიმართულებით გაქმარინენ, რათა სხვაგანვე დარეადით გზა. ბოლოს, მშვედობით დაბრქენდენ ბაზაში.

საქსაინაბა დაიწყო, სამი კენრა იყო ვესული. შემდეგი ამოცანა ტბის საშვერო ნაპირზე. დატეს გზაზე ჩასაფრების მოქეობაში მფეომბრეობდა, სადაც მონანადმდევის ვარბისინი იყო ვანლაგეული. როგორც ყოველითვის, მაცნობი ბაიდარბითანი ორი მებრბილი დატოვა, ვეუევის სხვა წვერებს კი გრბელი და მოქმენქველი მარში დაიწვეს. ოპერაციის წარმატებას სასმელი წყლის მარგა განაბიბრებდა, რომელიც სტერანსმლებს ზურფით გადასბრბით დაიქველ ავლეას დღისით მივიდნენ, დანადგეს ერთი მონაკვითი და დაიწვეს ლოდინი, რაც აუტრბლად მტანვეული იყო. ტემპერატურა დამითაც კი არ იკვლედა. სასმელ წყლს უნდა ვარემბო იღებოდნენ. თან, უამრავი ბუბო მბანინ ქვევლითი მბანინ ნანძველი ლევის რბსევა — თვალბემა, პირსა და ცხვირის ნესტრებში უქმარა ვიცს.

მთელი დღე გზაზე მხოლოდ ერთმა კაცმა გათარა — ეილაც შეეკინანინა ჩახბრეგანა დანეჯრეული ევლოსაგლით დამით ორი მებრბილი წყლის საბებრლად გუეუეს. მათ მალე მთავნეს ნაქეომბრ გუესი და სასმელი წყლის მარგა ცხრა ლტრბით შეიქეს. მეთრეყმა სთიხე დღისითეის შემბინახეს.

შეორე დღე ღრუბლიანი ვაიერდა, მავრამ არ უქეიბათ. გზაზე კვლევი არავინ გამოჩენილა. სადამოსივის სასმელი წყელი მთლიანად ამოიწურა. მაცნობი გვლაწვეიბა, თუ სადამომდე გზაზე არავინ გამოჩნდებოდა, ჩასაფრება მოუხსნა. მთულოდნულად გარტარეული ვეუევის წვერებს მრავის ხმა მოესმინა, რომელიც თინდათი ახლებულეობა. ევლა წნასაწრეგითილი პოზიციიბაზე ჩასაფრდა და საომრად მოუწადა. რამდენიმე წუთის შემდეგ მისამბელიანი ტრატქტობი გამოჩნდა. აუხსნელი შეისხვეუიობის გამო ტრატქტობი და მისამბელმა, რამელმაც ვარისკეკები

მას შემდეგ, რაც რაზმმა დივერსიული

ისხვნი, SAS-ელების დანაშაულს ადვილად გავწიო აუარეს. რადიკალ ტრანსტორი მკაცრისა და კოვლის გაუსწორდა, მათ ცეცხლი გახსნიეს და მძლიერ მოკლეს. სხვები ჯარისკაცებს და ხიზროლებს. მონიანდომი იყო ჯარისკაცი მისამხედველან სამხობა, მაგრამ თუ ვერ გადიხინეს, ირვე უსოფლ დაცვა გზისპირას, როცა სრულა მტყვალ, გახვე თრთოვნი ჯარისკაცის ვეპი ვფლო. სოციალი ის იყო, რომ ერთმა დაჭრილმა გაქცევა მოხერხდა. სრულა წყობი ნაკლები დროის განმყოფობაში მამდინარობდა. ტრანსტორი არ დაზინაფლო, მისამხედველ სექცანსმელებს სურსათისა და საბრძოლო საშუალებების დიდხალი მარაგი: ტანსაცმელი, კონსერვები, ხელუფსარები, პისტოლეტის ტყეუები, სახე უკუები, რუკული წარმოების ნაღის მამხელები და თრთოვნი AK-47, რაც გამაფფებდათა სექცანსმელებსა დაიჭურეს, დაწარჩნი კი გაანადურეს. გაანადურეს ტრანსტორი. ნასილის წინ ერთი ვეპი დინადეს, როგორც ერთბილას, ეს მყოფი პრმიტოული, მაგრამ ვეფეტრება. დახიჯოლების იარაღი ვაიუფეტეს, ლეუბი დაღურეს, ნიქილები კი ზეჭეპში გადაიარეს. აღჭურვილობისა და საბრძოლო მარაგის გარდა, დახიჯოლებს დაოქუმტეტებო აღმამწილი როცა ბაზაში დაბრუნებულმა მაცნში იხინა შეისწულა. აღმომწიდა, რომ ერთ-ერთი მოკლული მკუთხრის გარნიზონის ახალი მყოფი იყო. მასთან სქინდა მძლიერი პრეფიციის ახალი რადიოკოდეები, სამიფრავი ცხილები, რადიოსიხმირეები და პაროლები, ამ დაოქუმტეტებს სექცანსმელებისთვის უდვილი მიმწევილობა სქინდა. გარდა ამისა, მაცნის რანსმ ხელში ნაიერდა მკუთხრის გარნიზონისთვის ვანკოვილით მძლიერი ფოსტა. რამოხდა წასაფრების აფფილას, როცა დიფრანტები წიფდნენ, რამდენიმე კირის შემდეგ ვარცა, მონიანდომი რადიოკოდეების ვამოფერდა და აფფილოპრეფი აფეტების შემკუობით აღმომწიდა, რომ ამ დაჭრილმა ჯარისკაცმა მიახერხა უახლოესი გარნიზონში ამისი მიტრანა. შეხმხეფის აფფილზე დაუფრფელე ვაიუფედა მარტოლი, რომდმდე დამხმარე ხელა გამობინდა დახიჯოლი წასაფრება დასახმარებლად მისულმა იოეულმა, როცა მდამო დათაფლოვდა და ვერანო აღმომწიდა, ვეპების წასაფრება მისამხედველან ტრანსტორი ვამობინდა. ვიძრე ტრანსტორზე მიედიდა, მათ ცხედრების შფრეუბა დაიწყო. ამ დროს დინადულ ვეპი აფიქედა და იოეულის სამი ჯარისკაცი დაიჭრა. როცა ტრანსტორი აფფილზე მიედიდა, ტრანსტორისპო იძულე

ბული შეიჭრა, გზის კოდეზე ვაიუფლო, რადეკ ვეპისზე შუაგულე გზაზე იყო დაიჭრენული. ძარის დატერითვის შემდეგ ტრანსტორი შემბრუნდა და აფფილზე ვეფე გზაზე ვაიუფდა... ნაღის მამან აფიქედა, როცა ვეპებთან დატერითული ძარა მასზე ვაიუფდოდა, გარდა იმისა, რომ ვეპებში ნაღულეობად იქცა, აფიქეებამ იოეულის დახლოებით ნიხეფრა ვამოვინდა შფოპრიდან. ამის შემდეგ ვადარჩნილმა მუბრძოლებმა თუი დაიხტეს ვეპებისა და აფიქეებულ ტყეუიკას დაჭირებულს დატმარნებ და გარნიზონისკენ ვაიუფდნენ.

დრო გადიოდა. სექცანსმელებს სურსათი ვაიუფიდათ და ერთ-ერთი ნასიჯეს მიაკითხეს, სადაც ნაღულეობი მიაგავი სქინდათ შენახული. ვეუფებში ქეფო სორეუფული თეფის კონსერვები, ტრანსტორი ნამუშეული ხორცი, მოკალადის რძე, პოლანდური ვეფლი და პორტუგალიური ხილის წყენი. სექცანსმელებს იოეფდნენ, რომ იოეფლითხეული ქეფეებში მოხამიკვლების სურსათით ქმბარებდნენ, თუქ დანხარების 99% ტერორისტების ხელში ხედიოდა. სურსათის კარგი საძახური ვაიუფა სექცანსმელებს, მაგრამ მძლე ვაიუფდა. რამდენიმე კვირის განმყოფობაში რანსმ, ფეტმირეფად, მამწილიდა, იძულეობით „დეფეტ“ და მუდმედათ ფიხიკრება დატერითეამ იძულედა სექცანსმელებს ვაიუფენობაზე. მორიგი „ამანათის“ მიღებაზე რამდენიმე დღე იყო დადმრჩინდა, ვეუფეს საცეპი მარეგი კი მხლოდე ქეფი შეკერა ხორვის კონკრეტრატია იყო. ჩაისა და მკუთხის მარეგი დიდი ხანია ამოიწურა. „დაკრტა“ კი არსად წინდა, — ისხვნივდა პრე კოული, — იპრეცია თეფის ვადარჩნის ქესსქინამტრეფ ვაიუფიქა. დიდა თეფსაბოთი ვაიუფარეო ბაღისა და ხელუფლებობის 14 დიდი თეფი დიოქეფო და ვანების ვეუფი მოხმარეფი ვეფლა მყოფული იყო... შექარი არ ვეკრნდა. ვეადეფი ეფერი თაფლის მამოფება. დეფ ბერი და მე სამი საითის განმყოფობაში ვეუკირკატებულთ ფულურის, სადინაქ იოტრანდი თაფლი ვამოვინდა მოუხედავად მამწილითა, მურბილების განმყოფობა არ ვამოქეპნათი და როცა მყოფობმა ვინაყვანდა, დეფს აუცილებლად მოფრინდებ „ამანათი“, უფრო ვაბალიდენენ“.

„დაკრტა“ მაროდეფ დიოქეფულ დროს მიფერინდა. ამინათ 19.15 საათზე დამევა მანქნე, 19.30 საათზე კი სექცანსმელები ვერ კოდეფი თიღლ, შეწყარ წიწილებს მიორომეფდნენ.

კვანკვიბი

ქეფი კირის შემდეგ იპრეცია დასახიურებს მუახელოდა. ბაზაში ვოფინის უკა-

ნახიწელი სადამო სექცანსმელებმა მონიანი ვეუფი აღნიშნეს. ქეფი მისამხედველან ამ დღისათვის ინახადენენ.

გზა სახლისკენ მხარეული და სასამიფრო ვამოდე, მუხანგების შესართავამდე ბაღაფეობით ვაიუფარა არ დახიჯოვინათა რადენს მიფლი რანსმ პარდაპარ ხიდან ვაიუფიქეების შვეულმურეობით როგორც მაცნის იხსერება. ვეფინდა მანოვრეობა იხარეობით ტყეუბდნენ ბაზის — ერთი მხრე ქეფი კირის განმყოფობაში მიქეფინტ ტბასა და მისთან მარტება უფროდინა მყოფი მხრე კი ვეფლას სასწრაფოდ სურდა მან დაბრუნება ის, რომ იპრეცია უხარეფლად და უდინაპარეფოდ წარბადა, არა მამწი ხელმეფენილობის არამედ ვეფლა მამსი მონაქილის დამახმარება იყო. როცა სექცანსმელებმა შვეულმურეების წასაყვამო აფიცილი მოამზადეს და მათ ნასიჯეფად მოფრინელი „დეფეტები“ მიწაზე დასხდნენ, ერთ-ერთმა პოლტრას SAS-ელებს სურსათით ამწეწეფილი რანსმ“ ვეფლა, რაც ასე თუ ისე, სიმართლე იყო: ვეფლა წყურვარსევი, იმამორეწილი და მისთან ვაბარეკული იყო, ტბის კი ტანსაცმლის ნაღულეობი ვინათა სექცანსმელებს აფჭურეფილობა შვეულმურეებში შეყარეს თეითიხე მზე მოკალადინენ და პოლტრას როფეისკენ კურსის აღება უბრძანეს.

კვილოგი

ასე დამოყრდა ტბაზე ჩატარებული რამდენიმე იპრეციადან პირველი. ქეფი კირის განმყოფობაში SAS-ელმა დიფრანტებმა ბაღაფეობით 540 კოლონებო ვაიუფრეს, შფობრადან ვამოფენეს მონიანდომი რამდენიმე სატრანსპორტ ნაღულეობა და ვანაფეკრეფი შტრის იო აიუფილზე მუზე ჯარისკაცი. გარდა ამისა, ვრთაფილით გზის — ტეტე-მკუთხრის გარდაღება მახერხეს. ნაღულეობა და წასაფრებათ თეფის საქე ვაიუფეს: გზა ასე დანერგა, რომ პრეფიციის ხელოსოელებმა იძულეფული ვახხა, ზოიფინი მონაქეფობი ტეფის ადღეტვის ნაღულეობა ახალი პარალელური გზა ვაიუფინა...

SAS-ის მოვეკანებით იპრეციათი მერე და მესამე ფრავი ჩატარა. სულ სექცანსმელები 17 კვირის განმყოფობაში მწამოქეფდნენ დიფრტოლ საქმინარბის პირველი ვრთის შემსრულებლებს იქ „მოქინა“ მოხამიკვის ტყეუბი, რომ შემდეგ იპრეციათებზე მიიღეს მონაქილიობა და წყალსატყეის ვეფლაზე დიდი ნეფიუფელი მოხამიკვლია მარტეფი, მაგრამ მრავალრიცხოვანი სამდინარო ფლოტილობათნ ერთად მოლიანად ვაბარებეს...

YOKOHAMA

ნიკონური საბურავები

ნიკონური
საბურავები

ნიკონური ზამთრის საბურავები

საბურავები უზრუნველყოფენ უსაფრთხო და კომფორტულ გადაადგილებას ზამთრის პირობებში არსებულ ყველა სახის (ყინული, თოვლი, თოვლ-ჟყავი, წვიმა, სივირ/შორალი ანფალტი) ზედაპირზე.

საბურავების შექმნა შესაძლებელია აბლანის ქ. №39ბ
საქონტაქტო ტელეფონი 341085
www.yokohama-online.com

IceGuard IG20

Geolandar i/T G072

W.Drive

„არსენალი“ კვლავ აგრძელებს რეზბრიკას, რომელშიც მოდისა და სტაილზე, სხვადასხვა მამაკაცურ აქსესუარებზე მოგიტობრობთ... მართალია ცხოვრების განამდვილებელი წესი ბევრ რამეზე უარის თქმას გვითხოვს, თუმცა სულ ვაზარებში ხომ არ ვართ... ამასთან „არსენალის“ მკითხველია დიდი ნაწილი სულაც არ არის სამხედრო მოსამსახურე... საბედნიეროდ, ბევრი მოზარდია დაინტერესებული სამხედრო საქმიანობა და ჩვენი ფურნალით, ვფიცობთ მათთვის საინტერესოდ და სახიროც უნდა იყოს ეს თემა...

რამდენიმე თბილი სიტყვა
თბილ პალტოზე...

პალტო

უკვე დიდი ხანაა, ანაქრონიზმად იქცა დრადის ქსოვილის მძიმე კლასიკური პალტოები: ფართო შხრებით ანაფორასებით გაშვებული, სქელი, ძლიერ დათბილი სარწმული ზღვის ესტრეიულ ღრობი თანამედროვე მამაკაცი თვისუფლად უნდა გადაადგილდებოდეს, თვის კომფორტულად გრძნობდეს და პრეზენტაბელურად გამოიყურებოდეს. მოდური პალტოს შესაკერი ქსოვილი უნდა იყოს მსუბუქი, პლასტიკური და, რა თქმა უნდა, პრაქტიკული. ფაფორიტებად მოაზრება ქაშმირი, შალი, ნახევრად შალი ან მათი ნახევი.

ასეთი ქსოვილის პალტო იდეალურია საქმიანი მამაკაცისთვის — მსუბუქია, არ იჭიმუკება, არ იწელება და ფორმას არ კარგავს. იგი პრაქტიკულია როგორც ქუჩაში, ისე — მანქანაში. კლასიკური ქაშმირი ინარჩუნებს მათს თხის ბუნებრივ, რომელიც ძალიან მთავარ პუნქტშია ბინადრობს, ძირითადად, მონღოლეთში, სპარსეთსა და კიმალაებში. ამ ქსოვილის ერთ-ერთი საბაზო ღირებულება მისი მრავალწლიანობაა. არ ცვდება, სითბოს არაჩვეულებრივად ინარჩუნებს და წლების განმავლობაში ფერს არ იცვლის.

სიტყვა „პალტო“ ფრანგული წარმოშობისაა — *paletot* ითარგმნება,

როგორც „ზედა სამოსი“ და იგი სამხედრო აქტუარების ფორმად მიიჩნეოდა, თუმცა ამ სიტყვას უფრო შორეული ფუძე აქვს: რომაელებისა და გალების დროს იგი წარმოითქმოდა როგორც *palla* და ზედა ჩასაცმულს ნიშნავდა. ლინგვისტები ვერაც ვერ შეთანხმებულან, ბოლოს და ბოლოს, სადაური წარმოშობისაა ეს სიტყვა. თუმცა, ამას, ალბათ, დიდი მნიშვნელობა არა აქვს. მთავარია, რომ სიტყვა „პალტო“ ვჯუღა ენაზე ვრთსა და იმავეს ნიშნავს — ზედა სამოსს.

პალტოს წინაპარია ძველბერძნული პიმანტები და ძველრომაული ტოგა.

მიუხედავად ამ სიტყვის ასეთი შორეული წარმოშობისა, თავად პალტო, როგორც ზამთარში ჩასაცმული თბილი ტანსაცმელი, ერთბორტაანი და არ ბორტაანი ზედა სამოსი, იმ ფორმით, როგორც დღეს ვგაქვს, ოღონდ მოკლე დაახლოებით მე-17 საუკუნის შუაგანებში უსპანეთში გამოჩნდა. მანამდე წელზემით ჩასაცმულ თბილ სამოსს უსახელოვო ლბადები წარმოადგენდა. ფორმით ზოგი სწორი იყო, ზოგი ტრაპეცია, ზოგიც მრგვალი და მხოლოდ თავის გასაყოფი ჰქონდა. შესაკრავი ზოგს მხართან ჰქონდა, ზოგსაც — წინ. ახლა ამჟერ სამოსს წევთან „პანტო“ უწოდებენ.

შვილიდ მე-18 საუკუნის მკრე ნახევარში დამკვიდრდა მოდაში გრძელი, გამწვანული პალტოები წინ შესაკრავით სხვადასხვაფორმიანი საყელით და ფრთო სახელოებით.

პალტოს ისტორიაში დიდი წვლილი ინგლისელებმა შეიტანეს, რომელთაც დახვეწეს ამ სამოსის სტილი და კლასიკური სახე შექმნეს. ინგლისურ-საყელიანი პალტო ამიტომაც არასდროს გადის მოდინ.

ყველი ახალი მოდა პალტოს ახალ სახეს სძენდა, იმისდა მიხედვით, რომელი ცნობილი პოლიტიკოსი თუ საზოგადო მოღვაწე ჩაიცავდა ახალ მოდელს. ბერ ჩეჩენის სქნია, ალაბო ისეთი სტილის პალტოები, როგორცაა: ტალტონი, ოლსტერი, გარბინალი, რეინვორტი, სესტრეფილი, რეკლანი, სპენსერი, დაფლოკი, დაბლომტი, გაბარდნი და ა.შ.

მე-19 საუკუნის ბოლოს მოდური გახდა მოკლე პალტოები, მუხლს ოდნე გადაცილებური, ხოლო მე-20 საუკუნის დასაწყისში იგი კვლე დაგრძელდა. მას შემდეგ პალტომ სიგრძე-სივანე ბერეჯურ შეიცვალა, მასთან ერთად შეიცვალა მისი სტილიც და საყელის ფორმაც. გრძილიან ერთად, ძალიან მოკლე პალტოებიც დამკვიდრდა, რომელსაც მანტოები უსახენენ.

40-იან წლებში მოდამ მდიდარია-ხაცია განიცადა და მასობრივად დაიწვეს ფართომხრებიანი, მრგვალ-საყელიანი, სწორი ხილეუტის პალტოების ჩაცმა, რომელსაც ზურგის მხრიდან ნაკეცი სქინა და რამდენიმე დიდზე იკრებოდა.

მკრე მსოფლიო ომის შემდეგ მოდაში ნამდვილი ციბე-ცხელემა დაიწყო.

კატასტროფული ხისწრაფით იცვლეოდა პალტოს სტილი და ფორმა. ომის წლებში შალის ქსოვილები მხელე მოსაპრეებელი იყო, ამიტომაც პალტოს შეკრევა თბილი ბამბის ქსოვილისგან დაიწვეს.

50-იანი წლებიდან, კრისტიან დორის თაოსნობით, პალტოს სიგრძემ კვლე განიცადა სახეცვლილება და მოდური გახდა „ხამი მუითხედი“ და „შვიდი შერევი“ სიგრძის პალტოები. სტილიც შეიცვალა. ინგლისური 5-ის ფორმის სამოსშია ფეგურა უფრო გამოკვითილი გახადა.

60-იანი წლებიდან პალტოს სიგრძე კვლე დამოკლდა. მას კრეფდნენ უკვე მკრეფლე ქსოვილებისგანაც — შალისა და ნეილოსის შერევით.

რაც შეეება 21-ე საუკუნეს, მოდის მიკად რჩება მდიდალტოები. ფერები: შვი, ვაისფერი, ნაცრისფერი, თმეცა მოითბენებიან ისეთი თამამი დინამიკური, რომლებიც ამ სეზონზე, 2010 წლის ზამთარში, მამაკაცებს წითელ პალტოებსაც ურწვევენ.

კვლე მოდის მიკად რჩება ორბორტანი პალტო-შინელი, ფართო მაკეობით ასევე, მოდურია ე.წ. ბანდიტური მოტეებების სტილის გრძელი პალტოები, რომელიც ცნობილმა იტალიურმა მოდის სახლმა „არადამ“ დაამკვიდრა. ამ კოლექციის ნახვისას ისეთი შერეობა იქმნება, თითქოს მე-20 საუკუნის 90-იანი წლები დაბრუნდა. იგეე მინიმალისტზე აგებული სილეუტები, ისეთივე ძირფესი ქსოვილები და აუცილებლად მუქი ტონის პალტოები. შეიძლება ეს ვიდაცის ძალზე ბანალურად მოქუქვის, მაგრამ თავისი უბრალოებით 2010 წლის მუსტ-სეუ-ად შეიძლება ჩათვალოს ეს

კოლექცია — ორბორტანი ქამხირის გრძელი პალტოები. იტალიურმა მოდინათ, რომ 2010 წელს მამაკაცთა კვლეგლად გლამურულად უნდა გამიფერებოდეს, მიუხედავად მსოფლიოში არსებული არასტაბილური სიტუაციისა.

თმეც ერთი ნიუანსი ვეღლამ უნდა გაითვალისწინოს: არ ვირჩევთ ორბორტანი პალტოს შეტყნას, თეეი თქვენს გარდერობში ერთბორტანიც არ მოეკეპებათ, რადგან ორბორტანი პალტო ძალიან პრეტენზიულია, იგი შეიძლება მომავლ წელს სულაც არ იყოს მოდური და მისმა შეკვლამ მოგიწიოთ ამიტომ, თეეი თქვენ არა პალტოს შეტყნის საშეულება არა გაქვთ ვირჩევთ, ერთბორტანი იფილით.

ყრადლება მიაქციეთ აქსესუარებსაც. პალტოს ძალზე უხდება შარფები, განსაკუთრებით ღია ფერის. ეს მოეკეპთ საშეულებას, კლავანტურად და მოდურად გამოიფერებოდიტ.

პალტოს კოლექციაში ამტამად სხვადასხვა ფორმის სილეუტი ჭირბობს: A-სილეუტი, სილეუტი-წვეთი, ქეიშის საათი და H-სილეუტი. სახელდობრ, რომელი უნდა ავირჩიოთ? რა თქმა უნდა, ის, რომელიც თქვენს ფეგურას უფრო მოუხდება, თმეცა ერთი რამ უტყუარად შეგვიძლია გითხრათ: კლასიკური სტილის მიდიპალტო სუგებული ვარიანტია, ნებისმიერი აგებულების მამაკაცს იფილურად გამოაჩენს.

რაც შეეება ქამრიან პალტოებს... არ ეურჩეთ იმ მამაკაცებს, რომლებიც „საღულე“ მუკელი „ამსერებს“ — ქამარი იმისთვის არ მოეგონიოთ, რომ ღიბი დაფაროს, არეწმ მოეგატყუოთ.

ყველაზე ძლიერი გზითაგზაჯვარედინს შორის

КПВТ-ს 14,5 მმ კალიბრის 66 გ-იანი ჯავშანგამაფრთხილებელი გზითაგზაჯვარედინს შორის 500 გ-ში 32 გ-იან, სოლო ერთ კგ-ში კი 20 გ-ს სისქის ჯავშანს ხვრავს!

მსოფლიოში არსებულ ტყვიამფრთხელებს შორის ყველაზე ძლიერი უდავოდ საბჭოთა პერიოდში, ჯერ კიდევ 60 წლის წინ შექმნილი მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრთხელები КПВТ-ია.

კონსტრუქტორ ვლადიმირიუს მკორე მსოფლიო ომის ბოლოს დაკავლეს ისეთი მსხვილკალიბრიანი ტყვიამ-

ფრთხელების შექმნა, რომელშიც გამოყენებული იქნებოდა 14,5 მმ კალიბრის ის ვაზნები, რომელთა საშუალებითაც ფორნტის ზაზზე ტანკსაწინააღმდეგო იარაღით გერმანული მსუბუქი ტანკების ჯავშანს ხერხდლენ.

თავდაპირველად შეიარაღებაში მიიღეს მსხვილკალიბრიანი ტყვიამ-

ფრთხელები შემდეგი აღნიშვნით ПКП – ტყვიამფრთხელები, მსხვილკალიბრიანი ტყვიებისთვის 1955 წელს გამოიწვეა უკვე ამ ტყვიამფრთხელების სატანკო ვარიანტი – КПВТ(მსხვილკალიბრიანი ტყვიამფრთხელები, ვლადიმირიუსის, სატანკო). მიუხედავად ასეთი აღნიშვნისა, არც ერთ სერიალ საბჭოთა ტანკზე ის არ დაუყენებიათ მხოლოდ რამდენიმე საცდელი მძიმე ტანკის კომპონენტზე სცადეს მისი დამონტაჟება, როგორც საზენიტო საშუალება, თუმცა ეს ტანკები სერიულ წარმოებაში არ წასულა.

ათიათასობით გამოშვებულ საბჭო-

1

66

8С77 8. 09. 67

2314 8. 09. 67

- 1. ღია სარკინიგზო პლატფორმაზე დამონტაჟებული ოთხღვლიანი საზენიტო ЗПУ-4-ები. ასეთი რამდენიმე პლატფორმა თავის დროზე სადგურ გრაკაღის ჩიხში ინახებოდა...
- 2. ქვეითების შეხაიარაღებლად განკუთვნილი ПКП-ე სარკინის ბორბლებიან სადგამზე.
- 3. ერთღვლიანი საზენიტო ЗПУ-1
- 4. ორღვლიანი საზენიტო ЗПУ-2

3

4

საბჭოთა პერიოდში
3ПУ-4-ების გათვლებს
ძველი დანადგარების
საპაერო თავდაცვა
ვევლებოდათ

თა ტანკებზე (დაწყებული T-55-ით და დამთავრებული T-90-ით), როგორც წესი, კომპლექტზე საზენიტო ტყვიამფრქვევის სახით შედარებით მცირე კალიბრის, 12,7 მმ-იანი ДШКМ-ები ან Утес-ებია დაყენებული.

სამაგიეროდ, ვლადიმირივის КПВТ-მა ადგილი როგორც ძარბაღმა იარაღმა საბჭოთა ჯეშანტრანსპორტიორების კომპლექტებში დაიმკვიდრა, აძლეულების განმავლობაში საბჭოთა ჯეშანტრანსპორტიორების: БТР-60-ის, БТР-70-ისა და БТР-80-ის კომპლექტებში სწორედ ვლადიმირივის 14,5 მმ-იანი КПВТ ტყვიამფრქვევი იყო დაყენებული (მასთან შეწყვედილი იყო კალაშიჩოვის 7,62 მმ-იანი ПКТ-ს ტიპის ტყვიამფრქვევი).

ასევე, КПВТ, შეწყვილებული ПКТ-სთან, საბჭოთა შეჯერებული სადაზვერუო მანქანების БРДМ-2-ების კომპლექტებში იყო დამონტაჟებული.

გარდა ქვეითებისთვის გათვალისწინებული დაზვერვითი დამონტაჟებული ПКП-ისა და სატანკო КПВТ-ის, შეიარაღებაში მიიღეს ვლადიმირივის

ტყვიამფრქვევის სამი საზენიტო ვარიანტი.

საზენიტო სატყვიამფრქვევი დანადგარ 3ПУ-1-ს ერთი ლულა ჰქონდა, 3ПУ-2-ს ორი, ხოლო 3ПУ-4-ს კი — ოთხი.

ამ საზენიტო დანადგარებს უნდა ეძლეოდა იყრებინა ავირბანდნენ ეფექტური ბურთე ხანები ამერიკული „აროკეტებსა“ და „ფანტომების“ გასანადგურებლად და არცთუ უმეფლოდ.

შემდგომში ეს საზენიტო დანადგარები ადრინდის ომის დროს აღწერილი მოჯაკულებების შეიარაღებაში გამოიხნა, რომლითაც ისინი უკვე სამჭოთა თვითმფრინავებს აზიანებდნენ.

მეუხედავად ნახევარსაუკუნოვანი ასაკისა, ჩეჩნეთის ორავე ომში რუსი სამხედროები ამ საზენიტო დანადგარებით ჩეჩნებზე შორი მანძილიდან ნადირობდნენ...

მეუხედავად იმისა, რომ ვლადიმირივის ტყვიამფრქვევი უკვე ვეშს ათეულს ითვლის, ის დღესაც სერიოზულ იარაღად რჩება, რომლის გამოყენება შეიძლება როგორც სახმელეთო, ისე საჰაერო და საზღვაო სამხრნების გასანადგურებლად.

დაეწყოთ იქიდან, რომ 14,5Х144 მმ

**ტუმბოზე დამონტაჟებული
КПВ-ს საზღვაო ვარიანტი**

14,5 88
კალიბრის
ვახნები

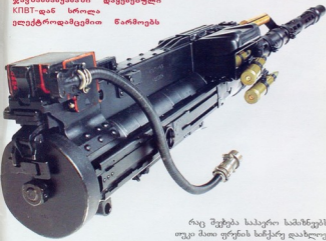
**ჯავშინი სადაზვერუო
БРДМ-2-ი, КПВТ-სა და
ПКТ-ს აწეული
ლულები**

კალიბრის ჯეშანტრანსპორტიორებში ეზნის 5-32 ტაპის ტყვია 63,5 ვარს იწონის, მისი სიჩქარე სრქარე 990 მ/წმ-ია, ზერვია ლულიდან გამოსვლისას 31120 ჯოულია (შედარებისთვის „კალაშიჩოვის“ 7,62 მმ კალიბრის ტყვიის ეზერვია ლულიდან გამოსვლისას მხოლოდ 2010 ჯოულია, ანუ 15-ჯერ ნაკლები) და თავად ტყვია 9 კმ-ზე მიფრინავს!

მართალია, 9 კმ-ზე დამონტაჟებული სროლა შეუძლებელია, მაგრამ КПВТ-ს ნახროლ ჯეშანტრანსპორტიორებს 2 კმ სიშორეზე შეუძლია მტრის იმ ქვეითების დაზიანება, რომლებიც აგურის თხელ კედლს ეფარებიან!

ჯავშანიანი დივერსული
КПВТ-დან სროლა
ელექტროდამცემის წარმოების

ჩაბენი დროსი: ვლადიმეროვის ტვიამფრევეი КПВ-745 გს-ს სრონის და მას დევნებენ ხარისხის მორბელებიან (105 კგ) ან მარბევის სამფრეტიან (39 კგ) დაზგებზე. სტანკო ვარინტის КПВТ-ს მასა კი 52 კგ-ია. საზმფეთო სამიზნეების დაზინების მანძილი 2 კმ-მდეა, საპერობის — 1,5 კმ-ი. КПВТ-ს საფხნე ვუთში 14,5X114 მმ კალიბრის 50 ვაზნა ჩადის. ტვიამფრევეს მხოლოდ ატომატურ რეჟიმში შეუძლია სროლა. სროლის ტემპი 600 ვასროლიმდეა წუთში.

КПВТ-ში Б-32-ის გარდა, გამოიყენება მვისიერი მოქმედების ჯავშანი-გამტანი-ცეცხლგამქმნი — მქმუი Б3Т ტიპის 62-გრამიანი ტყვია.

ველზე კლირი მაინც БС-41 ტიპის ჯავშანი-ცეცხლგამქმნი ტყვიაა, რომლის გული ფოლადისგან კი არა, ზემტციე ვოლფრამის კარბიდისგანაა დაზმადებული. იგი 66 გრამს იწონის და ის ეწერა ლულიდან გამოსვლისას 32340 ჯოულია.

КПВТ-ის ტექნიკური სწრაფსროლა წუთში 550-600 ვასროლას აღწევს. საბრძოლო სწრაფსროლა 70-80 ვასროლაა წუთში. ამის გათვალისწინებით, რომ საფხნე ვუთში მხოლოდ 50-ვაზნიანი ლენტა თავსდება, სწრაფსროლის ეს მარეუბელი არ არის მაღან მაღალი. თუმცა ის საკმარისა საზმფეთო, მოძრვი მიზნების დასახანებლად.

რაც შეეება საპერო სამიზნეებს, თუკი მათი ფრენის სიქარე დაახლოებით 150 მ/წმ-ია, (ანუ 500-600 კმ/სთ-მდე) მაშინ ვლადიმეროვის ტვიამფრევეი მაინც გამოდგება, როგორც საზენიტო საშუალება. თანაც თუკი 3ПУ-2-ია, ორი ლულით (შესაბამისად, ორჯერ იზრდება სწრაფსროლის ტემპი) საზენიტო ცეცხლის ეფექტიანობა ორმაგდება, 3ПУ-4-ის შემთხვევაში კი საერთოდ ოთხმაგდება!

არც ის უნდა დაგვიწყდეს, რომ საფრანტო ავიაციის მოიერიშე თითმფრინავეები დაბალ სიმაღლეზე და არც-თუ ისე დიდი სიქარით დაფრინავენ, რომ აღარაფერი ვთქვათ ჯვლა სახის შეველმფრენზე.

ქართულ ჯარში უფრო მეტ ვერადლება 23 მმ-იან საზენიტო ატომატებს 3У-23-2-ებს აქევევენ, რომლებიც, რა თქმა უნდა, უფრო მაღალი შესაძლებლობებით გამოირჩევა (23 მმ-იანი ჭურვის დამაზინებელი შესაძლებლობები, რა თქმა უნდა, უფრო მეტია,

3ПУ-4 ვრეყულ საპერო ბაზაზე ამერიკელების ნადიგლი გახდა

ვიდრე 14,5 მმ-იანი ტყვიისა), მაგრამ არც ის უნდა დაგვიწყდეს, რომ КПВТ ტექნიკურად უფრო მარტვია, მისი მოზიარება გადავიღებულა და ვაზნებაც უფრო იაფო ღირს.

მთის კალთებსა და მაღალსართულიან კარპსების საზრეუბზე (ხომ გვერებნა ზელისუფლება, რომ დეკალატის თითოეული უბანი და სახლი უნდა დივიციო მტრის შემოტევისგან...) დაყნებული 3ПУ-2-ებისა და განსაკურებით 3ПУ-4-ების ვადამლობი (შველმფრენებთან ბრძოლის შემთხვევაში კი მიმოვლი) ცეცხლი მოწინააღმდეგის საპერო იერაშს დაბალ სიმაღლეზე ჩაშლის. შედარებით მაღალ სიმაღლეზე ასული მტრის თითოეურონაუბის დაზინება-ჩამოგდება კი უკვე საზენიტო-სარატო კომპლექსების ვაღაა...

რისი ჩინელები იქნებოდნენ, რომ КПВ-ს კლონიც არ შეეცმნათ: ჩინური 14,5 მმ-იანი საზენიტო ტვიამფრევეი QJG 02G-ი, რომელიც ასევე კლონირებულ (საბქოთია YAG-დან) ჩინურ საარმოო ვიას გადაიტეს

ირაკლი ალადაშვილი

აჩვენალი

3PU-4

აჩვენალი
ბიზნისი

